



Ljubljana

SADRŽAJ

Jedan osvrt 3

KONFERENCIJE

- Završni dokument sa regionalnog radnog sastanka lezbejskih aktivistkinja iz ex-YU, Rovinj 3
Izveštaj sa konferencije Evropskog odeljka ILGA-a, Rotterdam 5
Izveštaj sa konferencije "Nasilje nad lezbejkama", Frankfurt 8
Izveštaj sa IGLYO-ove konferencije, Ljubljana 9

ORGANIZACIJE U SVETU

- Gayming – Queer radio magazin na Radiju 202 11
Izložba Lesbian ConneXion/s 12
Transformiranje sramote u istoriju, Lepa Mlađenović 12
Lezbejske biblioteke ex-YU 14
Godišnji izveštaj rada gej i lezbejskih grupa, 2001-2002. 15

ISTORIJA

- Odaliska*, J. M 19
Radicalesbians, Miriam Šneir 20
Istorijski seks-igračak, Majkl Kaslman 23

LEZBEJSKI SEPARATIZAM

- Zašto biti separatistkinja?*, Aliks Dobkin 25

KULTURA

KNJIŽEVNOST

- Dar uzimanja*, Džoan Nestle 27
Kad nam se omakne, Pet Kalifia 28
Koalicija knjiga, Slavica Stojanović, Jasmina Tešanović 32

FILM

- Sedamnaesti festival lezbejskog i gej filma*, Suzana Tratnik 35

INTERVJUI

- "*Ispod njene kože*", Melisa Etridž 36
Dečko, Atila Kovač 37
"SHOW OFF", Ursula Martinez 39
Prva jugoslovenska anti-AIDS kampanja različitih seksualnih orijentacija, Nebojša Maksimović 41

LESBIAN & GAY PRIDE

- Ponosom protiv predrasuda*, Kris Korin 44
Državo, da li znaš koje su tvoje obaveze? Roman Kuhar 45
Izveštaj sa Europajda u Kelnu, Vedrana 47

Redakcija:

Nina Đurđević – Filipović
Radenka Grubačić

Uredila:

Ljiljana Živković

Lektura:

Dina Rašić

Tehničko uređenje i slogan:

Bobana Macanović

LABRIS je grupa za promociju lezbejskih prava, osnovana u Beogradu početkom 1995. Nastala je iz nevladine organizacije ARKADIJA - Gej i lezbejski lobi, koji je osnovan krajem 1990.

LABRIS je ženska grupa za podršku žena koje vole žene i promovisanje različitosti lezbejske egzistencije u društvu.

LABRIS tvrdi, na osnovu naučne statistike, da u Beogradu ima oko 20.000 žena koje vole žene a čija prava nisu ostvarena.

Labris - ko smo mi?

Imenujemo svoju drugaćiju egzistenciju koja ne zavisi od muškaraca. Imenujemo svoje ljubavi i ideje za drugačiji svet u kojem nećemo biti svakodnevno izložene nasilju zbog svoje lezbejske egzistencije.

Govorimo sebi i drugima da svaka žena ima pravo da voli žene i da to nije devijacija, ni zločin. Lezbejska egzistencija nije lična stvar žene već društveno pitanje prava na različitost.

Podstičemo sebe i druge da kritički razmišljaju o prisilnoj heteroseksualnosti koja čini žene zavisnim od muškaraca.

Radimo na promociji lezbejskih prava u javnosti.

Oranizujemo radionice na kojima razgovaramo o pitanjima iz naših života.

Povezujemo se sa lezbejskim organizacijama iz zemalja bivše Jugoslavije i sveta.

Solidarišemo se sa ženama bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju, nacionalnost, invalidnost, rasu i druge razlike.

Labris - mi tražimo:

- da se društvene, kulturne i naučne institucije prema lezbejskoj egzistenciji odnose isto kao i prema heteroseksualnoj egzistenciji;
- da se zakonima reguliše da lezbejski i gej partneri imaju ista prava kao i heteroseksualni supružnici;
- da se zakonima omogući lezbejskim i gej parovima da usvajaju decu;
- da se u okviru socijalnih ustanova osnuju savetovališta koja će se na odgovarajući način baviti psihološkim i socijalnim pitanjima lezbejki, njihovih porodica i prijatelja;
- da se iz svih udžbenika eliminišu delovi koji povezuju lezbejstvo sa seksualnom devijacijom, patološkim stanjem ili psihičkim poremećajem;
- da se u ginekološku praksu uvede poseban tretman za lezbejke.

LEZBEJSKA EGZISTENCIJA JE NAŠE LJUDSKO PRAVO

Potrebne smo jedna drugoj da bi prepoznale same sebe, da bi bile jače, da bi se izborile za naša prava. Kada čujemo jedna drugu onda i naše lične priče dobiju prostor za život.

Potrebne smo jedna drugoj da bi bile vidljive javnosti. Drugi treba da nas upoznaju i da znaju da mi postojimo.

Izdavač:

Labris, grupa za lezbejska ljudska prava

telefon: 011/439 488, 063/8 513 170

e-mail: labris@eunet.yu

<http://womensngo.org.yu/labris>

Izdavanje ovog broja podržali su
Fond za otvoreno društvo Jugoslavije i HIVOS



Zagreb

JEDAN OSVRT

(ili kako se osećam kao lezbejka posle 5. oktobra u Beogradu)

Ne znam kako vi sa tim stojite, drage žene, ali mene veoma frustrira to što otkada počeše ove tzv. Promene, ne doživeh ni jednu jedinu čestitu žensku žurku. Moje razočaranje je, posle (dva) (ne)dočeka Nove godine i nervoznog komšije u Ženskom centru, konačno kulminiralo u bivšoj "Slobodnoj Banana-republičkoj" koja je 24./25. 02.2002. "pala" u najezd dvojice predstavnika organa reda koji su nas oko 00.40h strogo, ali pravedno (ni slučajno ljubazno - valja da ne bismo posumnjale da su maskirani) uputili kućama, prethodno nam naloživši da uzmemo svoje stvari!???

Za one (retke) koje su zaboravile Gay paradu, želim da podsetim da se i ona desila u pomenutom periodu (što direktno ide na dušu "nove" vlasti i ostataka "bivše") te da je i tom prilikom zakazana žurka -

otkazana. Iz razumljivih razloga, naravno, ali - otkazana.

OZBILJNO BRINEM!!! Ako se ova tendencija nastavi - žurke, kao najsavršeniji način masovnog lezbejskog okupljanja će - IZUMRETI i jedina alternativa (za one kojima finansijska moć dopušta) (p)ostaće diskoteka X (petak/subota - ulaz košta k'o tri pića + ne važi konzumacija) gde se gay žene pojavljuju u promilima.

E, zato u ovom osvrtu apelujem na vašu lezbejsku svest i savest da održavate kondiciju, barem slušajući emisiju Gayming (radio 202 ponedeljak/utorak, 01h-04h) koja je jedina svetla tačka u opštem sivilu ovih dana, ako ne zbog izuzetno elokventnih i inteligentnih voditelja, veoma zanimljivog i aktuelnog sadržaja, ono barem zato što puštaju u etar odličnu muziku (makar cele nedelje vukle posledice u obliku neispavanosti kao ja), jer ko zna, možda jednom, ipak, stignu i te - PROMENE.

Ne dozvolite da vas zateknu nespremne!!

Vaša Prisila

konferencije

RAVNOPRAVNO DRŽAVLJANSTVO

ZAVRŠNI DOKUMENT – REGIONALNOG RADNOG SASTANKA

"Kreiranje zajedničke platforme lezbejskih aktivistica iz država nastalih na području bivše Jugoslavije"

U Rovinju

Od 3. do 9. septembra 2001.

Lezbejski aktivistički skup okupio je 35 lezbejki iz Hrvatske, Kosova, Makedonije, Slovenije i Srbije, na radnom sastanku za kreiranje zajedničke platforme za unošenje anti-diskriminatorskih mjer u legalnom sustavu.

Tokom šest dana rada i razmjene iskustava dugogodišnjih aktivistkinja za lezbejska ljudska prava, ustavljeno je da je položaj lezbejki u svim državama i regionima na području bivše Jugoslavije diskriminiran i neprimjeren standardima otvorenog demokratskog društva.

U postratnim i tranzicijskim društvima primećen je pomak u respektiranju ljudskih prava uopće, mada je na skupu ustanovljeno da su ljudska prava lezbejki i gej muškaraca osobito zanemarena, a u nekim regijama i državama su potpuno negirana i ignorirana.

U diskusijama se tematizirala problematika položaja lezbejki u društvu, državnom sistemu, obitelji, u političkim institucijama, obrazovanju, okruženju na radnom mjestu. Posebno je diskutovano o tome kako je desetogodišnji rat u regiji intenzivirao patrijarhalne nacionalističke klerikalne vrednosti, potisnuo mogućnosti lezbejske vidljivosti i suzio društveni prostor za lezbejska prava.

Zaključeno je da je status lezbejskih i gej prava krajnje neprimjeren u svim ovim državama izuzev nešto povoljnije situacije u Sloveniji. Na primer, ni jedna država u svom ustavu nema antidiskriminatorski član koji eksplicitno imenuje seksualnu orientaciju kao jedan od kriterijuma diskriminacije. Drugo, ni jedna država ne dopušta mogućnost pravne regulacije istospolnih partnerskih zajednica. Ove činjenice imaju za posledice veće socijalne ugroženosti lezbejske i gej populacije, i veće izloženosti pojavama nasilja, stigmatizacije, diskriminacije i društvene izolacije.

Skup je osudio nereagiranje instrumenata države, posebno policije, u Srbiji, koja je u Beogradu, 30. juna 2001. tolerirala okrutno nasilje nad lezbejkama, gej muškarcima i drugim građa-



Tatjana Greif i Lepa Mladenović na jednoj od radionica u Rovinju



nima koji su sudjelovali u mirnoj proslavi Međunarodnog dana ponosa lezbejki i gej muškaraca. Usvojena je PLATFORMA O ORGANIZACIJI ULIČNIH DEMONSTRACIJA kako bi se iskoristila iskustva iz Beograda i Ljubljane za što efikasniju organizaciju budućih javnih manifestacija.

Dokumentom RAVOPRAVNO DRŽAVLJANSTVO tražimo politiku jednakih mogućnosti i ravnopravno državljanstvo bez obzira na seksualnu orijentaciju.

Tražimo menjanje

- ◆ Ustava, kako bi uključio antidiskriminatoryni član. Usklađivanje svih zakona i podzakonskih akata kako bi bili u skladu ovog novog anti-diskriminativnog člana ustanova;
- ◆ Krivičnog zakona koji bi sankcionirao diskriminaciju i kršenje ljudskih prava na osnovu seksualne orijentacije;
- ◆ Zakona o radnim odnosima koji bi uključio antidiskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije pri zapošljavanju, unapređivanju na radnom mjestu. Pored toga tražimo sankcioniranje seksualnog i homofobičnog uznemiravanja u radnom okruženju;
- ◆ Zakona o obiteljskim odnosima tako da postoji mogućnost legalizacije istospolnih odnosa te uživanje istih prava i mogućnosti kao što ih imaju heteroseksualne partnerske zajednice – brak ili izvanbračne zajednice;
- ◆ Zakona o reproduktivnim pravima, tako da omogući umjetnu oplodnju svim ženama neovisno o bračnom statusu ili seksualnoj orijentaciji;
- ◆ Zakona o školstvu kako bi se školski program uskladio sa postojanjem lezbejske i gej egzistencije i njihovim ljudskim pravima;
- ◆ Zakona o javnom informisanju kako bi se isključili svi oblici diskriminacije i promovirao nehomofobični medijski jezik;
- ◆ Zakona o zdravstvu, kako bi se uveo nediskriminatoryni tretman lezbejki u zdravstvenim ustanovama.

Svaka država treba da ustanovi posebne mehanizme sprovođenja ravnopravnosti svih građanki i građana i nadzire implementaciju antidiskriminatorynih zakona. Pored toga apeliramo na nevladine organizacije za ljudska prava i ženska ljudska prava da promovišu i ljudska prava lezbejki i gej muškaraca.

Učesnice skupa su usvojile dokument RAVNOPRAVNO DRŽAVLJANSTVO i obavezale se da će razvijati vrednosti prava na različitost i slobodnog izbora za sve.

Na skupu smo usvojile i PLATFORMU O UMREŽAVANJU u kojoj se specificira uzajamna saradnja, međusobno informiranje, podrška i umrežavanje lezbejki iz svih država i regiona sa teritorije bivše Jugoslavije. Isto tako dogovorile smo se o sistematskom radu na ukidanju diskriminacije lezbejki i gej muškaraca, na razbijanju homofobije i uvećavanju dostojanstva i vidljivosti lezbejskim egzistencijama. Tim povodom radićemo na principima ženske solidarnosti, politike antinacionalizma, nenasilja, inkluzivnog društva i feminističke kritike.

u Rovinju, 9. septembra 2001.

Učesnice iz grupe:

Deve, Beograd
Kontra, Zagreb
Labris, Beograd
Lori, Rijeka
LP, Priština
ŠKUC - LL, Ljubljana
i individualne aktivistkinje



Učesnice skupa na jednoj od radionica

Nina Đ.F

IZVEŠTAJ SA KONFERENCIJE EVROPSKOG ODELJKA ILGA-a

Od 23. do 28. oktobra 2001. godine u Roterdamu je održana 23. po redu konferencija Evropskog odeljka Internacionalne lezbejske i gej asocijacije - ILGA. Tema je bila *Stvaranje partnerstva*, povodom legalizacije istopolnih brakova u Holandiji 1. aprila ove godine. Celu konferenciju su isplanirali/e i sproveli učesnici/ce iz *Stichting* i *COC-a*, Holandske federacije asocijacija za integraciju homoseksualnosti. *COC* je najveća gej i lezbejska organizacija u Holandiji, ujedno i najstarija u Evropi, i sastavljena je od otprilike 30 regionalnih ogranka. *COC* je takođe jedan od osnivača ILGA-e.

Sve je bilo perfektno isplanirano do poslednjeg detalja: date su instrukcije za prevoz do hotela, mape sa obeleženim mestima sastajanja, brojevi telefona za svaki slučaj, karte za prevoz i sl., i trudili su se da među volonterima bude jednak broj žena i muškaraca. Ipak je pri samom kraju došlo do malog kiksa sa rezervacijama u hostelu, što nije bila greška organizatora već samog hostela, ali i to je bilo brzo rešeno tako da su svi koji su bili u hostelu za jednu noć prebačeni u hotel. Vlasti grada Roterdama, *HIVOS*, *Heinrich Böll* fondacija, *Mama Cash* i Evropska komisija su finansijski podržali realizaciju konferencije. Na skup su došli/e predstavnici/ce iz gotovo svih zemalja Europe i nekoliko iz organizacija poput *Amnesty International* i *HIVOS-a*. Većina predstavnika/ca je donelo/la informativne materijale o svojim organizacijama na engleskom koji su bili dostupni svima. Sve radionice, govori i sastanci su održani u zgradbi srednje škole (visokoj jedanaest spratova), dok su zajedničke večere bile u raznim restoranima i na jednom brodu koji je dva sata krstario rekom Rot.

Pretkonferencijski dan, tj. 24. oktobar, je počeo laganim tempom - izlaganjem o lokalnom radu organizacija, koje je predstavila članica *Schorersctichting*, iste organizacije koja je organizatorima Parade u Beogradu poklonila zastave dugih boja.

U isto vreme je održan i sastanak trgovačkih sindikata.

FANDIRANJE

XminY SolidarniFond (SolidarityFund) je donator koji daje ograničene donacije organizacijama i grupama u celom svetu. Njihova predstavnica na konferenciji je držala informativni govor o proceduri za dobijanje donacija od bilo kog fandera. Između ostalog, preporučila je da se svaki predlog za projekat napiše drugačije za svakog fandera – neki fanderi imaju standardne formulare, dok je za druge neophodno da se prvo javite telefonom i prodiskutujete projekat pre nego što pošaljete predlog. Ukoliko prvi put kontakti-

rate određenog fandera, poželjno je napisati i kratko pismo u kome predstavljate svoju grupu – to je način da vas fanderi zapamte u dobrom svetlu. Predstavnici *Accept-a* iz Rumunije i predstavnica *XminY* su priložili liste fandera:

1. *MATRA* program holandskog Ministarstva spoljnih poslova: za projekat je potrebno da organizacija radi u partnerstvu sa holandskom nevladinom organizacijom;
2. Institut za otvoreno društvo (Mreža Soros fondacija);
3. Holandske fondacije za saradnju sa centralnom i istočnom Evropom: isključivo društveni projekti; Hrvatska, Rumunija, Bugarska, i druge zemlje;
4. Društvo *Kimeta* iz Toronto;
5. *UNDP* (United Nations Development Program – Program Ujedinjenih Nacija za razvoj): posrednik *UNAIDS* (Joint United Nations Program on HIV/AIDS – Udruženi program Ujedinjenih Nacija za HIV/AIDS);
6. Ambasade: Holandije, Kanade i Finske;
7. Fondacije *Heinrich Böll* ;
8. *ASTRAEA*, Njujorška fondacija za lezbejsku akciju, "ASTRAEA Internacionalni fond za seksualne manjine";
9. *XminY*;
10. *Mama Cash*: isključivo za žene;
11. *ALERT*: isključivo za mlade;
12. *HIVOS*;
13. *NOVIB*;
14. Vlada Holandije: trenutno su ovlašćeni da finansiraju isključivo grupe iz zemalja u razvoju;
15. *European Initiative on Democracy and Human Rights – EIDHR* (Evropska inicijativa za demokratiju i ljudska prava);
16. *Eurasia Foundation*;
17. *Funding Exchange* (Berza fondova);
18. *Global Fund for Women* (Globalni fond za žene): isključivo lezbejski projekti;
19. *Threshold Foundation* (fondacija Prag);
20. *The Uncommon Legacy Fund* (Fondacija neuobičajenog zaveštanja): isključivo lezbejski projekti;
21. *Urgent Action Fund for Women's Human Rights* (Fond za hitne mere za ženska ljudska prava): isključivo ženski i lezbejski projekti;
22. *War on Want* (Ratom protiv nemaštine);
23. Internacionalni program za dobrovoljni rad na ljudskim pravima: isključivo za rad na programima sticanja iskustva kroz dobrovoljni rad za druge nevladine organizacije;
24. Svedok, Komitet advokata za ljudska prava: isključivo za finansiranje kupovine video i dokumentacione opreme;
25. Fond *Hellman / Hammet* : isključivo za nagrade za pisanje.

(1 – 10 su fanderi koji su već radili sa organizacijom *Accept*. Za više informacija o kontaktima sa listiranim fanderingima kontaktirati Labris)

Predveče je bio zbor žena - mali sastanak za žene na kome su međusobno i sa organizatorkama razgovarale o utiscima i mogućim problemima.



Uvečer na velikom prijemu u Gradskoj većnici gradonačelnik Roterdama je održao govor i poželeo dobrodošlicu svima koji su došli u njegov grad i na konferenciju ILGA-a.

Zatim smo otišli na večeru na brod-restoran.

PRVI DAN

Prvi zvanični dan konferencije je počeo govorima: holandski ambasador ljudskih prava, Rene Džons-Bos; član parlamenta, Boris Ditrih; ILGA-Svet (ILGA-World) generalni sekretar, Kursad Karamanolu. Tog dana je organizovano šest radionica, tri pre podne i tri po podne. Teme radionica su bile sledeće: *Nasilje nad lezbejkama, Budi jednak/a, budi razlicit/a, Direktiva Evropske Unije o zapošljavanju, Razlicitost i politike jednakih mogućnosti na radnom mestu, Razvoj Evropskog odeljka ILGA-a: mogućnost razvoja, prikljanje novca i finansijski plan, Kako najbolje iskoristiti EU program protiv diskriminacije.*

Radionica Nasilje nad lezbejkama

Prvu radionicu, Nasilje nad lezbejkama, je držala Konstans Oms. Pričala je o diskriminaciji i nasilju nad lezbejkama, kao i o zdravlju, pošto se pod zdravim životom ne smatra samo nedostatak bolesti već i fizičko i mentalno zdravlje. Ovaj pristup je zasnovan na novoj teoriji koja povezuje zdravlje sa socijalnim i ekonomskim uslovima: povezanost radnih uslova i zaposlenih lezbejki, socijalne okolnosti u kojima žive, njihovo zdravlje i potreba za medicinskom negom. Jedan od načina da se očuva dobro zdravlje je borba protiv diskriminacije. Kako država reguliše lezbejstvo preko kaznenih zakona i direktnom ili indirektnom diskriminacijom zaposlenih, stav društva prema lezbejstvu, individualna iskustva i evaluacija životnog standarda lezbejki - jesu socijalni i društveni faktori koji utiču na život i zdravlje lezbejki. Od 1999. tri organizacije iz Nemačke, po jedna iz Austrije, Belgije i Engleske, rade na projektu borbe protiv nasilja nad lezbejkama širom Evrope. Taj projekat je omogućen donacijama Evropske Unije i Nemačkim državnim odsekom za porodicu, stare, žene i omladinu. Tokom rada na projektu razvijen je koncept širokog spektra koji je

zasnovan na proširenoj definiciji nasilja i prevencije i pod tim konceptom je obuhvaćen rad državnih institucija kao i nevladinih organizacija.

Kao i svake večeri, otišli smo u restoran, a kasnije na specijalno prikazivanje filma "The Celluloid Closet".

DRUGI DAN

Registrovano partnerstvo

Sledeći dan je u potpunosti bio posvećen omogućavanju legalnog priznavanja istopolnih partnerstava. Poenta je bila u razmeni informacija, iskustava i stava o partnerstvu. Govor o ulozi Evrope u legalizaciji partnerstva je održala Lousvejs van der Lan, članica Evropskog parlamenta za Evropsku liberalnu i demokratsku partiju. Tokom prvog dela dnevnog reda su bile sednice za svaki region Evrope odvojeno: severna Evropa, centralna i istočna Evropa i južna Evropa. Svaka grupa je odvojeno radila na četiri teme, po iskustvu i situaciji svake zemlje: pravni aspekti, socijalni aspekti, politički aspekti i uloga LGBT organizacija. Sve ideje koje su proizašle iz radionica su bile zapisane na ceduljcama i postavljene na plakate koji su posle bili dostupni svima, nezavisno od grupe. Tokom pauze između prve i druge sednice, Robert Vintermijut, iz koledža King u Londonu, je analizirao podatke, pojednostavio zaključke i na osnovu njih napravio listu saveta vezanih za rad na legalizaciji partnerstva. Njegova analiza je podeljena na nekoliko delova.

1. Različite startne tačke u zemljama:

- imamo različite zakone;
- stavovi stanovništva se razlikuju i uticaj religije je različit; Mogućnosti rada LGBT organizacija se razlikuju: problemi sa registracijom i držanjem sastanaka;
- teško je staviti LGBT pitanja na politički plan rada, legalizacija istopolnog partnerstva nije najbitnija stvar u nekim zemljama.

2. Saveti za stvaranje ciljeva:

- budite realistični, i ciljajte visoko;
- nemojte zaboraviti na druga LGBT pitanja kao što su LGBT omladina i osobe bez partnera/ke.

3. Strategije i načini ostvarenja:

- edukacija o LGBT temama je od vitalnog značaja za javnost;
- koristite medije;
- budite racionalni, oprezni u namerama i nemojte biti agresivni;
- budite svesni svog pristupa i držite ga se.

4. Strategije:

- sva pitanja o deci (usvajanje i sl.) će biti teška - budite spremni;
- postepena poboljšanja - idite korak po korak;
- budite spremni da dobijete poklon od svoje Vlade.
- Radite i budite vidljivi na međunarodnoj sceni;



- tražite savete i pomoć od drugih zemalja;
- shvatite da smo svi različiti, ali da smo jači zajedno.

Razlike u situacijama u kojima se nalaze LGBT osobe u raznim zemljama su najvidljivije između centralne, severne i južne Evrope sa jedne strane i istočne Evrope sa druge. U istočnoj Evropi, zbog drugih problema, legalizacija partnerstva trenutno nije prioritet, dok su u ostalim regionima Evrope preduzeti različiti koraci ka ostvarenju tog cilja.

Nakon izlaganja Roberta Vintermjuta, održane su tri paralelne sednica: Akcija Evropske Unije (European Union Action), Politika Evropskog odeljka ILGA-a, Uloga Evropskog saveta.

Veći broj radionica na konferenciji su bile o temama koje su pokrivale stanje u zemljama članicama Evrope, ili onima koje su u procesu pristupanja Evropskoj Uniji. Pošto su radionice uglavnom bile u isto vreme, uvek izbora su predstavnici/ce zemalja koje ne spadaju ni u jednu od te dve kategorije mogli/e da biraju u kojoj će temi da učestvuju.

Uveče smo posle posete muzeju i izložbe srednjovekovnog slikara Boša (Bosch), otišli na večeru. Posle toga je bila ženska žurka u COC-u koja se kasnije preselila u lezbejski klub.

TREĆI DAN

27. oktobra su ceo dan, od devet ujutro do sedam po podne bile radionice, ukupno dvanaest, po tri u isto vreme. Teme su bile sledeće: *Imigracija i azil, Rad na transdžender pravima, Zajednički rad COC-a i istočno-evropskih zemalja, Uticaj Evropske Unije na zemlje članice i zemlje u procesu pristupanja, Projekat Koraci napred i prepreke, Biseksualnost, Rad na direktivi EU o svim diskriminacijama na osnovu seksualne orijentacije osim na radnom mestu, Pravna borba protiv*



govora mržnje – iskustvo SAD-a i Holandije, Savet Evrope, Stvaranje bezbednih i pozitivnih škola za LGBT učenike/ce i nastavnike/ce, Anti-diskriminaciono zakonodavstvo – iskustvo Irske, i specijalna radionica za članove/ice borda Evropskog odeljka ILGA-a: rad, program i druge teme.

Radionica Zajednički rad COC-a i istočno Evropskih zemalja

se bavila projektima koje je COC iz Holandije radio zajedno sa organizacijama iz Rumunije (*Accept*), Bugarske (*Gemini*) i Moldove (*Genderdoc-M*), ili kako su ih oni nazvali projektima twining (*twining - blizanci*). Projekti Twining projekti su projekti između jednog zapadno-evropskog partnera (organizacije) i jednog istočno-evropskog partnera (organizacije). Izdvojena su četiri procesa za uspešan zajednički rad:

Prikupljanje podataka i upoznavanje sa radom partnerskih organizacija: obe organizacije utvrđuju šta su njihove potrebe, mogućnosti i ograničenja, kako bi mogle da maksimalno iskoriste potencijal projekta. U ovu fazu spada i kontaktiranje individua iz LGBT zajednice, nevladinih organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava, novinara/ki, internacionalnih nevladinih organizacija i, najvažnije, ambasada. Sve ovo se radi kako bi se bolje shvatile okolnosti pod kojima će se projekat odraditi i da bi se uspostavili korisni kontakti. Ambasade mogu biti vrlo korisne za rad LGBT organizacija jer dobijanjem njihove podrške rad na projektu dobija kredibilitet. Ambasade takođe pružaju (ogničena) materijalna sredstva, savete i političko bankarstvo.

Nalaženje donatora: kontaktiranje svih mogućih donatora. Pisanje predloga za donaciju. Važno je detaljno objasniti koji su vaši ciljevi, mogućnosti i ograničenja. Takođe treba navesti razloge zašto je taj donator kontaktiran i koji su još donatori kontaktirani za projekat.

Rad sa drugim nevladnim organizacijama u zemlji: korišćenje već postojećeg ekspertskeg znanja u zemlji. Rad sa drugim organizacijama pomaže kredibilitetu LGBT organizacije.

Nalaženje volontera/ki i trajan rad sa njima: pošto je ekonomski situacija uopšte teža u istočnoj Evropi nego u zapadnoj i centralnoj, komplikovano je naći volontere i stvoriti sa njima trajan radni odnos. Ono što pomaže je davanje malih poklona volonterima/kama kao nagrade za rad, pružanje prilike da se upoznaju sa drugim LGBT osobama dok obavljaju svoj posao, omogućavanje da rade u vremenski kraćim smenama, itd. Neke svetske organizacije, poput Ujedinjenih Nacija i SAD-ovih *Peace corps* (Mirovni korpus), imaju volontere/ke koji/e mogu da obavljaju svoj rad po raznim organizacijama širom sveta.

Radionica Koraci napred i prepreke

je bila o zajedničkim projektima ILGA-a i nekoliko organizacija koje se bore protiv različitih vrsta diskriminacije. Zajednički pristup borbi protiv raznih vrsta diskriminaci-



je je bolji zbog:

moralno - političkog imperativa da se radi zajedno, a ne samo za sopstveni interes;

svaka grupa koja se bavi borbom protiv isključivo jedne vrste diskriminacije, takođe ima članove/ice koji/e se suočavaju sa različitim vrstama diskriminacije, npr. LGBT zajednicu sačinjavaju ljudi različitih rasa, invalidi/tkinje, imigranti, mladi/stari i slično;

Kao LGBT organizacije – organizacije koje nisu jake kao druge nevladine organizacije – svesni smo da možemo više da postignemo kolektivnim radom.

ILGA je zajedno sa organizacijom "Udruženi za Međukulturalnu akciju" (*UNITED for Intercultural Action*), Evropskom mrežom protiv nacionalizma, rasizma, fašizma i za podršku imigranata i izbeglica, organizacijom "Međunarodna pokretnost" (*Mobility International*) i Evropskom grupom za prava invalida, sprovela projekat "Koraci napred i prepreke" (*Stepping stones and roadblocks*) od decembra 1999. do marta 2001. Održana su tri seminara, kod svake organizacije po jedan, preko kojih se razvilo razumevanje prepreka i mogućnosti za uspešan zajednički rad. Prepreke na putu zajedničkog rada su bile to što se u početku smatralo da postoji velika razlika u pojedinačnim ciljevima i borbama protiv diskriminacije svake grupe. Kroz analiziranje tih prepreka došlo se do jačih povoda za saradnju.

Među ta četiri projekta je i projekat koji je urađen u Engleskoj i Belgiji i koji se sprovodio kroz anketiranje. Poenta je bila u skupljanju informacija o osobama koje imaju predrasude. U obe zemlje ankete su dovele do sličnih zaključaka: društvena izolacija i ekskluzivno oslanjanje na medije su faktori koji doprinose predrasudama. Takođe, primećena je i razlika među društvenim grupama, npr. između žena i muškaraca, mladih i starih.

Dalja saradnja organizacija bi trebalo da se zasniva na zajedničkoj istoriji i iskustvima diskriminacije i mogućnostima zajedničkih akcija, npr. za pitanja imigracije i azila, govora mržnje, stereotipima u medijima, Internacionalni dan borbe protiv fašizma i anti-semitizma. Planira se i razvoj zakonodavnih nevladinih organizacija u centralnoj i istočnoj Evropi. Za organizacije koje sarađuju, važno je da konstantno analiziraju sopstvenu strukturu, politiku i praksu, kako bi bili sigurni da dovoljno vremena i rada posvećuju svim mogućim diskriminacijama sa kojima se suočavaju njihovi članovi/ce.

Posle još dve serije radionica, održan je još jedan, poslednji, zbor žena, zatim večera i onda oproštajna žurka.

ČETVRTI DAN

Poslednjeg dana su usporili tempo rada time što su data samo dva govora kojima se završila zvanična konferencija. Posle govora je bio oproštajni ručak kome je nisam prisustvovala jer sam do tada već šetala Amsterdamom, razgledala kanale, stare zgrade, izbegavala bicikliste pri prelaženju ulice sa istom pažnjom kao i kola, divila se holandskoj opsesiji biciklima, sirevima i cvećem i ležernom korišćenju rekreativnih droga i dok sam još imala vremena i para, bacila se malo na shopping.

Nina Đ. F. & zoe

IZVEŠTAJ SA KONFERENCIJE "NASILJE NAD LEZBEJKAMA"

U Frankfurtu (Nemačka) 26. oktobra 2001. održana je konferencija "Nasilje nad lezbejkama", u organizaciji LIBS EU-Projekta. Učestvovali/e su predstavnici/e vladinih organa i organizacija koje se bave pitanjima gej i lezbejskih prava i njihovom položaju u društvu. Glavno pitanje na konferenciji bilo je nasilje nad lezbejkama. U okviru konferencije napravile smo prezentaciju o nasilju koje se dešavalo nad lezbejkama i gej aktivistima/kinjama tokom Gej parade. Konstans Oms

(Constance Ohms), organizatorka konferencije i koordinatorka LIBS EU – Projekta, pozvala nas je da kao predstavnice lezbejske zajednice Srbije opišemo situaciju kod nas. Bilo nam je onemogućeno da pratimo celu konferenciju jer je bila na nemačkom jeziku i nismo imale prevoditelja/ku, tako da smo kasnije čule prepričanu verziju. Ono što nam je Konstans ispričala jeste problem koji je delom nevidljiv, a tiče se nasilja



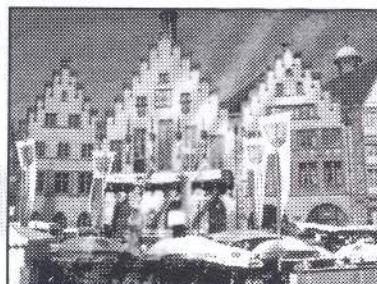


obrati i da su institucije i vlasti rezervisane po tom pitanju, kao i lezbejke. Godinama posle napuštanja veze napisala je knjigu o svom iskustvu u kojoj je obuhvatila pored svoje i priče drugih žena koje su imale slično iskustvo. Shvatila je ozbiljnost problema i preduzela korake kako bi javnost saznala za njih. Na konferenciji su prisustvovali/e predstavnici/ce policije, medija, socijalnih ustanova i gradonačelnica koja je otvorila konferenciju i ukazala na spremnost grada da učestvuje u rešavanju na najbolji mogući način. Oni su bili pozvani kako bi se senzibilisali i primenili nova učenja u svom radu.

Našom prezentacijom, u trajanju od sat i po, želete smo da na što slikovitiji način prikažemo nasilje koje trpimo. Koristile smo montirani video materijal (hronologija Gej prajda, privatni snimci i snimci sa medija), pamflete na nemačkom i engleskom, lični izveštaj (Milan Đurić) i naše lične priče, čime smo približile sliku naše realnost – bila je to tema kojom su se bavili ceo dan. Ljudi su prvo bili šokirani brutalnošću i dešavanjima u Srbiji, ali su, sa druge strane, bili oduševljeni hrabrošću da se cela akcija izvede i da se dokaže postojanje gej i lezbejske populacije.

Predstavile smo knjige: "Lavirintski rečnik, Paris – New York" Dejana Nebrigića i knjigu Ljiljane Živković "Ravnodušni šumarak", kao i "Labris novine", koje smo poklonile našoj priateljici Keren, koja radi u Lezbejskoj arhivi u Frankfurtu. Moguće je da će prevesti na nemački Dejanovu knjigu. Takođe smo im predstavile i informisale ih o radu grupe "Deve" i časopisu "Dečko".

Očekujemo da će Konstans u skorije vreme poslati edukativni video i štampani materijal o nasilju u lezbejskim vezama i na osnovu toga planiramo prezentaciju i razgovor o toj problematici kod nas. Nadamo se da će vas to interesovati.



unutar lezbejskih veza. Na svojoj ličnoj priči pojasnila nam je šta to zapravo znači: kada je bila jako mlađa, dve i po godine je trpela nasilje od svoje prve devojke. Shvatila je da nema kome da se

Zorica

IZVEŠTAJ SA IGLYO-ve KONFERENCIJE

*LGBT Youth in Accession Countries
Ljubljana 17-20. januara 2002. godine*

Neformalni deo konferencije je počeo u četvrtak 17.01.2002. registracijom učesnika i koktelom u znak dobrodošlice. U prijatnom ambijentu Kluba studenata u Kersnikovoj 6 smo se okupili mi iz 14 zemalja učesnici konferencije, uključujući i predstavnike IGLYO iz: Irske – Rovina Rasel; Slovenije – Miha Lobnik; Nemačke – Faina Grosman; Holandije – Denis Van der Vur; Švedske – Andre Soderlund i Belgije – Kris Vanhemelrik. Dobili smo program rada i napravili mali uvod u predstojeći radni vikend.

Dnevni red:

*Na Fakultetu društvenih nauka Univerziteta u Ljubljani:
18.01. petak*

HEARING

09:30 – 10:30 Pozdravni govor:

dr Igor Lukšić, dekan fakulteta
Gđa Potočnik, gradonačelnica Ljubljane
Gđa Alenka Kovšča, ministarka za porodična i socijalna pitanja u Vladi Republike Slovenije
G-din Tomo Juvan, predsednik studentske organizacije Univerziteta u Ljubljani
G-din Miha Lobnik, član borda IGLYO-a

10:30 – 11:10 Plenarna sednica:

Denis Van der Vur, predstavnik COC Holandije, Nacionalne federacije holandske asocijacije za integraciju homoseksualnosti
Tatjana Greif, članica ILGA-Evropa, Evropskog regionalnog internacionalne lezbejske i gej asocijacije
Joke Svibl MEP, predsedavajuća unutar grupe za gej i lezbejska prava u okviru Evropskog parlamenta

11:10 – 11:45

Pitanja, odgovori i dodatne informacije od strane govornika

12:15 – 14:15

Prezentacija internacionalnih predstavnika mladih LGBT

15:15 – 17:00

Radionice na teme:

Comming out

Diskriminacija

LGBT mladi i HIV prevencija

Učešće mladih LGBT

17:30 – 18:30 Prezentacija radionica

18:30 – 19:00 Zatvaranje:

Denis Van der Vur, COC Holandija

Rovina Rasel, predsednica IGLYO-a

*U Klubu studenata
19.01. subota*



Generalni sastanak IGLYO

10:00 – 12:00 Izveštaji borda IGLYO-a
12:00 – 15:00 Diskusija
16:00 – 19:00
Diskusija/ Izbor novog borda/ Zatvaranje

U klubu studenata ***20.01. nedelja***

10:00 – 14:00
Sastanak novog borda IGLYO-a

OTVARANJE:

U **pozdravnim govorima** predstavnika fakulteta, Evropskog parlamenta kao i predstavnika grada, vlade i NVO-a istaknuto je značenje jednog ovakvog skupa, ali i ukazano na probleme koji se tiču LGBT omladine. Iz pojedinačnih obraćanja naglasila bih sledeća:

Dekan fakulteta *dr Igor Lukšić* je izrazio zadovoljstvo što je mogao da, ispred fakulteta društvenih nauka Univerziteta u Ljubljani, da svoj doprinos organizaciji ove konferencije i iskoristio je priliku da napravi javni coming out (na opšte zadovoljstvo svih prisutnih).

Gđa Potočnik je govorila o potrebi i lepoti različitosti, o podršci grada projektima koji se tiču gej i lezbejskih prava među kojima je istakla gej i lezbejski filmski festival koji je prošle godine već sedamnaesti put održan u Ljubljani kao i otvaranje LGBT biblioteke.

Ministarka za rad, porodična i socijalna pitanja u Vladi Republike Slovenije g-đa *Alenka Kovšča* je govorila o pripremi zakona o registraciji partnerstva homoseksualaca kojim bi se ostvarila skoro sva prava koja imaju heteroseksualni parovi, pre svega ona koja se tiču socijalnog i zdravstvenog osiguranja, kao i usvajanje dece i materijalna sigurnost. Istakla je podršku toleranciji i različitostima.

G-din Tomo Juvan je govorio o ulozi studenata u društvenim aktivnostima i o njihovoj pokretačkoj snazi za menjanje stvari u društvu nabolje.

Ispred organizatora konferencije je govorio *Miha Lobnik* koji je u par rečenica rekao zašto je organizovan IGLYO, napravio je poređenje odnosno paralelu između položaja mladih u istočnim i zapadnim zemljama, kao i o potrebi za stvaranjem zakona koji bi sprečili diskriminaciju nad LGBT omladinom.

Među onima koji su nam se obratili na **plenarnoj sednici** istakla bih govor *Joke Svibl MEP*, predsedavajuće unutar grupe za gej i lezbejska prava u okviru Evropskog parlamenta koja je naglasila značaj ove konferencije i da je treba iskoristiti što bolje da bi iz nje, kroz prezentaciju položaja mladih LGBT, izvukli što više informacija koje će biti upotrebljene za izglasavanje zakona u Evropskom parlamentu koji bi značili značajno poboljšanje položaja gej i lezbejske populacije. Takođe, upoznala nas je sa činjenicom da je grupa za gej i lezbejska prava u okviru Evropskog parlamenta, neformalna, nepriznata grupa.

"When we are looking for gay rights we

are looking for human rights"

U okviru **prezentacije**, priliku da o položaju LGBT mladih govorimo na konferenciji smo imali i mi iz 14 zemalja i to iz: Bugarske, Češke, Litvanije, Estonije, Malte, Poljske, Rumunije, Slovačke, Turske, Hrvatske, Jugoslavije, Rusije, Slovenije i Kirgistana. Nakon izlaganja svih predstavnika došli smo do konstatacije da se, generalno, položaj mladih ne razlikuje mnogo u svim ovim zemljama.

Ispred Jugoslavije smo govorili Igor ("New age – Rainbow" iz Novog Sada) i ja ("Labris" iz Beograda). Igor je predstavio časopis "Dečko" kao i svoju grupu, a ja "Labris" i u narednih 10 minuta sam pročitala tekst Lepe Mlađenović u kom ona piše o dešavanjima sa gej parade, dala sam svoje komentare na paradu kao i to kakav je moj lični stav po pitanju održavanja gej parade 2002. Moje lično mišljenje je bilo da, da bih predstavila položaj LGBT omladine kod nas, treba da govorim o paradi i da će to biti sasvim dovoljno da se stvori jasna slika.

U nastavku konferencije smo imali priliku da učestvujemo na brojnim radionicama kao sto su: Comming out, Diskriminacija, LGBT mlađi i HIV prevencija, učešće mladih LGBT ... Iz nekih od ovih radionica se rodila ideja da bi se moglo napraviti nešto kao regionalni letnji kamp koji bi imao za cilj edukativni rad, priliku da se sretnu mlađi iz raznih krajeva i da razmenjuju iskustva sa svojim vršnjacima. Odatle je i pokrenut "predlog projekta" o takvom kampu koji bi mogao biti održan u Hrvatskoj negde u toku/krajem leta 2002. Za organizaciju i pripremu ovog kampa odgovornost su preuzezeli predstavnici grupe "Iskorak" iz Zagreba, Dorino i Tihomir, naravno uz pomoć i svih ostalih članova IGLYO-a

Radili smo i na biltenu IGLYO-a (pošto za sada ne postoji), na tome šta bi bila njegova svrha, koje informacije bi trebao da sadrži i sl.

Na **generalnom sastanku** su podneti izveštaji za 2000. i 2001. godinu, govorilo se o budućnosti IGLYO-a (kako IGLYO može da bude od pomoći članicama kao i kako članice IGLYO-a mogu da pomognu samoj organizaciji) kao i o mogućnostima za lično angažovanje u radu IGLYO-a.

U nastavku rada je biran novi bord za koji su predloženi Petar Matijašević iz Slovenije, Kris Vanhemelrik iz Belgije, Robert Varga iz Rumunije, Konstantin Sudakov iz Kirgistana i Bogdan Stefan iz Bugarske. Glasanjem članova IGLYO-a za bord za naredni period izabrani su Kris, Bogdan i Konstantin.

Generalni sastanak i rad konferencije su završeni u subotu, 19.01.2002., stari bord se povukao, a prvi sastanak novog borda je zakazan već za 20.01.2002. godine.

Cela konferencija je, po mom mišljenju, bila jako korisna jer je izrodila neke nove ideje, nove predloge, pružila mogućnost da se o položaju LGBT u "nastavku" govor i u Evropskom parlamentu, a meni lično i pružila mogućnost da sretнем mnoge zanimljive ljude.

organizacije u svetu

GAYMING – QUEER RADIO MAZAZIN NA RADIJU 202

Web-site: www.gay-serbia.com/gayming/index.jsp

www.beograd202.co.yu

E-mail: gayming@gay-serbia.com

U decembru 2001. uredništvo Radija 202 je predložilo Dušanu Maljkoviću i Milanu Đuriću (između ostalog, dugogodišnjim aktivistima za LGBT ljudska prava) da realizuju emisiju posvećenu "seksualno različitima" (kako stoji u najavi ove emisije) u okviru serijala noćnog programa Radija 202 "Ljudi sa nama" (u okviru ovog serijala se svake noći emituju emisije posvećene, pre svega, različitim, marginalizovanim društvenim grupacijama: pored lezbejki, gej muškaraca, biseksualnih i transdžender osoba, tu su i emisije posvećene narkomaniji, aidsu, alkoholizmu, depresivnim i usamljenim ljudima, invalidima/kinjama, a takođe i Narodni pokret "Otpor" ima svoju emisiju).

Autori i voditelji Dušan Maljković i Milan Đurić su odlučili da emisiji posvećenoj LGBT populaciji i egzistenciji daju ime "Gayming" (zbog asocijativne igre reči – što može kao značenje imati gej igru).

Emisija se emituje svake noći između ponedeljka i utorka od 1-4 ujutro, na talasima Radija 202, frekvencije FM 101,8 I 104 MHz.

"Gayming" je moguće slušati širom planete preko Interneta: www.beograd202.co.yu

Glavni moto emisije je "Bildujte toleranciju", te u skladu sa tim "Gayming" doprinosi i podstiče razvijanje kulture različitosti i etike tolerancije.

"Gayming" je kontakt program, te se komunikacija sa slušaocima/teljkama ostvaruje putem direktnih telefonskih uključenja.

Koncepcija emisije obuhvata:

- Vesti i zanimljivosti iz Jugoslavije i inostranstva koje se odnose na queer populaciju
- Vesti iz oblasti LGBT aktivizma (informacije vezane za rad LGBT organizacija iz zemlje i inostranstva, skupovi, konferencije, istraživanja, istorija, pravносocijalna regulativa...).
- LGBT kultura i umetnost
- LGBT zabava i mediji
- Predstavljanje i recenzije publikacija, teorijskih i književnih radova koji se odnose na LGBT egzistenciju
- Razgovor na određenu temu sa gostom/com emisije i uključenja slušalaca/telki
- Muzika (pre svega LGBT izvođača/ica)

Posebne rubrike:

- LGBT ikona
- Kutak za poetski trenutak

- Gej pojmovnik
- Gej bontovnik
- Sik-sok
- Dnevnik 2 Revisited (Dušanka and Staka Undead Show)
- Trash Saloon
- Draga Saveta

Prva emisija "Gayming" je emitovana 18. decembra 2001.

Od trenutka kada je emisija najavljena počele su da stižu pretnje na adresu Radija 202.

Prema rečima nekoliko svedoka - slušalaca, u toku emitovanja "Gayminga" 25. decembra 2001., na radio stanici Yu-radio je paralelno tekla emisija tokom koje se voditelj iste vrlo diskriminativno izražavao o emisiji "Gayming" i LGBT populaciji, kao i tendenciozno podsticao homofobiju među svojim auditorijumom. On je čak pozvao svoje slušaoce/teljke da izvrše fizičko nasilje nad autorima "Gayminga" Dušanom Maljkovićem i Milanom Đurićem.

Urednica Yu-radija je odbila da dostavi snimak ove emisije, sa obrazloženjem da emisija nije snimljena, iako je po zakonu o informisanju svaka radio stanica dužna da arhivira snimke svog celokupnog programa najmanje sedam dana.

U prvih devet emisija "Gayming-a", glavne teme emisija su bile:

- Homoseksualnost i predrasude;
- Homoseksualnost kroz književnost;
- Kemp (Camp);
- LGBT i teatar;
- Homofobija i nasilje;
- Generatori homofobije;
- LGBT i pravni poredak u Jugoslaviji i inostranstvu;
- Policijsko nasilje nad LGBT, posebno nad travestitima i prostitutkama.

Dosadašnji gošti/šče emisije "Gayming" su bili/e:

- Vladimir Arsenijević, književnik, dobitnik Ninove nagrade za književnost,
- Dušica Knežević, kulturološkinja, rediteljka, autorka prvih LGBT eksplicitnih pozorišnih i audio-vizuelnih performansa u Jugoslaviji,
- Tijana Mandić, profesorka psihologije na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i psihoterapeutkinja,
- Lepa Mlađenović, feministička psihološkinja, aktivistkinja za LGBT i ženska prava, dobitnica nagrade Felipa de Souza koju dodeljuje IGLHRC,
- Tatjana Pavlović-Križanić, pravnica Fonda za humanitarno pravo iz Beograda,
- Likana, travestita i prostitutka.

Saradnici/e u realizaciji emisije:

- Vlada T. (aktivista Gayten-LGBT),
- Milan Geraldine (aktivista Gayten-LGBT),
- Nina (aktivistkinja Labris),

- Ljiljana Živković (aktivistkinja Labris),
- Predrag Azdejković (aktivista Queeria) i drugi/e.

Obzirom na nepostojanje pravne, zakonske regulative koja bi štitila LGBT od zlostavljanja i diskriminacije u Jugoslaviji, nedostatak aktivosti koje se odnose na LGBT egzistenciju, naročito u ruralnim, provincijalnim delovima zemlje, kao i na vrlo visok stepen homofobije u celokupnoj strukturi društva, emisija "Gayming" je od ogromnog značaja za LGBT zajednicu u Jugoslaviji, što potvrđuju reakcije slušalaca/teljki. "Gayming" je emisija namenjena svima koji/e su spremne/i da "biliduju toleranciju" i saznaju nešto više o LGBT egzistenciji. Veliki broj heteroseksualnih ljudi, na osnovu istraživanja, sluša emisiju i uključuje se u program, a među njima su neki izrazili želju da se emisiji "Gayming" dodeli udarno vreme u radijskoj šemi 202.

O emisiji "Gayming" su objavljeni članci u novinama i drugim medijima u Jugoslaviji (NIN, Politika, Danas) i inostranstvu (Lavender Magazine, The Gully, Rex Wockner...), a na Internacionalnoj LGBT kulturnoj konferenciji u Stokholmu će posebna radionica i predstavljanje biti posvećeni "Gaymingu".

IZLOŽBA LESBIAN CONNEXION/S

Internacionalna izložba lezbejskih fotografija *Lesbian Connexion/s*, druga¹ po redu u Beogradu, održana je u organizaciji grupe Deve pod pokroviteljstvom Ambasade Kraljevine Holandije i Fonda za otvoreno društvo iz Beograda.

Izložba je trajala od 1. do 10. aprila u Centru za kulturnu dekontaminaciju. Postavku je činilo preko stotinu fotografija autorki iz sedamdeset zemalja.

U sklopu izložbe održane su i dve foto radio-nice, tokom vikenda, i zatvaranje izložbe na kojoj su autorke postavke, Marian Baker i Dite Vesls, govorile o izloženim fotografijama.



foto: Marlo Broekmans

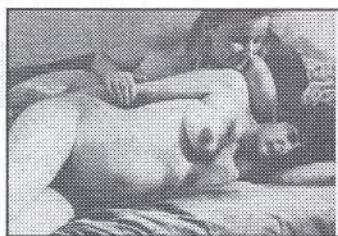


foto: Olga Kusakova

¹ Prva izložba je bila otvorena od 25. do 30. juna 2001. godine u Beogradu. Njena postavka – četrnaest fotografija – je bila u sklopu obeležavanja Međunarodnog dana ponosa LGBT osoba, u organizaciji Labris-a.

Lepa Mlađenović

TRANSFORMISANJE SRAMOTE U ISTORIJU

Lezbejska istorijska arhiva u Bruklinu obeležila 25 godina postojanja

U Bruklinu prošle godine ženski pokret proslavio je 25 godina Lezbejske istorijske arhive, autonomne institucije koja je svojim postojanjem postavila dileme zvaničnoj istoriografiji SAD-a. Jedna od osnivačica, Joan Nestle, profesorka na njujorškom univerzitetu, poznata spisateljica lezbejskih eseja i priča, čija knjiga će uskoro biti prevedena u izdanju beogradske izdavačke kuće Feministička, kaže: "Počele smo sa Arhivom sedamdesetih. Feministički pokret je tada bio prekretna tačka za naše živote. Žene su izlazile na ulice u svim velikim gradovima u SAD-a, grupe za podizanje svesti su nastajale, nove organizacije.... Međutim, ja sam imala problem, jer je izgledalo kao da cela naša istorija počinje upravo tada. Dolazim iz generacije 50-ih, jedne generacije lezbejki koja je nedostajala toj slici."

Mi smo bile lezbejke koje su se kretale po barovima i bile smo isključene iz svake društvene vrednosti. Nismo imale pravo na postojanje. Alberto Memmi je pisao da su kolonizovani osuđeni da izgube pamćenje. To je za mene značilo da lezbejke nisu smelete imati istoriju. Jer nisu smelete imati ni sadašnjost. Zato smo moja partnerka Debora Edel i ja '72 odlučile da damo istorijsku vrednost našoj nevidljivoj prošlosti, da transformišemo momente sramote u istoriju. Krenule smo da sakupljamo svaki papirić, svaki dokument o lezbejskim životima."

"Ja sam jedna od lezbejki koju je majka poslala psihijatru na pregled kad mi je bilo 17 godina. Kada mu je rekla da misli da je njeni Čerka lezbejka, on je rekao: "Gospođo ne smete tako da govorite, to je gore nego da ste rekli da vaša Čerka ima kancer." Mi smo tada bile smatrane kriminalarkama, živele smo bez mesta za život. Viđale smo se po barovima u velikim gradovima. Ali, barovi nisu za nas bila sigurna mesta. S vremenom na vreme dolazila je policijska racija i odvodila nas u stanice. S vremenom na vreme te racije su značile da će sva naša imena biti objavljena u lokalnim novinama. Mnoge moje prijateljice bile su neprestano pritvarane jer su nosile pantalone. Tada je postojao zakon koji je zabranjivao preoblačenje, to znači da muškarci nisu smeli da nose suknje, a žene pantalone, i zbog toga su bile privođene kod sudije za prekršaje."

Ja sam bila jedna devijantna žena bez istorije, žena koja vodi ljubav sa ženama i koja je tražila prostor i društveni okvir za svoju žudnju. Zato je osnivanje Arhive bio proces mog ozdravljenja i zadobijanja građanstva. Dve godine smo Edel i ja pripremale prostor kako bi tu smestile Arhivu. Svaki detalj nam je bio važan. Onda smo '76 konačno otvorile Lezbejsku

arhivu u mom stanu u Njujorku gde je Arhiva živila dvadeset godina. Lezbejke su dolazile, gledale knjige, pisma, tajne papire, fotografije. To su bili ključni momenti u životu mnogih žena: kada osete da život koga su se stidele nosi u sebi hrabrost i lepotu koju su tek tada mogle da priznaju. Neke su govorile: "a ja sam sve spalila da slučajno neko ne nade". Mi smo ih ohrabrivale da makar nešto pronađu i donesu nam. Neke od njih bi se vraćale sa željama i materijalima.

Mi smo im davale zauzvrat dokument sa njihovim imenima i beleškom šta su ostavile Arhivi. Tako su one postajale subjekat svoje istorije i mi smo imale subjekte naše arhive. Stvarale smo vidljivost od nevidljivosti. Pretvarale smo sramotu u istorijske činjenice."

KLASIFIKACIJA PO IMENIMA

Joan Nestle danas uživa da nas vodi kroz sobe Arhive u kojima je skoro svaki papir prošao kroz njen život. Arhiva je od samog stvaranja imala jednu potpuno neisključujuću politiku. Dakle, svaki materijal o postojanju lezbejki je imao istorijsku težinu, bez obzira da li je bio objavljen ili neobjavljen, da li je žena bila poznata u društvenom životu ili nije. Feministkinje koje su učestvovali u stvaranju politike Arhive odredile su da Arhiva beleži žene po imenima, a ne po prezimenima. Tako da je ovo možda jedina arhiva na svetu sa više od 20.000 knjiga, 12.000 fotografija, 300 specijalnih kolekcija, 1.600 časopisa i 1.300 ostalih arhivskih detalja kao video-traka, postera, odevnih stvari... u kojoj je svaki element klasifikovan po imenima žena kojima pripadaju. Deinstitucionalizacija institucije arhive bila je deo feminističkog odnosa prema svetu.

Arhiva je imala one kategorije arhiviranja koje su se smatrале važnim u odnosu na materijal koji je bio izložen, a ne u odnosu na standardnu klasifikaciju koja je postojala u američkoj kongresnoj biblioteci. Mnogi su govorili u to vreme da arhivu ne mogu da prave žene koje nisu arhivarke: Lezbejsku arhivu su upravo stvorile žene koje nisu imale to iskustvo, ali su imale viziju sveta bez isključivanja, i tačno su znale da od čutanja stvaraju istoriju, jer je čutanje uvek bilo jezik potčinjenih. Dakle, arhivarke su bile žene koje su u predstavama poniženja i podređivanja tražile snagu koja je bila potrebna za proces ukidanja društvene diskriminacije.

Svaka zena ima pristup Arhivi. To je između ostalog značilo da je prilikom preseljivanja Arhive iz stana Joan Nestle u kuću u Bruklinu, 1996., godinu dana rešavan problem ulaska sa invalidskim kolicima. Stanari okolnih kuća nisu želeli lezbejke niti invalidkinje u svom komšiluku. Ali upornošću, ovaj problem je razrešen čekanjem na razne odluke i odobrenja od opštine da se na šest stepenika pred ulazom zgrade instalira instrument koji može da povuče invalidska kolica. To je isto tako značilo da je Arhiva otvorena za siromašne žene, za Afroamerikanke, kako se nazivaju crnkinje, zatim to je značilo da Arhiva neće biti deo univerziteta ili bilo kog akademskog centra, jer treba da pripada svim ženama.

TAJNE JEDNOG JASTUKA

"U ovoj kući svaki papirić nosi priču", kaže Joan Nestle. Između ostalog nam je pokazala sliku jedne žene koja je, kao i mnoge, morala da krije da je lezbejka, a pogotovo da piše lezbejski dnevnik. Kada je umrla, 1988., njen advokat je nazvao Arhivu i rekao kako je njegova klijentkinja ostavila dokumente koje je želela da se predaju Arhivi, pa je rekao da u njenom stanu ima puno nepristojnog materijala. Na to je žena iz Arhive preko telefona rekla da je to najvažnije što je ta žena u životu imala: žudnju za ženama, dnevničke o sebi i knjige. Advokat je nekako izgleda čuo njihov komentar i zamolio ih da što pre dođu i uzmu par kutija, knjiga jer se njena porodica spemala da sve to odmah spali.

Lezbejke iz Arhive su se organizovale da što pre odu u ovaj grad, ali, advokat, jedan stariji gospodin, je nakon razgovora sam otisao u stan svoje klijentkinje i spasio najvažniji dnevnik upravo pre nego što je porodica stigla.

U Arhivi pored hiljada knjiga, ima šešira, šalova, sakoa lezbejki koje su kroz svoje predmete ostavile poruku budućnosti. Arhiva je mesto učenja i mesto psihološke podrške. Kako bi Arhiva bila stalno politički nezavisna, sve lezbejke koje u njoj rade - volontiraju, izuzev jedne koja čisti. Svake nedelje prikazuju se besplatni video-filmovi, i jednom mesečno čita lezbejska poezija. A novac se nabavlja od donacija. Sada je Lezbejska istorijska arhiva u Njujorku jedna od deset lezbejskih arhiva u SAD i jedna od pedeset lezbejskih i gej arhiva u celom svetu, od Meksika, Poljske, Kanade, Novog Zelanda, Južne Afrike, Holandije, Nemačke, Velike Britanije, Kanade, Australije...

"Pre nekoliko godina u Arhivu je došla jedna starija žena noseći veliku kesu. Rekla je da je ona u toj kući živila davno pre nego sto je kuća postala Lezbejska arhiva, i da je želela da kući vrati jedan tapacirani jas-



Lepa Mladenović i Džoan Nestle

tuk koji je uvek stajao na ugrađenom radnjatoru", ispričala nam je Joan Nestle na kraju susreta i pokazala jastuk sa arhivskom beleškom: "Zamislite koliko tajni i žudnji nosi njen čin dolaska na naša vrata."

LEZBEJSKA BIBLIOTEKA Zagreb

13. travnja 2002. u Zagrebu, otvoren je LezBib – lezbijska biblioteka, u prostoru Kontre, pri Centru za žene žrtve rata. Ideja je nastala nakon što je lezbijska grupa Kontra primila donaciju u knjigama od ženske organizacije *Network East-West Women*. I prije toga Kontra je posjedovala zbirku knjiga koja je bila smještena na Ženskim studijima.



Ovom donacijom stvorena je ideja o lezbijskom prostoru, odnosno lezbijskoj knjižnici.

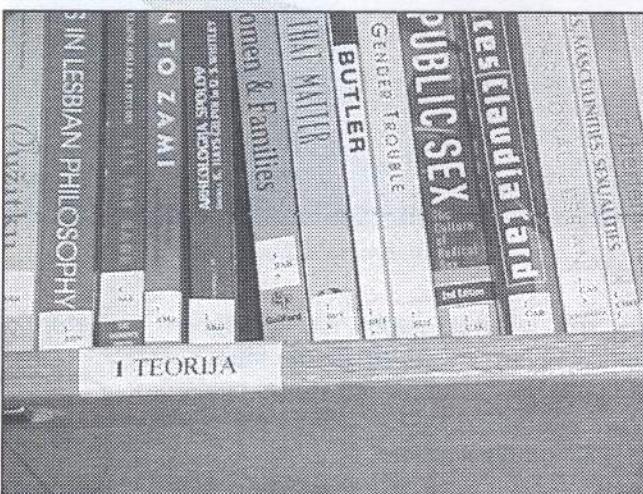
LezBib trenutno ima 193 knjige koje smo podijelile u tri kategorije: teorija, praksa i književnost. Većina fonda je na engleskom jeziku, a sadržaj se temelji na lezbijskim (i ne samo njima) temama: filozofija, povijest, feminizam, lezbijski i gej studiji, queer studiji, seksualnost, zdravlje, umjetnost, aktivizam, biografije, *coming out* priče, proza i poezija.

Uz knjige, LezBib u svom fondu ima časopise (zagrebački "Just a girl", beogradski "Labris", ljubljanski "Lesbo", londonski "Diva") i video kazete.

Osim izgradnje fonda, ciljevi LezBib-a su i poticanje prevođenja, te izdavaštvo.

LezBib je otvoren svima koji su željni znanja o lezbijskama.

Dobrodošle/i!
Suzana i Aleksandra



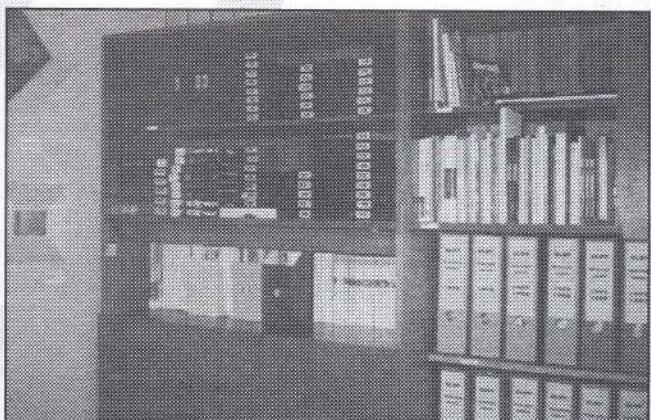
LEZBEJSKA BIBLIOTEKA – LEZBEJSKI ARHIV Ljubljana

Lezbejska biblioteka u Ljubljani je otvorena 1. maja 2001. i namenjena je opštoj javnosti. Sadrži knjige, časopise, videoteku, audio i arhivski materijal sa lezbejskim i gej temama. Ideja biblioteke je sakupljanje postojećeg materijala sa gej i lezbejskim temama i njegovo arhiviranje, što je moguća bogata baza gradiva za buduću nadgradnju tema.

Biblioteku čini oko četiri stotine izdanja – većina inostranih – razvrstanih tematski na teoriju, prozu, poeziju, strip, revije i časopise.

Lezbejska biblioteka je smeštena u prostorijama lezbejske grupe ŠKUC – LL, na Metelkovoju, i radi dva puta nedeljno. U sklopu biblioteke je i čitaonica. Članarina se ne plaća.

Više informacija na: www.ljudmila.org/lesbo



LEZBEJSKA BIBLIOTEKA Beograd

Labrisova biblioteka je smeštena u prostorijama Labrisa. Cilj biblioteke i uvećanje fonda publikacija je prvenstveno povezan sa jačanjem lezbejskog identiteta kroz upoznavanje lezbejske istorije, teorije, kulture...

Biblioteka se formira od 1995. godine, ali je tek 2001. uneta u svoje prostorije.

Dostupna je članicama i članovima nevladinog sektora – organizacije za ljudska prava, gej i lezbejske, ženske i feminističke grupe – kao i studentkinjam i studentima koji rade seminarske i diplomske radove na temu GLBT zajednice. Knjige i časopisi se mogu čitati u prostorijama Labrisa ili pozajmljivati.

Biblioteka trenutno broji više od dvesta knjige i više od trista časopisa, stripova, revija... Više od osamdeset posto izdanja su inostrana.

Biblioteka radi svakim radnim danom.

GODIŠNJI IZVEŠTAJI RADA G&L GRUPA

UVOD

Za LGBT organizacije i pokret na tlu SRJ, 2001. je po mnogo čemu bila izuzetno značajna. Nakon političkih promena u 2000. godini i demokratizacije političkog života u Srbiji, nevladine organizacije i grupe koje se bave ljudskim pravima nalaze se pred novim i ozbiljnim izazovima. U opštem trendu i opredeljenosti da se prihvate evropske demokratske vrednosti i institucije, naše društvo mora redefinisati i svoj odnos prema pravima i identitetu LGBT građana/ki. Aktivistima i aktivistkinjama LGBT grupa i organizacija pripada nimalo zahvalan i lak zadatak da, u atmosferi jake homofobije i predrasuda, deluju i rade na afirmaciji i artikulisanju LGBT identiteta i olakšaju njegovo šire društveno iskazivanje, bez diskriminacije i otvorenog nasilja, kojeg smo, nažalost, često svedoci/kinje. Iskustvo i dešavanja oko Međunarodnog dana ponosa LGBT su vrlo rečit prilog tome. Ipak, protekla godina je po svemu bila vrlo uspešna na planu LGBT aktivizma, što najbolje pokazuje broj i kvalitet do sada realizovanih projekata, manifestacija i izdanja.

1. GAYTEN – LGBT

Organizacija: Gayten-LGBT - Centar za promociju prava seksualnih manjina

Telephone: +381.11.756.463.

Fax: c/o +381.11.687.190.

E-mail: gayten_lgbt@gay-serbia.com

Web site: www.gay-serbia.com/gayten_lgbt

Za Gayten-LGBT: Milan Đurić

ISTORIJA: Gayten-LGBT - Centar za promociju prava seksualnih manjina je formiran u maju 2001. godine, a zvanično je registrovan kao nevladina organizacija pri Ministarstvu pravde SRJ u oktobru 2001. Gayten-LGBT se razvio iz nekadašnjeg gej i lezbejskog lobija - Arkadija, osnovanog 1990., i zvanično registrovanog 1994. godine.

Principi rada su nehijerarhijski uz poštovanje ostalih etičkih principa (solidarnost, podrška, osnaživanje, transparentnost, antimilitarizam, nekonfliktna komunikacija...). Važno je istaći da Gayten-LGBT radi na povezivanju i zajedničkim aktivnostima lezbejske, gej, biseksualne i transdžender populacije, uz poštovanje specifičnosti i razlika među ovim grupacijama.

Kao skoro osnovana organizacija, Gayten-LGBT još uvek nema sopstvene prostorije za rad, ali je upravo u toku proces rešavanja ovog pitanja.

Projekte Gayten-LGBT su do sada finansijski podržali: Fond za otvoreno društvo - Beograd, BN - GLGFN – Nemačka.

IDEJA VODILJA: Gayten-LGBT je organizacija koja se zalaže za poštovanje prava na različito seksualno opredeljenje, kao jednog od osnovnih ljudskih

prava, i iskorenjivanje svih oblika diskriminacije i nasiљa prema lezbejskoj, gej, biseksualnoj i transdžender populaciji u svim segmentima socijalne strukture. Takođe, Gayten-LGBT svoje aktivnosti sprovodi i u pravcu smanjenja predominacije heteroseksizma i stvaranju pravne regulative zasnovane na jednakim pravima za sve građane i građanke, zasnovanim pre svega na individualnim pravima i slobodama.

CILJEVI RADA:

- promocija i razvoj prava lezbejske, gej, biseksualne i transdžender (u daljem tekstu LGBT) populacije;
- podrška i osnaživanje LGBT populacije;
- jačanje i razvijanje LGBT identiteta;
- senzibilisanje i edukacija profesionalaca, institucija i javnosti o LGBT pravima;
- rad na vidljivosti LGBT pojedinaca, integraciji u društву i promociji LGBT prava;
- lobiranje društvenih, naučnih, kulturnih i umetničkih institucija za angažman u pravcu eliminisanja diskriminacije lezbejki, gej muškaraca, biseksualca/ki i transdžender osoba;
- učešće u stvaranju zakonske regulative i društvene klime usmerene ka otklanjanju svih oblika nasilja i diskriminacije prema LGBT osobama;
- učešće u stvaranju i širenju mreže grupa koje rade na promociji LGBT prava u zemlji i inostranstvu.

IZVEŠTAJ za period 1.1.2001. - 31.12.2001.

Napominjemo da je Gayten-LGBT skoro osnovana organizacija, koja je do sada realizovala sledeće aktivnosti:

Mediji

Članovi i članice Gayten-LGBT su dali preko 15 intervjua za domaće i strane medije.

Autorski testovi u domaćim i svetskim časopismima (The Advocate, Sydney Star Observer, Tetu, The Gully, Pride).

Aktivisti učestvuju u uređivanju i održavanju sajta www.gay-serbia.com.

Specijalne aktivnosti

U decembru 2001., je pokrenuta specijalna emisija "Gayming", posvećena LGBT populaciji, na Radiju 202.

Umetničke i kulturne manifestacije

U novembru 2001. aktivisti Gayten-LGBT su održali dve umetničke izložbe u Šapcu, Srbija.

Edukativne aktivnosti

U decembru predavanje "Teorije seksualnosti", Ženske studije.

U decembru prvi drag-queen šou "Viva la Diva" na Ženskim studijama.

U decembru, na promociji Čitanke istopolnih studija, drag-queen šou "Viva la Diva".

Radionice

8 radionica na temu LGBT identiteta i osnaživanja LGBT populacije.

Publikacije

Plakat (povodom Međunarodnog dana ponosa LGBT);

Flajer (povodom Međunarodnog dana ponosa LGBT); Nalepnice (povodom Međunarodnog dana ponosa LGBT);

Dva pamfleta ("Protiv rasizma i homofobije" i povodom Međunarodnog dana ponosa LGBT); Rainbow zastavice.

Saradnja sa drugim organizacijama iz sveta: Gayten-LGBT je član mreže ILGA-a, IGLYO-a, IGLHRC-a, takođe sarađuje sa Amnesty International, International Youth Parliament, Community Aid Abroad - Australia.

2. PROJEKAT ISTOPOLNIH STUDIJA

Realizacija: **Istopolne studije (ranije zvane, Inicijativa gej i lezbejskih studija)**
april – decembar, 2001.
e-mail: miodrag@gay-serbia.com
Za Istopolne Studije: **Miodrag Kojadinović**

ISTORIJA: Registrovane 2001. u Jugoslovenskom državnom ministarstvu pravde, Kvir studije postoje od decembra 2000. pod imenom, Inicijativa gej i lezbejskih studija, koordinisane od strane Miodraga Kojadinovića.

IZVEŠTAJ: Kvir studije su organizovale 14 predavanja kojima je prisustvovalo između 21 i 39 studenata/tkinja (od kojih je bilo 30% do 50% žena). Predavanja su držali/e istraživači/ce pola, seksualnosti i gej pitanja. Dvoje su magistri, šestoro doktori/ke nauka (troje predaju na beogradskim univerzitetima), i dvoje aktivisti/kinje. Šest od 14 predavanja je držao Miodrag Kojadinović.

Posle uspeha ovog prvog istopolnog programa u Srbiji na univerzitetskom nivou, finansiranom od strane Švajcarske ambasade, Holandska ambasada je odobrila projekat Čitanke istopolnih studija u srpskoj varijanti srpskohrvatskog jezika, sa tekstovima nekih od predavača/ica (napisanih za Čitanku) i od studenata (napisanih pod obligacijom za diplomu Studija).

Knjiga je stigla do većine đaka na prvoj godini Istopolnih studija, i naravno, do autora/ki koji su tada bili u Jugoslaviji (3 do 9 kopija svakom). Razdeljena je nekolicini ne-vladinim organizacijama u Beogradu, poslata gej i lezbejskim bibliotekama u velikim gradovima Evrope i Severne Amerike gde postoji ex-Yu diaspora (koja razume srpsko-hrvatski). Čitanka će takođe biti dostupna budućim učenicima/ama Programa istopolnih studija (za koji upravo apliciramo kod fandera i koje će najverovatnije početi u oktobru kao serijalna predavanja, po povratku koordinatora iz Norveške, gde se nalazi na istraživačkom radu).

Takođe, postoji inicijativa veb sajta gay-serbia.com da se napravi Program istopolnih studija i u Novom Sadu. Internacionalni kontakti su zainteresovani za ovaj projekat (npr. bibliotekari/ke iz Pariza i San Franciska su bili/e oduševljeni/e što su dobili/e knjigu).

3. LABRIS, GRUPA ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA

Grupa: **LABRIS, grupa za lezbejska ljudska prava**

Telephone: + 381 63 8 513 170

Fax: + 381 11 439 488

E-mail: labris@eunet.yu

Web site: www.womenngo.org.yu/labris

Za Labris: **Ljiljana Živković**

ISTORIJA: *Labris*, grupa za lezbejska ljudska prava je osnovana 1995. Nastala je iz gej i lezbejskog lobia, *Arkadija*, osnovanog 1990., a registrovanog 1994., u Beogradu.

Za realizaciju svojih aktivnosti *Labris* je prvih šest godina koristio radni prostor i tehničku opremu dve autonomne ženske grupe.

Od februara 2001. godine grupa po prvi put ima svoj radni prostor koji je umnogome doprineo kvalitetu i realizaciji aktivnosti i projekata.

Labris svoj rad zasniva na feminističkim etičkim principima (nehijerarhija, solidarnost, nediskriminacija, transparentnost, nenasilna komunikacija...).

U prošloj godini rad *Labrisa* su podržali *Hivos* – Holandija, *Fond za otvoreno društvo* – Beograd, *Mama Cash* – Holandija, *Heart and Hand Fund* – Amerika.

IDEJA VODILJA: *Labris* je organizacija koja smatra pravo na različito seksualno opredeljenje jednim od osnovnih ljudskih prava i radi na iskorenjivanju svih oblika nasilja i diskriminacije nad lezbejkama i ženama drugačije seksualne orientacije od heteroseksualne.

CILJEVI Labrisa:

Cilj 1. - Osnaživanje lezbejki i žena drugačije seksualne orientacije da prihvate svoj identitet i/ili izađu iz situacije nasilja i diskriminacije.

Cilj 2. - Osvećivanje i smanjenje homofobije javnog mnjenja o lezbejskoj egzistenciji delujući na medije i direktno na javno mnjenje.

Cilj 3. - Stvaranje gej-lezbejske mreže na prostoru SR Jugoslavije

Cilj 4. - Jačanje lezbejske mreže na prostoru ex-YU.

Cilj 5. - Promena zakona kojim bi se priznalo pravo na različito seksualno opredeljenje, zabranila diskriminacija, te dozvolili homoseksualni brakovi, usvajanje dece, učenje u obrazovnim institucijama o razlicitostima, veća otvorenost medija, kroz kampanje i lobiranje.

Cilj 5. - Lobiranje ženskih grupa da lezbejska prava prihvate kao deo ženskih ljudskih prava.

IZVEŠTAJ

PROJEKAT, Labris – lezbejski informativni centar za period 1.1.2001. – 31.12.2001.

Lezbejski informativni centar je u periodu od 1. februara do 1.4. 2001. radio od 12h do 18h, ali zbog per-

manentnog povećana poziva i informacija koje je trebalo proslediti, radno vreme je promenjeno: od 12h do 20h.

1. Edukacije:

Edukativna predavanja su se održavala jednom mesečno.

Psihološke i kreativne radionice su se održavale dva puta mesečno.

Umetničke večeri - koncerti, pozorišne predstave, muzičke večeri, poetske večeri, ples - su se održavale jednom mesečno.

Filmske projekcije - gej, lezbejskih i feminističkih dokumentarnih i igranih filmova - su se održavale dva puta mesečno.

2. Izložbe lezbejskih fotografija i slika

U martu, u prostorijama Labrisa otvorena je izložba Evi Fabijan iz Budimpešte. Izložba je trajala mesec dana.

U junu 2001. otvorena je izložba lezbejskih fotografija *Lesbian Connexion/s* u okviru proslave Međunarodnog dana ponosa LGBT, u Studentskom kulturnom centru. Izložba je trajala pet dana.

3. Lezbejski informativni centar

Info-telefon, obavljen je 3. 590 razgovora.

E-mail komunikacija, putem e-mail pošte posleđeno je 5934 poruka.

Biblioteka je oformljena u februaru i broji 215 knjiga i 324 časopisa lezbejskog i feminističkog sadržaja na srpskom, hrvatskom, slovenačkom, engleskom, italijanskom, francuskom, španskom... jeziku.

Videoteka je oformljena u februaru i čine je 23 dokumentarna i 37 igranih filmova lezbejskog i feminističkog sadržaja, na srpskom, engleskom i italijanskom jeziku.

Veb sajt je postavljen u maju i ima 405 strana. Sajt je na srpskom i engleskom jeziku i nalazi se u okviru sajta svih ženskih grupa u Srbiji.

4. Publikacije:

"Labris novine", brojevi 10-11, 12, 13. Brojevi su štampani u po 500 primeraka.

Nalepnice, povodom Međunarodnog dana ponosa LGBT su štampane u 1.000 primeraka.

Pamflet, o radu grupe na srpskom, je štampán u 1.000 primeraka.

Pamflet, o radu grupe na engleskom, je štampán u 500 primeraka.

Letak, Nasilje nad lezbejkama, povodom 16 dana aktivizma, je štampán u 2.000 primeraka.

5. Razvijanje sposobnosti i veština članica

Trening, Struktura grupe i strateško planiranje rada, u organizaciji Labrisa, se odvijao u periodu mart-avgust.

Seminari:

u martu 2001. u okviru programa posete drugim svetskim GL organizacijama, aktivistkinja Labrisa je

gostovala u Štokholmu;

u aprilu 2001. dve aktivistkinje Labrisa prisustvovali su seminaru *Kampanja protiv seksualnog zlostavljanja adolescenata*, Beograd;

u maju 2001. održan je sastanak sa predstavnica ženskog sajta *Penelope* i dogovoren početak seminara o vrstama telekomunikacija i oblicima dokumentovanja kojem će prisustvovati tri članice Labrisa;

u juni 2001. aktivistkinja Labrisa je prisustvovala seminaru *Prava omladine i dece: problemi i perspektive*, Kraljevo.

6. Mediji:

dale 37 intervjuza za domaću i inostranu štampu; dale 8 intervjuza za domaće i inostrane radio stанице;

učestvovalo u 4 TV emisije lokalne i državne televizije;

u periodu od 1. avgusta do 31. decembra radile press clipping dva nedeljnika i dva dnevna lista.

7. Ankete:

u aprilu 2001. učestvovalo u anketi *Lezbeijke i roditeljstvo*, diplomski rad studentkinje psihologije.

8. Lezbejski aktivistički skup, održan u septembru u Hrvatskoj. Učešće je uzelo 10 aktivistkinja Labrisa.

9. Žurke: Labris je u ovom periodu organizovao četiri ženske žurke.

10. Saradnja sa ženskim grupama:

u februaru 2001. održana radionica unutar instruktaže za rad na SOS telefonu, Sarajevo;

u martu 2001. učešće u proslavi Međunarodnog dana žena, 8.mart;

u martu 2001. u saradnji sa Dečijim romskim centrom, Beograd, organizovan protest, *Protiv rasizma i homofobije*;

u avgustu 2001. održana radionica na skupu Žena u crnom, u Novom Sadu;

u novembru 2001. održana radionica sa lezbejkama i gejovima iz Niša;

u novembru 2001. aktivistkinja Labrisa održala predavanje na Ženskim studijama u Nišu;

u novembru i decembru 2001. učestvovalo u obeležavanju 16 dana aktivizma javnim protestom u saradnji sa ženskim grupama. Obeleženi *Dan borbe protiv nasilja nad ženama*, i *Dan ljudskih prava*. Ovom prilikom podeljen je labrisov letak, *Nasilje nad lezbejkama*, i pamflet grupe.

11. Podrška pojedinkama iz drugih gradova:

Labris je posetilo 18 lezbejki iz drugih gradova Srbije;

u junu 2001. učešće u otvaranju četvrte samostalne izložbe slika, jedne od saradnica Labrisa iz Valjeva, uzele dve aktivistkinje Labrisa;

u novembru 2001. održane dve radionice sa lezbejkama i gejovima iz Niša;

u decembru 2001., dve aktivistkinje Labrisa posetile lezbejke iz Zrenjanina.

12. Sastanci grupe:

redovni sastanci borda su se organizovali tri puta mesečno;

redovni sastanci grupe su se organizovali jednom mesečno

4. QUEERIA LesBiGay

Grupa: Queeria

Telephone: 011/344-04-09 064/14-27-840

Fax: 011/344-26-54 011/434-107

E-mail: info@queeria.org.yu

Web site: www.queeria.org.yu

Za Queeriu: Predrag M. Azdejković

ISTORIJA: Radna grupa Queeria LesBiGay osnovana je 27.11.2000. godine.

IDEJA VODILJA: Queeria podržava prava svakog pojedinca da se slobodno seksualno opredeljuje bez ikakvih ograničenja od strane društva. Tražimo jednak tretman za sve ljude bez obzira na njihovo seksualno opredeljenje. Verujemo da je seksualno opredeljenje pravo svakog čoveka, jer je seksualnost fundamentalni aspekt ljudske ličnosti i osnovna ljudska potreba za ljubavlju i pažnjom. Uplitanje države i društva u sfere najintimnije privatnosti građana radi kontrole vrsta seksualnih odnosa na koje ljudi dobrovoljno pristaju i diskriminisanje ljudi na osnovu seksualnog opredeljenja predstavlja, kršenje osnovnih ljudskih prava.

CILJEVI GRUPE: Zalažemo se za uvođenje zakona koji će dozvoljavati brakove između pripadnika/pripadnica istog pola, usvajanje dece od strane homoseksualnih parova, zakona koji bi sankcionisali diskriminaciju građana zbog seksualnog opredeljenja, izmene postojećih zakona koji diskriminisu gej muškarce, lezbejke i biseksualce/ke. Mladi treba da se seksualno obrazuju na način koji će potvrđivati njihovu seksualnost, što podrazumeva izmene školskih udžbenika u kojima se navodi da su homoseksualnost i biseksualnost nenormalne i protivprirodne seksualnosti. Zalažemo se za oštrite kažnjavanje lica koje diskriminišu i zlostavljaju gej muškarce, lezbejke i biseksualce/ke.

IZVEŠTAJ za period 1.1.2001. – 31.12.2001.

KAMPANJE

"Legalizacije istopolnih veza"

29. decembra 2000. godine započeta je prva akcija Queeria – medijska kampanja "Legalizacije istopolnih veza". Kampanja je izazvala veliku pažnju, sve medijske kuće u

Srbiji (televizije, radio, novine) su tokom februara i marta o tome izveštavale. Aktivisti su dali veliki broj intervjuja (Studio B, Radio B92, Blic News, Reporter, Vreme itd.). Srpska pravoslavna crkva se po tom pitanju vrlo brzo oglasila i iznela svoje negativno mišljenje. Takođe po pitanju legalizacije istopolnih veza oglašavali su se političari, poznate estradne zvezde, umetnici, psiholozi, sociolozi, pravnici itd. Kampanja je na silno stopirana 9. marta kada je izvršen upad u prostorije u Beogradskoj 8/II i pretučeni članovi Queerie.

Queeria je posle napada zamrzla svoj rad na neodređeno vreme.

"STOP NASILJU, DISKRIMINACIJI, HOMOFOBIJI I NEJEDNAKOSTI"

Od 24. septembra do 21. oktobra 2001. Queeria je realizovala kampanju

"STOP NASILJU, DISKRIMINACIJI, HOMOFOBIJI I NEJEDNAKOSTI" preko bilborda postavljenih u Beogradu, Novom Sadu, Kraljevu, Kragujevcu, Nišu, Subotici i Pančevu.

GAY ON-LINE MAGAZIN

1. decembra registrovan je internet domen www.queeria.org.yu na kome je postavljen prvi broj magazina Gay On-line koji izlazi jednom mesečno.

SARADNJA GEJ I LEZBEJSKIH GRUPA

U martu 2001. izdato saopštenje za javnost povodom brutalnog napada na članove GL grupe Queeria iz Beograda od strane skinhedsa (*Labris i Gayten-LGBT*).

U martu 2001. u prostorijama Labrisa organizovana je svečana podela sertifikata Programa istopolnih studija.

U junu 2001. izdato saopštenje povodom Međunarodnog dana ponosa GLBT osoba.

U junu 2001. organizovale/i proslavu Međunarodnog dana ponosa LGBT (*Labris i Gayten-LGBT*).

U julu 2001. izdato saopštenje povodom nasilnog prekida proslave Međunarodnog dana ponosa GLBT osoba, u Beogradu (*Labris i Gayten-LGBT*).

U julu 2001. organizovana konferencija za štampu povodom nasilnog prekida proslave Međunarodnog dana ponosa LGBT (*Labris i Gayten-LGBT*).

U decembru 2001. izdato saopštenje povodom Međunarodnog dana ljudskih prava.

U decembru 2001. u prostorijama Labrisa organizovana promocija Čitanke, Programa istopolnih studija.

Organizovano je 18 sastanaka na kojima su učestvovali predstavnici drugih gej i lezbejskih grupa iz Beograda i Novog Sada.

Održano je 6 gej-lezbejskih radionica.

Na sastancima gej-lezbejske mreže su se razmenjivale informacije o radu grupa, položaju lezbejki i gej muškaraca u Srbiji i davali predlozi za zajedničke akcije i projekte.

Sastancima je koordinisao Labris.

J. M.

ODALISKA

Tokom istorije mnoge istraživače su zanimala skrivena mesta za uživanje. U antici su bila poznata javna kupatila, terme, koja su bila oslikana. Nedavnim istraživanjima na najočuvanijem nalazištu u gradu Pompeji otkrivene su freske koje prikazuju dve žene u ljubavnom odnosu.

U XIX veku otvaraju se novi kolonijalni interesi za Istok. U to vreme postavlja se Istočno pitanje, uveliko traju borbe malih naroda za nezavisnost, a pod uticajem romantičarske opsene Istokom mnogi putopisci, istraživači i diplomate putuju tamo i istražuju njihovu kulturu. Dobre diplomatske i trgovačke veze sa Otomanskim imperijom imala je Francuska. Žan Ogist Dominik Engr, slikar i kritičar, putovao je na Istok i proučavao je hareme. U nauci Engrovo slikarstvo i njegov kritika okarakterisani su skoro kao dogmatsko podražavanje antičkog idealnog. Ovakvo tumačenje Engrovog dela je u mnogome istinito, ali ne treba prenebregnuti ni umetnikovo interesovanje za savremenog. Danas se njegov rad može tumačiti kao podražavanje idealnog antičkog, ali koje u mnogome oslikava svakodnevnicu. Nedavno je izšla knjiga *Ingres in Fashion* u kojoj autor Aileen Ribeiro posmatra njegovo delo kao odnos između umetnosti i visoke mode. Ovakvo poređenje nije ni malo lako u umetnickoj sredini gde je ornament sastavni deo mode, a u suprotnosti je sa shvatanjem umetnosti. Ovo naročito važi za Engra koji je sam propagirao antički ideal i zahtevao od svojih studenata da ga se čvrsto pridržavaju. Ipak, kada posmatramo Engrovo delo, naročito portrete, ne možemo da se otrgnemo utisku da je odeća koju nose portretisani odeća koju bi mi rado nosili. Kada slika odeću, umetnik minuciozno obrađuje rub na tkanini, sa tolikom taktilnošću slike kožu, svilu ili šal od kašmira. Zahvaljujući ovakvoj tehnici, gde taktilnost i forma detalja i akcessorija dominira, Engr je uspeo da stvari nov žanr, da tretira odeću kao umetnicku formu, a da žanr svoje regule gradi na tradicionalnom portretu.

U poslednje vreme se u nauci raspravlja o Engrovom odnosu prema ženi i njenom telu. Žene su prikazane kao *Object de luxe*, gde ulogu modnih ikona imaju odaliske i kupačice. Da je ovo tipično muška, kolonizatorska predstava žene sa Istoka, govori način na koji su one predstavljene. Njihova koža je do te mere izglačana, depilirana, da je tipični ženski i erotski atribut – kosa skrivena ispod turbana. Odaliske su predstavljene kao pasivne lutke bez sopstvenih erotskih fanatazija, što implicira seksualnu potčinjenost žene u odnosu na muškarca. Ovakvo gledište je tačno, jer su žene na portretima refleksija načina na koji je odeća žene igrala ulogu u njihovom socijalnom i ekonomskom životu, koji je u mnogo čemu zavisio od muškar-

ca. Nago telo, sa druge strane, tretirano je kao da nikad nije bilo ogoljeno. Nagost se posmatra kao forma odeće. Engrovo tradicionalno tretiranje odaliske bilo je donekle proizvod njegovog istraživanja života Otomanskog dvora, gde se prihvatao brak između realnog i idealnog. Odaliske su ideali lepote, a njihova predstava je uopštena do nivoa apstrakcije. Sve u svemu, ovakav način prikazivanja ženskog tela ne predstavlja ništa drugo do mušku kolonizaciju erotizovanog ženskog tela koja je implicirana besramnim vojerizmom.

Krajem XIX i početkom XX veka interesovanje za hareme se prenosi na druga područja koja po definiciji ne pripadaju tipično zapadnoj civilizaciji, a koja po svojoj geopolitičkoj rezini pripadaju i zapadu i istoku. Jelena Dimitrijević spada među skoro zaboravljene spisateljice koja se može svrstati u kategorije *žensko i orijentalno*, a koje su dugo bile konfliktne i cenzurisane u našoj književnoj istoriji i kritici. Njeno stvaralaštvo pada u vreme kolonizacije nacionalnog srpskog i pravoslavnog nad ostacima Otomanske imperije. Za razliku od kolonizacije Zapada, koje je podrazumevalo da žena pride harem i da ga istraži, Jelenin pristup je bio drugačiji. Ona odlazi u harem u okolini Niša, istažuje ih, i svoje opise i impresije u formi epistolara intimno poverava svojoj *prijateljici*. Novostvoreni žanr pismo – putpis, Jelena će više povezati i proširiti u romanu *Nove*. Za razliku od muškaraca za koje je harem predstavljao fantazmu, za *bele žene* koje su odlazile i opisivale harem, on je zapravo predstavljao sliku porodične kuće na Zapadu, gde je porodična ljubav podrazumevala, pre svega, materinsku ljubav. Posebno je interesantno posmatrati odnos Balkana i orijentalnog, gde je Balkan područje siromaštva, suprostavljenih običaja i neretko surovosti, nasuprot lukušu, mistike i putenosti orjenta. U vreme Jeleninim putovanja, stvaranje male države kod kojih je nacionalno dominantno fenerično uklanjaju i prepustaju zaboravu sve što je otomansko, odnosno tursko. Jelena se suprotstavlja tom modelu, istražuje harem iz multikulturalnog i ženskog stanovišta.

U Jeleninim spisima oseća se njen duboko saosećajan odnos prema inovernim ženama, neretko ona ih naziva *sestrama*. Za razliku od Engra, Jelena prikazuje žene kako pevaju, pričaju, njihovu seksualnost. Jelena postepeno gubi odnos kolonizatora, što se naročito oseća u njenom jeziku. Ona unosi nove znake i reči u svoj jezik, ali ne radi to iz nostalgičarskih pobuda kao Bora Stanković, već da bi stvorila distancu u odnosu na maternji jezik. Jezik žena u harema je, sa druge strane, ležao u poliglорiji. Inoverne žene su morale da znaju arapski, jezik Kurana, turski, jer je to jezik njihove kulture, zatim persijski, jezik lepe književnosti koju su one poznavale, albanski, romski, cincarski, da bi se sporazumele sa poslugom, dok je srpski bio jezik svakodnevice. U romanu *Nove*, gde ona opisuje elitne hareme, žene su poznavale evropske jezike, francuski, nemački, neretko, italijanski, do lokalnih jezika kao što je grčki i jermenski. Osim jezika morale su da poznaju osnove

islamske i balkanske kulture. Jezik u haremima isпада из definicije poliglotije – on predstavlja sam sebi cilj. Poliglotija služi za uživanje. Persijski, arapski imaju status *mrtvih* jezika, dok italijanski služi da bi se na tom jeziku izvodile arije iz opera, jedino balkanski jezici imaju status komunikaciskog jezika, ali koji je ograničen na komunikaciju sa spolnjim svetom, pod nazorom. Reč je otelotvorena kroz užitak, telo je u jeziku. Žena u harem koja pева, čita i priča na različitim jezicima zapravo izražava različita postojanja, odnosno uživanja svog tela.

Harem je mesto užitka i to zabranjenog užitka, kako za zapadnog muškarca tako za indoktriranu ženu zapada. Harem se na zapadu posmatra kao seksualna fantazija koja proističe iz zapadnog poimanja Istoka i orjenta. Sa druge strane, Jelenin feministam leži u rušenju, odnosno dekonstruisuju mitu o seksualnosti. Ona želi da prikaze pravo stanje stvari. Ona je zabrinuta za njihovo zdravlje, one mnogo puše, nedovoljno se izlažu suncu, zabrinuta je za njihova opsativna psihička stanja. Tradicionalna seksualna fantazija leži kolonizatorskom odnosu zapadnog muškarca i hegemonističkog odnosa muškarca prema ženi, uopšte. Zato Jelena insistira na autentičnoj religioznosti žena u haremima i posmatra ih kao manjinu.

Opet, Jelena istražuje različite oblike seksualnosti koji izlaze iz domena sterotipa. Različiti gestovi kao bacanje upaljenih cigareta u krilo, transvestija, preoblačenje u drugi pol, tehnike zavodenja. Homoerotični gestovi koji nagoveštavaju da se tradicionalno shvatana heteroseksualnost može pretvoriti u homoseksualnost. Ambivalentnost ne zadaje problem Jeleninim opisima. Ženska bliskost koja se tradicionalno posmatrala kao prijateljstvo žena u patrijahrnom društvu, ili kao romantičarsko shvatana bliskost u sentimentalnim romanima XIX veka, zamenjuje se istinskim opisima zavođenja i ljubavi među ženama, naročito u romanu *Nove*. Ona demistifikuje seksualnost u haremima i ruši tradicionalnu poziciju koju ima muškarac. Balkanski muškarac po многим antropološkim gradi svoj identitet na odsustvu drugoga, pre svega na odsustvu žene i na odsustvu muslimanskog. Inoverno se shvata kao strano i nepostojće. Jelena ruši tu poziciju i postavlja ženu i to muslimanku.

Značaj spisa Jelene Dimitrijević leži u rušenju predstave harema kao mesta za uživanje i fantazme zapadnog muškarca, zatim u rušenju identiteta balkanskog muškarca zasnovanog na samozadovoljnosti. Ona u *Pismima* još uvek sanja o imaginarnoj prijateljici kojoj bi pisala o haremima. Već u romanu *Nove*, ona je usamljena, ali hrabro zadržava feministički položaj. Ona postaje Nova SAFO.

LITERATURA:

1. internet source: Alileen Riberio, *Ingres in fashion*.
2. "Žene, slike, izmišljaji", *Zbornik radova, Centar za ženske studije*, Beograd 1998.

Miriam Šneir RADICALESBIANS Ženski identifikovana žena

Na Drugom kongresu ujedinjenih žena, održanom u Njujorku, maja 1970., neplanirani događaj prekinuo je program prve večeri. Dok je nekih 400 feministkinja slušalo završne trenutke prezentacije dramske grupe Burning City, dvorana se iznenada našla u mraku. Kada su se svetla ponovo upalila, dvadeset žena sa majcama na kojima je pisalo "Lavender Menace" stajalo je na sredini prostorije.

Lavender Menace (Ružičasta Opasnost) bila je nedavno formirana grupa lezbejskih feministkinja. Ime je proisteklo iz opaske pripisane Beti Fridan – da su lezbejke u ženskom pokretu "ružičasta opasnost" koja bi mogla da ugrozi cilj.¹ U stvari, lezbejke su bile uključene u ženski pokret od samog njegovog početka, najčešće bez identifikovanja kao homoseksualno orijentisanih. Ali od rađanja gej oslobođilačkog pokreta 1969., mnoge lezbejke želele su da prekinu ono što im je izgledalo kao ponižavajuća maskarada. Nekoliko njih otkrilo je svoju seksualnu orijentaciju – samo da bi se susrele sa antagonizmom tamo gde su ga najmanje očekivale: u feminističkoj porodici.

Lavender Menace, grupisane ispred auditorijuma, govorile su prisutnima na kongresu o diskriminaciji lezbejki u ženskom pokretu. Kada su pozvale prisutne u publici koje su saosećale sa njima, oko trideset žena se odazvalo. Sledеćeg dana, učesnice konferencije okupile su se na neplaniranim radionicama o lezbejstvu koje su vodile članice grupe Lavender Menace. Slični događaji odigrali su se i na kongresu na zapadnoj obali. Pitanje lezbejki u ženskom pokretu – dugo sakriveno u senkama – izašlo je na svetlost dana.

Jedan od prvih projekata grupe Lavender Menace, koja je promenila naziv u Radicalesbians, bio je da objave utemeljivački tekst naslovjen "The Woman-Identified Woman" (Ženski identifikovana žena). Lezbejke su počele da vrše pritisak na NOW (Nacionalna organizacija žena) da javno podrži njihovu borbu za osnovna ljudska prava i to je pokrenulo mnogobrojne ogorčene rasprave. Ipak, do 1971., NOW je donela rezoluciju koja potvrđuje žensko pravo "da definiše i izrazi svoju seksualnost" tvrdeći da "NOW priznaje diskriminaciju lezbejki kao legitimnu brigu feminizma." Dve godine kasnije, NOW je uključila lezbejska prava u svoju zakonodavnu agendu.

Ali ovo nikako nije bio kraj. Lezbejsko pitanje nastavilo je da proizvodi lične i ideološke razlaze među feministkinjama – uključujući i radikalne feministkinje – to sestrinstvo nije uvek uspevalo da uspešno prevaziđe probleme i poteškoće. Lezbejke i heteroseksualke zajedno su učestvovali u ovom nesrećnom razvoju događaja. Neke heteroseksualne feministkinje bile su uplašene da budu obeležene kao lezbejke i želele su da se distanciraju od lezbejstva, dok su neke lezbejke tvrdile da je lezbejstvo primer feminizma u akciji i

propovedale da su jedine prave feministkinje one koje su se potpuno odrekle veza sa suprotnim polom. Takvo lobiranje je izgleda navelo određeni broj feministkinja da postanu lezbejke po izboru; ali druge, kao što je dugogodišnja aktivistkinja En Ked, smatrala su tvrdnje "nečuvenim". Ked je pisala: "Čini mi se da je pokazivanje nepoštovanja prema drugoj ženi, prepostavljanje da je bilo koja grupa (ili individua) na pravoj poziciji da sudi o napretku njenog života... Feminizam je ponuda, a ne direktiva."²

Utemeljivački tekst grupe Radicalesbians, "Ženski identifikovana žena", prvo se pojavio u listovima *Rat i Come Out!* bio je objavljen u formi pamfleta 1972. od strane Gay Flames, grupe homoseksualnih muškaraca aktivnih u organizaciji Gay Liberation Front (Oslobodilački gej front) iz Njujorka. Ovde je tekst dat u celini:

Šta je lezbejka? Lezbejka je bes svih žena koncentrisan do tačke ključanja. Ona je žena koja se, često počinjući u vrlo mladim godinama, ponaša po svojim unutrašnjim porivima da bude kompletnije i slobodnije ljudsko biće nego što to njeno društvo – tada možda da, ali sigurno kasnije manje – želi da joj dozvoli. Ove potrebe i postupci, tokom godina, dovode je u bolne konflikte sa ljudima, situacijama, prihvaćenim načinima razmišljanja, osećanja i ponašanja, dok je ne doveđu u stanje stalnog rata sa svime oko sebe, obično i samom sobom. Ona ne mora biti u potpunosti svesna političkih implikacija onoga što je za nju počelo kao lična potreba, ali na nekom nivou ona ne može da prihvati ograničenja i ugnjetavanje najosnovnije uloge njenog društva – ženske uloge. Pakao kroz koji prolazi teži da izazove osećanje krivice proporcionalno stepenu do kojeg ona oseća da ne ispunjava društvena očekivanja, i/ili je najzad dovodi do pitanja i analiziranja šta to ostatak njenog društva manje ili više prihvata. Ona je prinuđena da postepeno razvija svoj životni put, često živeći veći deo svog života u samoći, učeći, najčešće mnogo ranije od svojih heteroseksualnih sestara, o suštinskoj životnoj usamljenosti (koju mit braka sakriva od očiju) i o realnosti iluzija. Ona ne može da se oslobodi jake socijalizacije koja ide uz samu činjenicu da je rođena kao žena i nikad ne može da zaista ostvari mir sa samom sobom. Jer, ona je zarobljena negde između prihvatanja načina kako je društvo vidi – u kom slučaju ona ne može da prihvati samu sebe – i razumevanja onoga što joj je ovo seksističko društvo učinilo i zašto je za njega funkcionalno i potrebno da to čini. One od nas koje to prevaziđu, nađu se na drugoj strani mukotrpнog putovanja kroz noć koja može trajati i decenijama. Perspektiva koja se

dobjije kroz to putovanje, oslobođanje same sebe, unutrašnji mir, istinska ljubav prema samoj sebi i prema svim ženama, je nešto što treba podeliti sa svim ženama – zato što sve mi jesmo žene.

Treba najpre shvatiti da je lezbejstvo, kao i muška homoseksualnost, kategorija ponašanja moguća samo u seksističkom društvu, koje karakteriše stroga podela polnih uloga i u društvu u kome dominira muška nadmoć. Takva podela polnih uloga čini žene neljudskim bićima, definišući ih kao podržavajuću-poslužujuću kastu u odnosu na vladajuću kastu muškaraca i emocijano obogaljuje muškarce, zahtevajući od njih da budu odvojeni od svog tela i emocija da bi mogli da izvršavaju svoje ekonomske/političke/vojne funkcije efektno. Homoseksualnost je prateći proizvod određenog načina postavljanja uloga (ili dozvoljenih modela ponašanja) na osnovu pola; kao takva, neautentična je (nije u skladu sa "realnošću") kategorija. U društvu u kome muškarci ne ugnjetavaju žene i seksualnom izražavanju je dozvoljeno da prati osećanja, kategorija homoseksualnosti i heteroseksualnosti bi nestala.

Ali lezbejstvo se, takođe, razlikuje i od muške homoseksualnosti i ima drugačiju funkciju u društvu. "Lezbača" je drugačija vrsta omalovažavanja od "pedera", mada i jedno i drugo implicira da ne igraš polnu ulogu koja ti je društveno pripisana, prema tome nisi "prava žena" ili "pravi muškarac". Nevoljno divljenje za "muškarače" i mučnina koja se oseća u prisustvu "seka-perse", ukazuju na istu stvar: prezir kome su žene – ili oni koji igraju žensku ulogu – izložene. A ulog u držanju žena u toj prezrenoj ulozi je ogroman. Lezbejka je reč, etiketa, koja drži žene u redu. Kada žena čuje da joj je ovu reč dobačena, ona zna da je iskoračila iz reda. Ona zna da je prešla strašnu granicu svoje polne uloge. Brzo odstupa, preoblikuje svoje postupke da bi zadobila odobravanje. **Lezbejka je etiketa koju su izmislili muškarci da bi je dobacili svakoj ženi koja se usudi da im bude jednaka, koja se usudi da sumnja u njihova prava (uključujući tu i ono da su sve žene medijum za razmenu između muškaraca), koja se usuđuje da stavi svoje potrebe na prvo mesto.** Ovakvo etiketiranje primenjeno na osobe aktivne u ženskom oslobodilačkom pokretu je najsvežiji primer duge istorije; starije žene će se setiti da je ne tako davno, svaka žena koja je uspešna, nezavisna, čiji čitav život nije orijentisan na muškarca, čula ovu reč. Jer u ovom seksističkom društvu, ako je žena nezavisna, znači da je nemoguće da je ona žena – ona mora da je lezbejka. To bi samo po sebi trebalo da nam pokaže gde su žene. Jasnije ne može biti: žena i osoba su kontradiktorni pojmovi. Jer, lezbejka se ne smatra "pravom ženom". A ipak, prema popularnom mišljenju, postoji samo jedna suštinska razlika između lezbejke i neke druge žene: razlika u seksualnoj orijentaciji – što će reći da, kada razgolite stvari do kraja, na kraju morate shvatiti da je suština u "biti žena" - biti jebana od muškaraca.

"Lezbejka" je jedna od seksualnih kate-

1. U nekim verzijama ove anegdote, za Fridan se kaže da je navalu lezbejstva u pokretu nazvala "lavender herring" (ružičasta haringa) – koristeći izraz iz 50-ih "red herring" (crvena haringa).

2. En Ked, "Lesbianism and Feminism," iz knjige *Radical Feminism*, koju su uredile En Ked, Elen Levin i Anita Rapoun (New York: Quadrangle, 1973.). Prvi put objavljeno u *Notes from the Third Year* (1971.).

gorija po kojima muškarci dele čovečanstvo. Dok su sve žene dehumanizovane kao seksualni objekti, kao objekti muškaraca kojima se kao takvima daju određene nadoknade: identifikacija sa njegovom moći, egom, položajem u društvu, njegovom zaštitom (od drugih mužjaka), osećanje "prave žene", zadobijanje društvenog prihvatanja strogim držanjem svoje uloge, itd. Ako se žena suprotstavi sebi, suprotstavljajući se drugoj ženi, postoji još manje mogućnosti da se pronađe razumno objašnjenje za takvo ponašanje, još manje mogućnosti da se izbegne čist horor njenog dehumanizovanog stanja. Ovde pronalazimo najvažniji strah mnogih žena, kada je u pitanju istraživanje intimnih veza sa drugom ženom: strah da će biti iskorisćena kao seksualni objekt od strane žene, što ne samo da joj neće doneti, sa muškarcima povezane, nadoknade, nego će otkriti osećanje praznine, koja je istinska ženska situacija. Ova dehumanizacija ispoljava se kada heteroseksualna žena sazna da joj je jedna od sestara lezbejka, ona počinje da se vezuje za lezbejsku prijateljicu kao potencijalni seksualni objekat, stavljajući lezbejku u ulogu surrogata muškarca. Ovo otkriva njen heteroseksualni trening da učini sebe seksualnim objektom, kad je seks potencijalna mogućnost u vezi, time uskraćujući lezbejki njenu punu ljudskost. Za žene, posebno za one u pokretu, posmatranje svojih lezbejskih sestara kroz ovu mušku mrežu definisanih uloga, znači prihvatanje ovog muškog kulturološkog treninga i ugnjetavanje svojih sestara onoliko koliko su i same ugnjetavane od strane muškaraca. Hoćemo li da nastavimo ovaj muški klasifikacioni sistem definisanja svih žena u *seksualnom odnosu* prema nekoj drugoj kategoriji ljudi? Prilepljivanje etikete "lezbejka", ne samo ženi koja teži da bude osoba, već i svako ispoljavanje istinske ljubavi, istinske solidarnosti, istinskog davanja prvenstva ženama, jeste primarna linija razdvajanja žena: to je stanje koje drži žene u okvirima granica ženske uloge, i to je razobličavajući/zastrašujući termin koji sprečava žene da formiraju primarne veze, grupe, ili asocijacije između sebe.

Žene iz pokreta su se, u većini slučajeva, trudile na sve moguće načine da izbegnu diskusiju ili konfrontaciju po pitanju lezbejstva. To ljudi čini napetim. One su neprijateljski raspoložene, izbegavaju direktnе odgovore ili pokušavaju da inkorporiraju to pitanje u neki "širi kontekst". Najradije ne bi razgovarale o tome. Ali to nije nevažno pitanje. Apsolutno je od suštinskog značaja za uspeh i ispunjenje ženskog oslobođilačkog pokreta da se pozabavi ovim pitanjem. Sve dok etiketa "lezbača" može da se upotrebi da zaplaši i spreči ženu da zauzme militantniji stav, da je drži odvojenu od svojih sestara, da je sprečava da da, prvenstvo bilo čemu drugom sem muškarcu i porodici – do tog nivoa biće kontrolisana od strane muške kulture. Sve dok žene ne vide jedna u drugoj mogućnost primarne veze koja uključuje i seksualnu ljubav, one će same sebi odbijati ljubav i vrednost koju spremno posvećuju muškarcima, potvrđujući svoj drugorazredni status. Sve dok je muško prihvatanje primarno – i za ženu kao indi-

viduu i za pokret u celini – termin "lezbejka" biće efektno upotrebljavan protiv žena. Do sada su žene želete samo više privilegija u okviru sistema, nisu želete da se suprotstave muškoj moći. Umesto toga one tragaju za svojim mesto u ženskom pokretu, a najvažniji aspekt prihvatljivosti jeste odbijanje lezbejstva – tj. odbijanje fundamentalnog izazova osnovama ženske uloge.

Treba, ipak, reći da su neke mlađe, radikalnije žene počele iskreno da diskutuju o lezbejstvu, ali do sada prvenstveno kao o seksualnoj "alternativi". Ovo, međutim, još uvek daje primat muškarcima i zbog ideje da se potpunije povezivanje sa ženama dešava kao *negativna reakcija na muškarce*, i zbog toga što se lezbejska veza karakteriše samo kroz seks, što je seksistički, i deli nas u suprotstavljene tabore. Na jednom nivou, koji je i lični i politički, žene mogu povući svoje emotivne i seksualne energije od muškaraca i razviti razne alternative za te energije u svojim sopstvenim životima. Na drugačijem, političkom/psihološkom nivou, mora se razumeti da ono što je suštinski važno, jeste da žene počnu da se odvajaju od muški definisanih modela reagovanja. U privatnosti naših sopstvenih umova moramo iseći te veze u korenu. Jer bez obzira na to kuda naša ljubav i seksualne energije teku, ako smo mentalno muški identifikovane, mi nikada nećemo shvatiti našu autonomiju kao ljudskih bića.

Ali zašto su žene vezane za i kroz muškarce? Kao rezultat našeg odrastanja u muškom društvu, mi smo usvojile mušku kulturološku definiciju nas samih. Ta definicija posmatra nas kao relativna bića koja ne postoje zbog sebe samih već za posluživanje, opsluživanje i zadovoljavanje muškaraca. Ta definicija ograničava nas na seksualne i porodične funkcije i isključuje nas iz definisanja i oblikovanja uslova naših života. U zamenu za služenje i za ispunjavanje društvenih neprofitnih funkcija, muškarac nas nagrađuje jednom jedinom titulom: statusom roba koji nas čini legitimnim u očima društva u kome živimo. Ovo se naziva "ženstvenošću" ili "biti prava žena" u našoj kulturološkoj terminologiji. Mi smo autentične, legitimne, stvarne do nivoa do kog smo svojina nekog muškarca čije ime nosimo. Biti žena koja ne pripada nijednom muškarцу, znači biti nevidljiva, patetična, neautentična, nestvarna. On potvrđuje svoje viđenje nas – onog što bi trebalo da budemo u cilju da budemo prihvaćene od njega – ali ne stvarne nas; on potvrđuje našu ženstvenost – dok je definiše u odnosu na sebe – ali ne može da potvrdi našu ličnost, nas same kao apsolutne. Sve dok smo zavisne od muške kulture za njihovu definiciju, za njihovo odobravanje, ne možemo biti slobodne.

Posledica usvajanja ove uloge jeste ogroman rezervoar mržnje prema samoj sebi. Ovo ne znači da je mržnja prema samoj sebi prepoznata i prihvaćena kao takva; u stvari većina žena bi je negirala. Ona može biti ispoljena kao nelagodnost u svojoj ulozi, kao osećanje praznine, utrulosti, nespokoja, kao parališuća uznemirenost. Drugačije može biti izražena kroz neprijatnu odbojnost prema slavi i sudbini svoje uloge. Ali ona postoji, često ispod ivice svesnosti žene, truјuci njen postojanje, držeći je otuđenu od same sebe, od

svojih potreba i pretvarajući je u stranca za druge žene. One pokušavaju da pobegnu tako što se identificuju sa ugnjetačem, žive kroz njega, zadobijajući položaj i identitet iz njegovog ega, njegove moći, njegovih uspeha. Pokušavaju da pobegnu i tako što se ne identificuju sa drugim "praznim posudama" kao što su i one same. Žene se opiru povezivanju na bilo kom nivou sa drugim ženama koje će reflektovati njihovo sopstveno ugnjetavanje, njihov sopstveni drugorazredni status, njihovu sopstvenu mržnju prema sebi. Jer suočiti se sa drugom ženom je, konačno, suočiti se sa samom sobom – sa samom sobom koju smo se toliko trudili da izbegnemo. U tom ogledalu mi znamo da zista ne možemo poštovati onu kakvom su nas stvorili.

Kako je izvor mržnje prema nama samima i nedostatak prave sebe ukorenjen u našem, od muškarca datog nam, identitetu, mi moramo stvoriti nov osećaj nas samih. Sve dok se držimo ideje "biti žena", bićemo u sukobu sa nama samima kakve počinjemo da postajemo, sa osećanjem Ja, sa osećanjem celovite osobe. Jako je teško shvatiti i prihvati da je biti "ženstvena" i biti celovita osoba, nepomirljivo. Samo žene mogu dati jedna drugoj taj novi osećaj same sebe. Taj identitet moramo da razvijamo u odnosu na nas same, a ne u odnosu na muškarce. Ova svesnost je revolucionarna sila iz koje će sve ostalo nastati, jer naša je revolucija prirodna. Za ovo moramo biti dostupne jedna drugoj, podržati jedna drugu, dati posvećenost i ljubav, dati emotivnu podršku neophodnu da održi ovaj pokret. Naše energije moraju teći ka našim sestrama, a ne nazad ka našim ugnjetačima. Sve dok žensko oslobođenje pokušava da oslobodi žene bez suočavanja sa osnovnom herteroeksualnom struktukom koja nas sputava u jedan-na-jedan vezama sa našim sopstvenim ugnjetačima, ogromna energija će nastaviti da se troši u pokušajima da se ojača svaka pojedina veza sa muškarcem, kako poboljšati seks, kako ga promeniti – u pokušajima da od njega napravimo "novog muškarca", u zabludi da će nam to omogućiti da postanemo "nove žene". Ovo očigledno umanjuje našu energiju i posvećenost, čineći nas nesposobnima da se posvetimo stvaranju novih obrazaca koji će nas osloboditi.

Prvenstvo, međusobno povezivanje žena, žensko kreiranje nove svesti, jeste u samom jezgru ženskog oslobođenja i osnova kulturne revolucije. Zajedno, mi moramo pronaći, osnažiti i vrednovati autentične nas. Dok ovo radimo, mi potvrđujemo jedna drugoj tu borbu, novonastajući osećaj ponosa i snage, barijere koje nas dele počinju da se tope, osećamo narastajuću solidarnost sa našim sestrama. Vidimo same sebe kao prve, pronalazimo centre u nama samima. Shvatamo da nestaje osećanje otuđenja, osećanje, odsečenosti, osećanje postojanja iza zatvorenog prozora, osećanja nemoći da pobegnemo od onoga što znamo da je unutra. Mi osećamo stvarnost. Najzad, osećamo da se uklapamo same sa sobom. Sa tom stvarnom nama, sa tom svesnošću, mi započinjemo revoluciju - da uki-

damo nametanje prisilnih identifikacija i postižemo maksimum autonomije u ljudskom izrazu.

LITERATURA:

FEMINISM IN OUR TIME, The Essential Writings, World War II to the Present, Edited with an introduction and commentaries by MIRIAM SCHNEIR, Vintage Books (1994), A Division of Random House, Inc. /New York

prevela sa engleskog: Danijela Živković

Majkl Kaslman¹

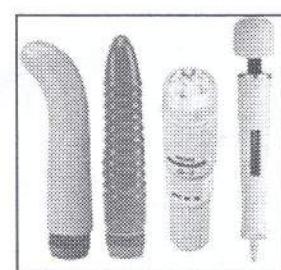
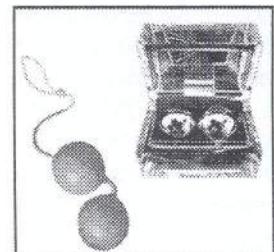
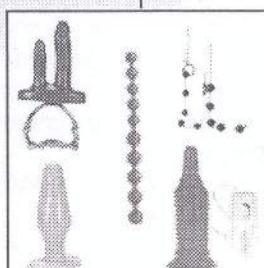
ISTORIJA SEKS-IGRAČAKA

Mnogi ljudi prepostavljaju da su seks-igračke azijatski izum. Među Azijatima se seksualna pomogala koriste već hiljadu godina. Ben-wa lopte (*Ben-Wa balls*) su očito iz Azije, i mnoge seks-igračke se proizvode u Aziji. Ali dve od najpoznatijih seks-igračaka, dildo i vibrator, su kreacija Zapadne kulture.

Istoričari/ke nisu sasvim sigurni/e ko je izmislio dildo, ali se zna da svoju svetsku popularnost dildo duguje starogrčkom primorskom gradu, Miletus, na zapadnoj obali današnje Turske. Miletanski trgovci su širom Mediterana prodavali ono što su Grci nazivali *olisbos*. U današnje vreme parovi zajedno uživaju koristeći dildo, ali u vreme starih Grka oni su bili namenjeni usamljenim ženama. Deo grčkog spisa iz trećeg veka pre nove ere sadrži priču o mladoj ženi, Metro, čiji je muž na dužem putovanju. Ona posećuje svoju priateljicu, Korito, da bi pozajmila njen *olisbos*. Nažalost, saznaje da ga je Korito već pozajmila drugoj usamljenoj priateljici. I tako Metro odlazi kući potištena.

Tokom renesanse u Italiji *olisbo* postaje "dildo", verovatno zbog italijanske reči *diletto*, što znači "uživati". U poređenju sa današnjim praktičnijim modelima, rani primeri dilda teško da su bili za uživanje. Bili su napravljeni od drveta ili kože i morali su se dobro podmazati maslinovim uljem da bi pružili osećaj udobnosti pri korišćenju. Moderni gušmeni dildoi su se prvi put pojavili sredinom devetnaestog veka.

Za dildo je oduvek bilo jasno čemu služi, dok sa



vibratorima nije bilo tako. Tokom dužeg dela njihove istorije bili su "kamuflirani" - njihova seksualna upotreba je bila skrivena iza medicinske "masaže", što je u neku ruku i dalje tačno. Prvi vibratori su napravljeni pre 130 godina da bi pomogli pri lečenju takozvane "ženske histerije". Simptomi histerije, koja na starogrčkom označava problematičan uterus, su anksioznost, razdražljivost, seksualne fantazije, "osećaj težine u karličnom delu" i prekomerna vaginalna lubrikacija, ili drugim rečima, seksualno uzbudjenje, ali je u viktorijansko vreme bilo nezamislivo shvatati ženu kao seksualno biće. Doktori su lečili svoje "histerične" pacijentkinje masirajući im vaginalne usne sve dok ne bi doživele "paroksizam" (orgazam). Saloni za zdravlje i lepotu su tokom 1860-ih nudili moderne alternative ručnoj masaži – terapiju vodenim mlazevima i vibrirajućim aparatima koji rade na paru.

Pojavom dostupne električne energije u kasnom devetnaestom veku, na scenu stupaju električni vibratori, iako i dalje kamuflirani kao terapeutska sredstva za lečenje histerije i jedino su prodavani doktorima. Ali kako su godine prolazile, po časopisima su počeli da se pojavljuju oglasi preko kojih su se vibratori prodavali ženama za kućno lečenje histerije. Američki katalog *Sears Roebuck* iz 1918. je jedan model vibratora opisao kao "vrlo zadovoljavajući... aparat koji svaka žena može da ceni". Dok je jedna reklama u časopisu *Hearst* iz 1921. savetovala svakom muškarcu da kupi taj aparat svojoj supruzi za Božić, jer će tako ostati "mlade i lepe" i nikada ih neće mučiti opaka histerija. Časopisi *Modern Women* i *Women's Home Companion* su imali legendarne reklame koje su između ostalog za vibratore tvrdile da "prekidaju svaku patnju! Leče bolesti!".

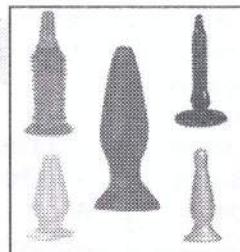
Tokom 20-ih u "nepristojnim" filmovima se moglo videti kako žene koriste aparate, ali ne u kamufliranoj svrsi već za seksualnu stimulaciju. Rana pornografija je skinula veo društvene kamuflaže sa vibratora i od 1930. više nisu bili javno reklamirani.

Danas su vibratori, naravno, popularna seksualna pomagala koja se prodaju za seksualnu primenu, iako ih neke veće radnje i dalje prodaju kao sredstva za "masažu". Reklama u jednom poznatom katalogu kaže da je njihov aparat "za masažu sa dve brzine" perfektan za "ona mesta do kojih se teško doseže". Što je istina... ali je verovatno perfektan i za ona mesta koja se lako dosežu.

MITOVI O SEKS-IGRAČKAMA

Mit #1: Moj/a partner/ka želi da koristi seks-igračke. Mora da ga/je ne zadovoljavam seksualno.

- Kad se odlučite da kupite seks-igračku bilo bi dobro da prvo razmislite o osećanjima svoje/g partnera/ka. Popri-



čajte sa njom/njim pre nego što donesete igračku u krevet – to je lep gest koji pokazuje poštovanje i koji je neophodan. Mnogi ljudi misle da se seks-igračke kupuju samo usled seksualne neadekvatnosti. U velikoj većini slučajeva to nije tačno. Objasnite koji su vam razlozi za kupovinu seks-igračke – to je uglavnom neophodan potez da ne biste povredili svoju/svoj partnerku/a.

Većina ljudi kupuje seks-igračke zato što je to zabavan način da se istraže nove mogućnosti. Zabavno je eksperimentisati sa sopstvenim ili partnerkinim/ovim seksualnim potencijalom.

Mit #2: Postaću zavisna od seks-igračaka i neću moći da imam orgazam bez njih.

- Sastavim je ljudski da se naviknete na određenu vrstu stimulacije. Bio u pitanju oralni seks (kunilingus) sa partnerom/kom, ili vaginalna penetracija dildoom, postoje vrste stimulacije na koje možete da računate da ćete doživeti orgazam. Možete da postanete ovisne o svom vibratoru sa istom lakoćom kao što možete da postanete ovisne o specifičnoj vrsti seksualnog odnosa sa partnerom/kom. Moguće je da se to desi, ali niste nemoćne da to kontrolišete i promenite. Eksperimentišite sa novim pozama, novim igračkama, novim aktivnostima. Dok god pokušavate nove stvari nećete postati seksualno ovisne ni o jednoj specifičnoj vrsti seksualnog odnosa.



Mit #3: Korišćenje vibratora može da oštetи moje genitalije.

Apsolutno ne postoji fiziološka osnova za takav argument. Zbog vibratora genitalije povremeno mogu da utrnu odmah nakon korišćenja, ali se osećaj uvek vrati. Eksperimentišite sa raznim načinima stimulacije tokom seksa da bi ublažile osećaj utrnuća.

SAVETI ZA KORIŠĆENJE SEKS-IGRAČAKA

SAVET # 1: LUBRIKANT

Uvek koristite lubrikant na bazi vode: svaki lubrikant koji je napravljen od ulja (Vazelin, itd.) se veoma teško ispire i može da unište lateks kondome i rukavice u roku od par sekundi.

Ako se vaš vodeni lubrikant malo osuši ili postane lepljiv, samo dodajte malo pljuvačke ili vode da bi opet postao tečan.

Za bilo koju analnu penetraciju je potrebno dosta lubrikanta. Koža u anusu je vrlo senzitivna i delikatna i, za razliku od vagine, nema prirodnu lubrikaciju. Zaštita lateksom je obavezna za šake i igračke.

SAVET # 2: POJAS

Budite sigurne da vam je pojaz taman i da su delovi koji dolaze u kontakt sa stidnim dlačicama glatki tako da vas ne štipaju. Takođe, obratite pažnju na metalne delove koji dolaze blizu osetljive



kože oko vagine.

Ako ste malo nervozne zbog unošenja dilda u krevet po prvi put, zašto ne biste predložile povez za oči vašoj partnerki, dok se ne naviknete na nov izgled.

SAVET # 3: DILDO

Uvek koristite kondom kada delite seks-igračke, ako dildo koristite sa više od jedne partnerke i kada odmah nakon analne prelazite na vaginalnu penetraciju.

Budite sigurne da svaki dildo, ili analni čep, koji koristite za analni seks ima prošireni kraj koji će sprečiti da igračka uđe dublje nego što ste nameravale – jednom kada uđe, verovatno ćete morati da idete u urgentni da bi ga izvadile.

SAVET # 4: VIBRATORI

Kada kupujete vibrator razmislite o sledećim stvarima:

Meki vinilni vibratori ili oni koji pruzaju osećaj kao da su od želea, su uglavnom tiši, toplij i lakši za korišćenje kada se koriste interno. Tvrdi, plastični vibratori su bučniji, ali imaju jače vibracije.

Vrsta baterije koja je potrebna za upotrebu vibratora može da ukazuje na jačinu vibracija. Vibrator koji radi na C baterije će verovatno biti jači nego onaj koji radi na AA baterije.

SAVETI ZA BEZBEDAN SEKS

Koristite kondom ili ženski kondom u kombinaciji sa vodenim lubrikantom svaki put kada imate vaginalni penetrativni seks.

Koristite jači kondom i veliku količinu vodenog lubrikanta svaki put kada imate analni penetrativni seks.

Koristite novi kondom svaki put kada bilo koju igračku prenoscite direktno iz anusa u vaginu.

Tokom oralnog seksa nikad ne idite sa anusa na vaginu, tako možete preneti neke gadne bacile.

Stavite isečeni kondom, *dental dam*, ili folije preko genitalija ili anusa tokom oralnog ili analnog seksa, da ne biste prenosile virusne kao što su herpes ili HIV. Ili još bolje, nemojte uopšte reskirati prenošenje oralnim seksom ako vi ili vaša partnerka imate groznicu/herpes.

Nosite lateks rukavice za penetraciju ako na šakama imate posekotine ili ekcem. Tako vas šake neće peckati i nećete ništa preneti svojoj partnerki.

Genitalne bradavice se mogu preneti genitalnim dodirom, kao i nezaštićenim penetrativnim seksom, i direktno su povezani sa rakom materice. Veoma je važno da redovno imate ginekološke testove.

Prevela sa engleskog i priredila:
Nina Đurđević - Filipović

¹ autor knjige "Seksualne solucije"

lezbejski separatizam

Aliks Dobkin¹

ZAŠTO BITI SEPARATISTKINJA?²

ISTRAŽIVANJE O ŽENSKOJ ENERGIJI

Za mnoge žene sam postala simbol lezbejskog separatizma, šta god ta fraza mogla da predstavlja, kojoj god i u kojem god momentu različitih života žena ili u različitim procesima kroz koje prolaze u određenim životnim fazama.

Pa ipak, čini se da postoji neizgovoren, nedefinisani mit o "lezbejskoj separatiskinji" i ona je ta koja nikada, baš nikada, ne pristaje da ulazi u bilo kakve veze sa muškarcima i koja, isto tako, očekuje da to sve druge žene ne čine. Za mene, lezbejski separatizam je uvek označavao jednu samosvest, analizu i lično posvećenje ideji koja ima za dobrobit i sve čini u najboljem interesu za sve žene generalno, a za lezbeijke naročito.

Druge žene (Merilin Fraj i Kerolin Šejfer) više upotrebljavaju termin "lezbejska poveziteljka" a i ja sama u velikoj meri. Čini se da ovaj termin daje više informacija i bolje opisuje, jer to je upravo ono što hiljade nas radi u onom trenutku kada odlučimo da je najvažnije da redovno imamo prostor rezervisan samo za žene – tj. kada ga svesno stvaramo i dajemo mu prednost u svojim životima.

Postoji još jedna reč – "zatvoreno" koja se koristi da opiše okupljanja koja su isključivo i samo za žene. Ovde su žene, još jednom, odmeravane i premeravane u odnosu na muškarce, koji nisu članovi naše zajednice i čije pristustvo bi verovatno uvredilo većinu žena. Ja bih jako volela da moj otac prisustvuje mojim koncertima, ali nemam pravo da očekujem da sve ostale žene razumeju kako je on divna osoba. Kada vidim muškarca na ženskim dešavanjima jedan deo mojih osećanja se zatvori. Isto tako kada sam sigurna da sam u potpuno ženskom društvu, osećam se dovoljno sigurno. Korišćenje ove negativne reči "zatvoreno" da bi se opisao ženski prostor, je tačno samo sa muške tačke gledišta. Za žene to je laž.

Mi smo tek započele sa otkrivanjem onoga šta znači biti samo sa ženama. One od nas koje su svesno tražile to dragoceno vreme, znaju koliko je ono zaista različito i koliko malo mi zaista znamo o njemu. Želimo da naučimo više i frustrirane smo načinom života koji nam stalno oduzima osećanja i postavlja nam najrazlčitije prepreke. Biti sa ženama je toliko celovito, lekovito i

¹ Aliks Dobkin je lezbejska kompozitorka, pevačica i zabavljačica čiji je osnovni smisao života da podrži lezbeijke i da pomogne svim ženama da saznaju da mogu izabrati da vole žene.

² Preuzeto iz: FOR LESBIANS ONLY: A Separatist Anthology, Eds. S.L. Hoagland & J. Penelope; Onlywomen Press, Ltd., 1991.

oslobađajuće, a opet tako često mu se umanjuje vrednost, organičava se i pretvara u nešto negativno od strane onih žena koje ili ne razumeju ili ne žele da razumeju osnovnu potrebu stvaranja samo ženskog prostora i vremena, i koje ga na pverzan način, ocenjuju tako što naglašavaju odstutnost muškaraca.

Izgrađivanje lezbejske samodovoljnosti

Imam ogromnu veru u lezbejski opstanak. Mi smo hrabre autsajderke. Mi ulazemo manje emocija u muškarce i institucije koje su oni izgradili.

Često se čuje da je opšte pravilo da muškarci delaju da bi "popravili stvari", dok žene sve čine da bi "sprečile da se stvari pogoršaju". Pa ipak uprkos svemu, ovo je doba u kojem žene prolaze sve lošije i lošije u onim oblastima koje direktno kontrolišu muškarci: ekonomski opstanak, rasna i kulturna represija i zdravstvo. Sa svih strana dobijamo informacije da će sve biti gore i da je "samodovoljnost" ključ opstanka. Slažem se.

Da bismo ostvarile samodovoljnost kao lezbejke potrebno je da ozbiljno shvatimo svoje živote i da odvojimo naše prave potrebe od potreba koje nam muškarci stvaraju i nameću. Ukoliko sve činimo u našem najboljem interesu, što za mene označava najbolje korišćenje naših resursa, očigledno je da se rasistički, klasistički, nacionalistički stavovi jednostavno ne uklapaju. Ovo čini osnovni deo mog separatizma. Ovakav rad na našim interesima je proces i osnov naših života. Sve što ja radim sa ženama, i sve što vi radite sa ženama je deo ovog procesa ukoliko postoji svest o tome. Zvuči odlično, zar ne? To i jeste tako ali je i revolucionarno. Evolucija znači sticanje veština, a mi to činimo za kuhinjskim stolom, u spavaćoj sobi, na žurkama, sastancima, i sa onima sa kojima delimo naročite veze. Godinama pišem, govorim i pevam o tome koliko je ženama poput mene potreban prostor rezervisan samo za žene. Ta naročita vrsta energije pristuna na koncerima koje prave žene samo za žene ne liči ni na šta drugo. Postoji jedinstveni odnos koji žene nađu samo jedne sa drugima. To je veza koju ne možene poricati. I uzbudljivo je!

Visok kvalitet lezbejske samosvesti me impresionira sve više i više koliko i njena korisnost u mom svakodnevnom životu. Lezbejka koja je svesna sopstvenog identiteta, pa samim tim i svojih interesa, dobro prolazi. Uprkos obeshrabrujućim iskustvima sa drugim lezbejkama, uprkos osećanjima izdaje, razočaranja i besa koji dolaze iz odnosa sa drugim lezbejkama, uprkos otkrivanju mana, grešaka i nedostataka, sve sam više zadivljena hrabrošću žena koje biraju lezbejski identitet. Naročito u svetu uvek prisutnih anti-lezbejskih poruka. Ovo se nekada i među nama samima javlja, često prikriveno pod maskom antiseparatizma. Jako je moderno u određenim krugovima umanjivanje značaja lezbejskog separatizma. Ma koliko se nevoljno držim starog identiteta, odbijam sa prezirom da

se povežem sa modernim pritiskom odricanja svoje separatističke prošlosti.

Antiseparatističko vrdanje

Bilo je puno diskusije o "pokretanju" i "širenju vidiča" među lezbejkama. To je odlična strategija, ali nisam impresionirana njome kao da je to jedini cilj. Čini mi se da kada neke od ovih žena svesrdno prihvate "pokret", zaboravljaju ko su one same i šta znaju. Sam termin "pokret" potire lezbejski identitete i lezbejsku zajednicu. Proširivanje starih definicija je prirodno i zdravo, i to je sigurno ono što mnoge od nas sada čine u svojim životima na ovaj ili onaj način, ali ja imam problem sa jezikom i onim šta on nosi u značenjima. Možda je to zato što su neke lezbejke, naročito "bivše separatistkinje" koristile sve ove termine kako bi ukazale na slabosti, nedostatak u nama samima koji moramo ispuniti pristustom muškaraca.

Zapadam u depresiju kada čujem da su se neke lezbejke okrenule muškarcima i njihovoj kulturi koju ja odbijam. Nezrelost ove pretpostavke (da su lezbejke nedovoljne i neadekvatne) postaje jasna ukoliko zapisatamo: šta ste očekivale? To je kao da su ove žene uporedivale naše novoosnovane i mlade institucije sa mamutskim i visoko organizovanim institucijama muškog društva.

Više volim da čujem da su lezbejke izašle, a ne da su se vratile u svet muškaraca. Ja taj svet još uvek zovem "lažni svet", ali još uvek u njemu učestvujem. To je oduvek bio moj slučaj i slučaj svih drugih, i separatistkinja i onih koje to nisu, a koje ja poznajem. Postoje drugi razlozi zbog kojih treba izaći iz ženske zajednice. Ja, lično, bih volela da budem uzor heteroseksualnim ženama. Volela bih da mogu da pomognem i olakšam ženama da priznaju sebi i drugima da su lezbejke. Želim da promovišem radost i ponos za sve žene, a naročito lezbejke, kako unutar, tako i van lezbejske zajednice feministkinja. Postoje i druge vrednosti i ciljevi koji su mi važni, i drugi identiteti, uključujući činjenicu da sam "ljudsko biće", ali je moj osnovni identitet – identitet lezbejke i on daje ogroman i trajan značaj i smisao mom životu.

Separatizam je postao više pretpostavka nego što je definicija. On ostaje važan deo mog identiteta, osnova je originalne ženske teorije.

Prevela sa engleskog i priredila: Ana Zorbić

Džoan Nestle

DAR UZIMANJA

Ulazim u sobu. Ona stoji, okrenuta leđima. Krupna je u odjeći za posao. Okreće se i govori mi: "Čekala sam". Potrebno mi je da znam da joj je moj dolazak važan. Prilazi mi: "Učiniću sve što želiš, učiniću to bolje nego ikad i daćeš mi sve što imaš. Sve će iscuriti na moje ruke i držaću te tako otvorenu". Volem je zbog tih riječi, poznavanja mojih potreba i njene želje da ih zadovolji. Same smo u sobi. Ostavile smo iza sebe sva naša prethodna dostignuća i moći.

Ovdje ćemo se suočiti, nage, a ipak, odjevane u ritualno prepoznavanje. Skupićemo dovoljno hrabrosti da na površinu iznesemo poruke koje tijelo nosi iz nekih davnih dana. Ovdje će nestati svakodnevno skrivanje iza društveno prihvatljivog ponašanja. Predavanje ovoj ženi, u ovoj sobi, je moj izvor snage, mudrosti. Predavanje njoj prožima sve moje sposobnosti u drugom svijetu, ali ovdje mu dajem dovoljno vremena da udiše sopstveni vazduh, da razbije površinu i pokaže pravo lice.

U sobi je jedan sto oštrih ivica. Na prvi pogled djeluje neudobno, ali ja žudim za dodirom njegovih ivica na leđima.

Nosim dugačku haljinu koja mi prekriva tijelo; tijelo koje sam toliko dugo mrzila zato što je teško i nesavitljivo; mrzila sam ga zbog mesa, bedara bez čvrstih mišića, širokih bedara ismijavanih tokom dugih godina.

To tijelo sada osjeća glad za tom ženom, njenim erotičnim prihvatanjem koje će me oslobođiti zločina; zločina koji znači biti žena sa velikim dupetom. Znam da će ta žena, moja priateljica, dovesti moje tijelo do svjetlosti, natjerati me da ga iskoristim i čujem, izvući iz njega maksimalan napor i pomoći mi da zaboravim mržnju prema sebi, tražeći i pružajući mi zadovoljstvo. Kroz njen dar uzimanja, vratiću se samoj sebi, sebi koja mora da živi u ovom tijelu i tako očajnički traži pomirenje.

"Dođi ovamo, Džoan."

I ja joj prilazim, rumenog lica, gledajući je u oči.

"Moraš biti spremna za mene prije nego što te dodirnem. Želim da osjetim kako si vlažna dok me čekaš. Znaš to."

Znam. Ljubi me strastveno i rukama steže moje. Zbog siline poljupca zabacujem glavu unazad. Povlači se i samo me gleda. Ruke su joj još na meni i ostaće tako sve vrijeme dok smo zajedno.

Bradavice su mi ukrućene i ona to zna. Dodiruje ih



i sve vrijeme me gleda pravo u oči. "Želim da budu još čvršće." Tijelo to čuje i osjećam kako mijenja oblik. Prstima mi steže bradavice, ali ja ne sklanjam pogled. Sladak je to bol; bol koji poništava godine otupjelosti. Želim da ih stegne još jače. Poruku razmjenjujemo u tišini i rukama preuzima potpunu kontrolu nad mojim grudima. Nakon par minuta, stavljam ruke na njene u želji da zaustavim davanje. Više ne mogu da se sudržavam.

"Sada ćemo vidjeti."

Glavu mi drži zabačenu dok uvlači ruku ispod moje haljine. Tresem se dok pokušavam da držim bedra skupljena, znajući da mi to neće dozvoliti. Osjeća da sam vlažna i prije nego što mi je dodirnula gaćice. Moja bedra ispuštaju sopstvene sokove. Rukom mi razdvaja noge i pomjera gaćice u stranu.

"Dobro je, Džoan", kaže, dok joj se prsti kupaju u mojim sokovima. Skuplja gaćice i njima klizi po pičkim usnama. "Ti si moćna žena, zar ne? Žene slušaju tvoje riječi, baviš se važnim poslom, ali sada si u mojim rukama." Njena ruka mi razdvaja usne.

"Da, da."

Privlači me bliže stolu. Spremna je da preuzme svu moć i ja sam spremna da joj se predam. Drži me čvrsto i otkopčava mi haljinu. Haljina pada i osjećam prvi stid razotkrivanja, strah da će otići od mene, od ovog tijela. "Dobro", kaže. Privijam se uz nju i zatvaram oči. Neću ih otvoriti dok ne završimo, ali gledaču je rukama. Držim je za ramena i povlačim na sebe. Ljubi me, duboko, snažno i svojim usnama otvara moje. Primam njen jezik, sisam ga i pokušavam da ga zadržim u ustima. Spušta glavu i sisa mi bradavice. Gricka ih. Tvrde su i bujaju od punoće. Gricka ih jače. Znam da će ostati tragovi i želim da ostanu. Želim da me podsjećaju na ovo u svakodnevnom životu. Slatke modrice će goriti ispod teške odjeće za posao i podsjećati me na ovu potrebu i želju. Zarumeni se od zadovoljstva u metrou ili na sastanku, kad god me neka promjena u položaju tijela podsjeti na ovaj trenutak otvaranja.

Njene ruke su na meni i želim ih tu. Čujem njeni ubrzano disanje i moje stenjanje prekida tišinu. Njene ruke mi gnječe stomak zbog čega ubrzano dišem. Pomjeram kukove, želim je cijelu. Gura me od sebe. Na trenutak otvaram oči. Osjećam miris seksa u sobi. "Tvoje tijelo gori od želje."

"Znam." Vidim, osjećam. Krv mi je navrla u tijelo. Želim da viknem, "Sada, molim te, uzmi me sada", ali ne mogu, čak ni u ovom snu. Možda ću moći sledeći put. Želim to. Potrebno mi je. Toliko godina nisam vikala, toliko dugo svijet nije bio dovoljno bezbjedno mjesto ili nikog nije bilo da me čuje.

Ponovo zatvaram oči dok se pomjera ka meni. Govori mi, sve vrijeme me zove, izaziva, primorava da budem tu i njena snaga mi govori da je i sama tu, da joj je stalo i da se bori za mene. Usnama mi miluje obraze i rukom kreće ka pički. Uzima me u svoju ruku, gura, steže, otvara. Jednim prstom ulazi u mene. Iznenadeno sam kako me ispunjava tim jednim ulaženjem kad sam primala toliko puta ranije i opet ću, ali ipak, prvi ulazak nosi svu radost i njenu iznenadujuću snagu.

"Otvori se, Džoan, primi me. Možda ne možeš. Možda sam ti previše." Privijam se još jače uz nju, otvaram još više da pokažem da mogu, da napravim prostor za sve što može da mi da. Svojim davanjem udovoljavam njenim zahtjevima. Govorim joj mišićima: sokovima. Ona ulazi i izlazi i ja je pratim. Pod njenom težinom ivica stola mi se usijeca u leđa. Ulazi u mene s više prstiju i osjećam kao da bih mogla da primim cijelu ruku. Glad je jača dok je osjećam na sebi, dok mi govori da je tu i da me želi.

Cijelu je primam, tijelo mi je pripojeno uz njen. Ponavljam dubokim glasom, "Da, mogu ja to, mogu ja to." Opet i opet. Osjećam njenu punu snagu koja me vraća sebi. Znam da svršavam: sva potreba, strah i usamljenost slivaju se niz njene prste.

Sva sam koncentrisana na to mjesto gdje su njeni prsti pronašli ulaz. Svрšavam na njenim prstima, grćim se i zadržavam je unutra. Osjeća me i šapuće, "Ima još. Ne puštam te još." Pokreće se u meni i ja svršavam još nekoliko puta. Sva snaga mi je u rukama, uzimam njenu snagu u zagrljaj i osjećam kako joj se ramena pomjeraju u silini naleta. Padam na sto i glava mi klone. Ona počinje polako da se udaljava. Znam da to neće biti lako. Zarobila sam njene ruke u sebi i ona mora pažljivo da se oslobođi zagrljaja zahvalnosti moga tijela.

Kad povratim snagu, zahvaliće joj tako što ću kleknuti ispred nje i primiti njenu vlažnost u svoja usta. Priviću joj noge čvrsto uz mene, pridržavaću je grudima i polako, oprezno i mudro – vrhom jezika, zubima i ustima – pružiću joj svoju ljubav i njeno zadovoljstvo.

izvor: iz zbirke priča i eseja "A Restricted Country", Joan Nestle

Prevela sa engleskog: Radenka Grubačić

Pat Kalifia

ESEJ "KAD NAM SE OMAKNE"

Iz zbirke eseja "Tačka topljenja"

Jedan gej muškarac mi kaže kako misli da lezbejke zavide gej muškarcima na AIDS-u. Postaje nestreljiv kada žene govore o sigurnom seksu zato što misli da to u stvari nije naš problem. Mi samo, misli on, pokušavamo da se priključimo klubu.

Nalazim se u Sintijinoj kuhinji. Treba da popijem aspirin. Uzimam punu čašu vode sa stola. "To je moja čaša," kaže ona, upozoravajući me. "Upravo sam pila iz nje."

"Znam i ne smeta mi."

To je naš ritual. Kad jedemo suši, umačem *tekka maki* u njen sos. Kradem kolutiće đumbira iz njenog tanjira. "Ne brini," kažem joj. "Nisam prehladena. Nećeš se zaraziti."

Sintija mi je prijateljica. Nekad smo bile ljubavnice. Ima AIDS. Neću dozvoliti da živi u svijetu bez ljudskog dodira.

Preko pičke držim foliju. Veoma je široka i nije dovoljno duga. Gumica se lijepe za stidne dlačice i kad pomjerim foliju, pokušavajući da je rastegnem preko klitorisa, nekoliko dlačica se prilijepi uz nju. Žena koja mi liže pičku preko folije je moja ljubavница, ali se ne slažemo baš najbolje. Moraću uskoro da se selim. Ona neće da traži posao, a meni je dosta plaćanja stanarine. Ovo nije seks; ovo je eksperiment. Liže mi klitoris, što mrzim, ali to je jedini dodir koji mogu donekle da osjetim kroz foliju. To me podsjeća na sva loša seksualna iskustva koja sam imala u životu, kada sam ležala u mraku, potpuno izložena, dok mi neka žena liže pičku, a ja je mrzim zbog toga i mrzim sebe što ne reagujem. Kada oralni seks zaista funkcioniše, to je pravo blaženstvo, ali ovo više nikad neću raditi.

Organizujem seks žurke za S/M¹ žene koje se oblače u kožu. Dozvoljen je samo siguran seks. Da stvari budu lakše, ja donosim kondome, rukavice i folije. Prije svake žurke, moram da kupim još kondoma i rukavica. Ali godinu dana kasnije, kutija sa folijama je još uvijek puna. Bar nisam jedina.

Seks je oduvijek bio iskustvo opasno po život. Seks je oduvijek bio aktivnost visokog rizika. Zbog raznih pilula i penicilina, na to zaboravimo za trenutak. Ali za veliki dio ljudske istorije važi da su, prije seksualnog odnosa, ljudi zatvarali oči i nadali se sreći.

Viktorijansko rješenje ovog problema je bilo jednostavno propovijedanje apstinencije muškarcima i ženama. Ali ja sam oduvijek bila na strani kurvi i bludnika; ljudi koji puše opijum, skupljaju pornografiju i imaju ilegalne abortuse, nevjernih supruga, mornara i njihovih dama, Koletinih lezbejki koje plešu valcer, kraljica ulice, koje uvijek znaju svačiju bezobraznu tajnu.

Čitala sam o prvom slučaju AIDS-a u decembru 1986. Pismo u *Žurnalu američke medicinske asocijacije* je bilo kratko i zastrašujuće zato što je u njemu bilo jako malo informacija. *Vivid Vois* je objavio članak koji je sadržavao nešto ličnije detalje. Jedna žena je već bila mrtva. Bila je intravenska korisnica droge i imala seksualne odnose sa muškarcima. Članak je time implicirao da je bila narkomanka i kurva. Njena ljubavnica je bovala od neke bolesti i nije uživala drogu. Imala je seksualni odnos (uz upotrebu kondoma) sa jednim biseksualcem, nakon što je stupila u odnos sa ženom. Tako je niko nije doživljavao kao nevinu žrtvu. Te dvije žene, kako *Vivid Vois* krotko izjavljava, su imale "traumatičan seks" koji je prouzrokovalo krvarenje.

Pitala sam se ko su te dvije žene. Kako su se upoznale? Da li su bile crnkinje, Latinoamerikanke, bijelkinje, Azijatkinje, Indijanke? Koliko dugo su voljele jedna drugu? Da li su se uopšte voljele? Ko je preuzeo brigu nad preživjelom ženom? Da li je njena porodica znala? I šta uopšte znači "traumatičan seks"? Zvučalo je kao nešto što bi doktor sumnjičavo rekao za moj seksualni život. Da li je ijedna od njih imala kožnu jaknu?

Kad imam loš dan mislim da edukacija o sigurnom seksu uopšte ne funkcioniše. Pomislim kako tek nekolicina gej muškaraca koristi kondome, ali se većina, ipak, odrekla tucanja. Vjerovatno je teže zaraziti se virusom HIV-a ako upražnjavate oralni seks, ali smo do sada čuli toliko loših vijesti da ne mogu sebe da uvjerim kako je to sigurno.

Lezbejke još uvijek ne vjeruju da AIDS ima bilo kakve veze s njima. I najobrazovanije lezbejke će se nerado složiti da žene mogu prenijeti virus jedna drugoj, ali ne i prave lezbejke. Već znamo od ranije da prave lezbejke nemaju seks sa muškarcima, zbog zabave ili novca. Ali zbog bolesti kao što je AIDS, broj žena koje vole žene i koje se deklarišu kao "prave lezbejke" se drastično smanjio. Prave lezbejke se ne drogiraju, ne dijele igle, niti učestvuju u S/M igrama u kojima se izlažu nečijoj krvi. Sve smo mi u programu od dvanaest koraka, ali nijedna od nas nije narkomanka. Prave lezbejke ne spavaju sa heteroseksualnim ili biseksualnim ženama. Prave lezbejke nemaju heteroseksualne istorije i iskustva.

Ako neka žena ima AIDS, ona mora da nije prava lezbejka. Ona nije naš problem. Možemo sačuvati sebe ako je ne dodirujemo.

To me podsjeća na to kako dobre djevojke u srednjoj školi nisu htjele da pričaju sa lakin djevojkama. Kao da je biti laka, zarazno stanje. Djevojke koje su ostale trudne napuštale su školu čak iako su se kasnije udale. Kao da nose neku smrtonosnu bolest.

Sjećam se razgovora koje sam ranije vodila sa gej priateljima kada se na AIDS još uvijek gledalo kao na "upalu pluća kod gej muškaraca". Svi moji prijatelji su žarko željeli da vjeruju da će se razboljeti samo *fist* jebaći.

Lezbejke znaju zašto gej muškarci dobiju AIDS. To

je prirodna posljedica muške sebičnosti, prljavštine i nasilja. Tvrđ kurac nema mozak. Muškarci samo žele da ga gurnu bilo gdje. Oni nemaju osjećaj odgovornosti prema partnerima – ili sebi samima. Ne razmišljaju o onome što slijedi nakon orgazma.

Svaka lezbejka zna da je sperma prljava, a da su vagine čiste. Menstrualna krv se ne može izjednačavati sa krvju u prljavom klisu ili dupetu nekog gej muškarca. Ali ako smo u opasnosti – ako je ova čista zajednica mladih, atraktivnih feministkinja zaražena od strane prljave muške bolesti – to je zato što smo ja i druge žene poput mene ohrabrivale lezbejke da imitiraju muškarce. Ohrabrivale smo i podržavale promiskuitet, S/M, biseksualnost, upotrebu droga, seks industriju, itd.

Naravno, sve ovo se dešavalo i ranije, ali te proklete lezbejke u koži, su insistirale da se o tome govori, i kada jednom etiketirate nešto, onda morate da priznate da se to nešto i dešava. Morate da priznate da lezbejke nisu izuzete od prenošenja bolesti kao što su klamidija, herpes, trihomonijaza, hepatitis i čak, AIDS. Treba da govorite o svim tim znojavim situacijama na kojima se zasniva lezbejska solidarnost: kad se stomaci dodiruju u mraku, kad imate ukus žene pod jezikom, kad žene ponekad kažu "ne" baš zato što znaju da ih želite, kad zubima izvlačite tampon iz nje, kad se pitate da li će vam kupovina neke seks-igračke spasiti odnos ili će je konačno natjerati da vas ostavi, kad mislite na drugu ženu dok svršavate, dok se pitate koliko joj još treba da svrši, kad se ovlažite samo zato što vas je pogledala.

Esencijalni sastojci požude su nespretni i ostaju takvi bez obzira da li upražnjavate *vanila*, *S/M*, *čokolada*, *trešnja* ili neku drugu vrstu lezbejskog seksa. Ne postoji seksualni susret u kojem ne morate da se suočavate sa moći, kao i sa bakterijama. Interesantno je da su žene koje vole da razmjenjuju moć najmanje podložne raznim virusima. Ako žena ima lisice za pojasm, vjerovatno ima i neke rukavice u džepu. U široj lezbejskoj zajednici, ukoliko pitate neku ženu šta misli o sigurnom seksu, vjerovatno će od vas očekivati da je pitate da li možete da je vežete. Izgleda da žene koje odbijaju da pričaju sa S/M lezbejkama, ne žele da pričaju jedna sa drugom o sigurnom seksu. Radije se pretvaraju da je to problem nekih drugih.

U septembru 1991., jedno istraživanje, urađeno u saradnji sa 379 heteroseksualnih parova u San Francisku, u kojima je jedan/na partner/ka zaražen/a virusom HIV-a, a drugi/a nije, pokazalo je da u toku seksualnog odnosa muškarci češće prenose virus ženama nego žene muškarcima. Nezaštićeni heteroseksualni polni odnos je bar sedamnaest puta opasniji po žene nego po muškarce. Nensi Padijan, vodeća autorka ovog istraživanja i asistentkinja na odsjeku za epidemiologiju kalifornijskog univerziteta u San Francisku, je izjavila novinarima da se plaši da neki heteroseksualni muškarci, na osnovu rezultata istraživanja, ne zaključe da mogu da prestanu da koriste kondome.

Čini se da bih zbog rezultata ovog

istraživanja trebalo da se osjećam bolje jer ono, sasvim izvjesno, pokazuje da je manje rizično imati seksualne odnose sa HIV pozitivnom ženom nego sa zaraženim muškarcem. Ali, minimalan rizik nije isto što i nepostojanje rizika. Ako žene mogu da prenesu virus svojim partnerima, vjerujem da mogu da ga prenesu i meni.

Kad sam radila istraživanja za svoj priručnik o lezbejskom seksu "Sapphistry", sredinom sedamdesetih, nijedna doktorka sa kojom sam razgovarala, uključujući doktorke lezbejke, nije smatrala da lezbejke treba da brinu zbog polnih bolesti. Rizikovala sam i ipak napisala poglavje o seksualno prenosivim bolestima. Međutim, izdavačka kuća nije htjela da uključi poglavje u priručnik. Danas je sasvim jasno da žene jedna drugoj mogu da prenesu skoro svaku polnu bolest. Ali još uvijek postoji "ekspertkinje" koje tvrde da AIDS nije na toj listi. Zašto? Dr. Čarls Šabl iz Centra za kontrolu bolesti je rekao novinaru časopisa "Vidljivost" da "Lezbejke nemaju često seksualne odnose." Dobro!! Ja sam sigurna da nemamo često seksualne odnose s njim.

Činjenica je da iz CZKB (Centar za kontrolu bolesti) ne znaju da li lezbejke mogu da dobiju AIDS ili ne, zato što im nije stalo da pitaju. Oni nemaju nikakve podatke o nama. Uprkos nedostatku bilo kakvih zvaničnih statističkih podataka o lezbejkama, još uvijek možemo da tvrdimo da je bar 100 od svih žena koje boluju od AIDS-a i koje su zavedene u kartotekama CZKB, izjavilo da su imale seksualne odnose sa drugim ženama. Seksualne preference nisu poznate za skoro 700 od ukupno 5000 žena zato što nije bilo dovoljno informacija na formularima. Iz CZKB-a ne mogu da uvrede kako se inficiralo 23% od svih žena koje boluju od AIDS-a. Zar ne bismo bili još više uznemireni zato što ne znamo kako se inficirala l' muškaraca oboljelih od AIDS-a?

Svaka medicinska radnica lezbejka sa kojom sam razgovarala, zna kako da liječi lezbejke koje imaju AIDS. Mnoge od njih umiru usamljene i izolovane. Dvije žene, koje sam poznавала u Njujorku, su iznenada nestale. Prestale su da se pojavljuju na javnim mjestima i obavljaju javne funkcije. Prestale su da se viđaju sa prijateljima. Godinama kasnije, do mene su doprle glasine da je jedna od njih umrla od AIDS-a. Plašile su se da bilo kome kažu jer je bolesna žena mislila da će tako izgubiti zdravstveno osiguranje. Preživjela partnerka je opet društveno aktivna, ali odbija da priča o smrti svoje partnerke. Pitam se da li ima siguran seks sa novom djevojkicom.

Pored kreveta držim boćice lubrikanata baziranih na vodi i jednu kutiju gumenih rukavica. Pridržavam se pravila da, kad sam sa prostitutkama, uвijek koristim folije od lateksa. Nezaštićen seks imam samo sa ljubavnicama, i to samo u slučaju ako smo obje HIV negativne.

U stvari, rijetko kad dovodim ljude kući. Kažem sebi da je to zato što ne mogu da izade na kraj sa komplikacijama emotivne prirode. Lakše mi je da partnerke u

neobaveznom seksu držim podalje od svojih ljubavnica, ako imam samo neobavezan javni seks. Kad na žurkama radim scene sa ljudima, ja ih u stvari ne tucam. Kažem sebi da je to zato što ne želim da očekuju da se scena pretvoriti u odnos. Tako da iskoristim možda svega šest rukavica godišnje. I, iznenada, u mom životu ima mnogo više žena koje smatram ljubavnicama.

Jedna moja djevojka me zove da se požali na svoju robinju, Riki. Upravo je saznala da se Riki tuca sa dilerom droge koji ima AIDS. Ne koriste kondome. "Šta te briga?", kažem joj. "Vas dvije koristite rukavice, zar ne?" Ostajem bez odgovora. "Zar ne?", insistiram.

Ne, nisu koristile rukavice. Počinjemo da se raspravljamo oko toga da li se možete zaraziti ako gurate ruku u nečiju pičku ili dupe. Optužujem je da joj nije stalo do mene, da je sva zburnjena, bezobzirna i glupa. Vičem na nju da ide smjesta da se testira i spuštam slušalicu.

Trebalo bi da se stidim sebe. Cijela ta stvar je glupa. Jedan test na HIV neće ništa popraviti. Ona nije radila sa Riki ništa što i sama nisam radila sa drugim djevojkama. Da li stvarno mislim da će me romansa zaštititi? Drago mi je što sam se preselila u Los Andeles gdje ne želim ni sa kim da imam seks. Već godinu dana nisam napisala nijednu porno priču, i nije mi ni stalo. U svakom slučaju, to i nije prava beletristica. Nema veze. Nikom neće nedostajati. Kao što ni meni ne nedostaje seks.

Kad počnem da govorim prijateljima da moja nova ljubavnica ima hroničnu iznurujuću bolest nepoznatog porijekla, koju će njeni doktorka na kraju definisati kao sindrom hroničnog zamora, mnogi me savjetuju da je ostavim. "Pomisli samo kako će to negativno uticati na ostatak tvog života," kažu mi. Ti isti prijatelji bi bili veoma zajedljivi ako bi dvojica muškaraca raskinuli zato što jedan od njih nije mogao da izade na kraj sa AIDS dijagnozom drugog.

Ima dana kada moja ljubavnica ima jake bolove i kada je toliko dezorientisana da ne može da ustane iz kreveta i sama ode do kupatila. Svakodnevno zbijamo šale na račun čekanja našeg volontera Šantija i besplatne kese namirnice. Ali uskoro shvatamo da nas je većina gej prijatelja napustila. Mislim da je to zato što više nismo na listi potencijalnih pomagačica. Šala više nije smiješna.

Postajem sve više ljuta na gej muškarce koji ne znaju mnogo o ženskoj seksualnosti, tijelu i zdravlju. Počela sam da govorim kako je rak dojke epidemijska bolest. Ljudi misle da sam luda separatistkinja. I, naravno, to je najgore što možete biti – žena koja stavlja druge žene ispred. Ali umorila sam se od brige za muškarce koji nemaju pojma kako se ja snalazim, kakve su moje ostale strasti, zašto su reproduktivna prava važna ili šta ja radim u vrijeme kad ne kupim njihov veš, kad im ne dajem lijekove ili čistim za njima.

Prestala sam da odlazim na dobrovorne akcije za prikupljanje novca za oboljele od AIDS-a, osim ako se tim novcem ne pružaju usluge i ženama. Čak sam jednom gej prijatelju rekla kako, ako oboli od AIDS-a,

nema opravdanja, i da se ja neću starati o njemu. Ne mogu reći da li sam samo depresivna ili izmorena, ili to ozbiljno mislim.

Kad koristim rukavice, kad usta držim podalje od nečije pičke, osjećam se čednom sledećeg dana. Osjećam olakšanje. Ne mogu baš da vjerujem da sam uspjela da se ponašam pristojno. Ali to me suviše podsjeća na to kako sam se osjećala kad sam vjerovala da je masturbacija grijeh i kad sam uspjela da ne masturbiram nedelju ili čak cijelih deset dana (usred podvijalih adolescentskih hormonskih oluja).

Mogu reći sebi da to nije isto. Siguran seks nije oblik čistunstva. Ne zasniva se na mržnji prema tijelu, na averziji prema tjelesnim tečnostima, na strahu od seksa. Govorim i govorim sebi, ali moj jezik ne vjeruje u ono u šta mozak vjeruje. Moja ruka ne vjeruje u ono u šta mozak vjeruje. Potrebno mi je ono što se nalazi iza barijere.

Trebalo mi je toliko godina da shvatim da želim da stavim jezik među noge druge žene; toliko godina da naučim kako da to radim dovoljno dobro da je natjeram da poželi da me zadriće dole. Kad mi je lice među širokim bedrima ljubavnice, osjećam glad za mirisom i ukusom lezbejske želje, i obećavam joj da je to što radimo jedna drugoj, stvarno, da je važno, da su naša tijela neprocjenljiva i lijepa.

Ja sam od onih žena koje vole to da progutaju. To je potvrda i spasenje. Seks bez tog sočnog ukusa me čini usamljenom.

Trebalo mi je toliko godina da povjerujem da moja ruka u njenoj pički može da je natjera da svrši, da je zaista zadovoljni; toliko godina da se odvažim da stavim dildo i tucam onako kako muškarci tucaju, ali sa znanjem jedne lezbejke gdje se nalazi to vruće mjesto u tijelu žene, kako se uvija i krivi prolaz unutar njene guze, i kako da pronađem njene užvike, njene divlje pokrete, njen očajanje, njen ispunjenje. Želim da osjetim tu glatkoću između svog palca i kažiprsta, želim opipiljiv dokaz svog umijeća da navlažim ruku do zgloba...

Prepostavimo da je istina da je transmisija virusa HIV-a seksualnim putem sa žene na ženu, praktično nemoguća. Prepostavimo da je istina da je svaka HIV pozitivna lezbejka zaražena zato što je imala nezaštićen seks sa muškarcima ili je dijelila igle sa drugima. Šta bi onda te žene trebalo da rade – da se odreknu seksa? Koja žena smatra da je bezbjedno da gurne svoju ruku u pičku jedne od ovih žena pritom ne koristeći rukavice? Da li biste lizale tu ženu? Da li biste to uradile znajući da ona ima menstruaciju?

Šta mislite, da li bi joj pomoglo ako biste joj rekli da je to dio lezbejske zajednice koja se ponašala veoma hirovito kroz istoriju? Da li mislite da ona želi da zna da se folija uklapa u stid koji većina ljudi ima u vezi sa svojom seksualnošću? Da li bi njenu djevojku utješila informacija da folije nikad nisu ni bile testirane na efikasnost? Da li mislite da njih zaista zanima kako je bolest ušla u njihove živote?

Kad priznam da je moja istorija sigurnog seksa manje nego savršena, ne pokušavam da kažem svima

da bace kondome. Ja nisam bacila rukavice. Jednog dana ću opet koristiti te proklete folije. Možda će biti drugačije ako ih budem koristila sa nekom ženom sa kojom nisam na ivici raskida. Možda folija Saran Wrap³ ne čupa stidne dlačice. Bar je prozirna.

Većina nas se trudi koliko može dok pokušava da se provuče kroz ovu epidemiju sačuvavši libido i zdravlje. Neki od nas su u celibatu. Neki od nas namjerno čine glupe stvari – kao npr. jedan muškarac koji neće da koristi kondome zato što ga uvijek izvuče prije nego što svrši i on čvrsto vjeruje da u pre-ejakulaciji nema HIV virusa. Ili mušterije koje ne koriste kondome kad su sa prostitutkama. Ili lezbejke koje smatraju da su sigurne tako što izbjegavaju žene iz visokorizičnih kategorija. Neki od nas znaju što treba da rade. Uglavnom tako i radimo, ali ponekad nam se omakne.

Omakne nam se zato što stanje uzbudjenosti stvara vlažnost. Opasna igra. Topi granice. Čini da ivice otupe. Stvara impulsivne potrebe koje prevazilaze našu sposobnost da pravimo planove za budućnost. Znam da bi trebalo da grdim vas, kaznim sebe; vjerovatno treba da postoji neki zakon.

Razmislite o tome. Ne. Ne. Ne bi trebalo da bude zakona. Sama po sebi, želja je uvijek počasna. Uvijek. Iako sa sobom nosi neželjene mikrobe. Neka vam nikad ne bude žao što ste probali ukus seksa. Neka vam nikad ne bude žao što ste intimno dodirnuli tijelo drugog ljudskog bića i to tijelo osjetili u sebi. To je vrijedno cijene.

Mislim da moramo parafrazirati onu poslovicu o tvrdom kurcu bez mozga. Kad je seksualno meso tvrdo, nabreklo, ono nema mozga ni savjesti. Pol nije određujući faktor. Većina nas svršava samo na jedan ili dva načina. Većini nas je teško da pronađemo osobu koju želimo i koja je sposobna i spremna da nas toliko uzbudi da svršimo. Toliko je mnogo barijera među nama – novac, vrijeme, strah, godište, rasa, nasilje, stid, inhibicije, neznanje. Niko ne želi još jednu barijeru. Nije čudo što komadić od lateksa ne izgleda kao da pruža zaštitu. Ne izgleda kao oslobođanje od brige, već je to samo još jedna barijera, još jedan zid koji treba da srušimo ukoliko želimo da se u svojim tijelima osjećamo kao slobodne ushićene životinje.

Seks je oduvijek bio aktivnost visokog rizika. Nastavljam da se borim i da, koliko god mogu, učinim seks sigurnim. Ali ne mogu da lažem sebe i pretvaram se da se nisam odrekla nečega. Ima dana kada jednostavno ne mogu da povjerujem da je nagodba vrijedna svega toga. I tada mi se omakne. Kad se to desi, činim stvari koje mi ugrožavaju život. Ipak, pronalazim nadu koja mi je potrebna da nastavim da pravim kompromise, da se borim, odričem i snalazim.

Prevela sa engleskog i preradila: Radenka Grubačić

¹ Sado-mazohizam

² fist - pesnica

³ vrsta folije

*Slavica Stojanović
Jasmina Tešanović*

KOALICIJA KNJIGA

Feministička 94 objavljuje koaliciju knjiga koja je dostupna u bibliotekama svih ženskih grupa. Svaka knjiga se može čitati bez obzira na prethodno obrazovanje, preporučujemo tehnike preletanja i udubljivanja i traženja veza među knjigama i uspostavljanje veza sa svojim iskustvom da bi se smanjio strah i opasnost od čitanja.

Monik Vitig LEZBEJSKO TELO

Ovo je jedna od prvih knjiga, ako ne baš prva koja identificuje žensko telo sa ženskim jezikom; autorka tvrdi da samo lezbejsko telo to može, da se odvoji od muškog jezika i pogleda/pregleda. Ova knjiga je bila jedna od feminističkih književnih biblija ranih sedamdesetih godina kao i izvanredna ljubavna/tekstualna priča, koja s jedne strane nosi romanticnu tradiciju ljubavi i smrti, a s druge postmodernu ljubav u/od smrti. Diskurs podseca na tok svesti, poeziju, slobodan prostor; imala je mnogo sledbenika u književnosti: na primer Džinet Vinterson.

Knjiga ima takođe i politicku dimenziju ženske maštice kroz jezik tela.

Sada posle gotovo 30 godina dokazuje da i skok u prazno može da postane remek delo, da lezbejsko telo može biti univerzalni jezik ljubavi.

Odri Lord SESTRA AUTSAJDERKA

Iz eseja PREOBRAŽAJ ĆUTANJA U JEZIK I AKCIJU

Nama koje pišemo, neophodno je da preispitujemo ne samo istinitost onog što pišemo već i istinitost tog jezika kojim govorimo. Što se drugih tiče, to znači da koriste i šire te reči koje za nas imaju značenje. Ali svima nama primarna je neophodnost da podučimo druge kako treba proživljavati te istine i kako o njima treba govoriti jer u njih verujemo i pozajemo ih van svake sumnje. Jedino tako možemo da opstanemo ako se uključimo u životni proces koji je kreativan, koji se nastavlja i koji predstavlja razvitak.

Taj proces nikad nije lišen straha od vidljivosti, od okrutne svetlosti koja me secira i možda o meni sudi; straha od bola ili od smrti. Ali mi smo sve to već proživele, čuteći, osim smrti. I ja sada sve vreme razmišljam o jednom – čak i da sam se rodila nema ili da sam se zavetovala da će celog života čutati zbog sopstvene bezbednosti, to me uopšte ne bi sprečilo da patim niti da umrem. Dobro je tu činjenicu imati u vidu zbog stvaranja perspektive.

A tamo gde glasovi žena vase da ih neko čuje, svaka od nas mora da preuzme odgovornost da potraži te reči, da ih pročita, upotrebi i ispita njihov značaj za naše živote. Ne smemo se kriti iza navodnih podela koje su nam nametnute i koje tako često prihvatomo kao svoje sopstvene. Neko, na primer, kaže: "Ja nikako ne mogu da podučavam pisanju crnopute žene jer je njihovo iskustvo tako različito od mog." Ali koliko ste godina provele podučavajući dake o Platonu, Šekspиру i Prustu? Ili drugi primer: "Ona je belkinja i šta bi ona uopšte mogla da mi kaže?" Ili: "Ona je lezbejka, šta će da mi kaže muž ili šef?" Ili opet: "Ova žena piše o svojim sinovima, a ja nemam decu." Ne smemo se kriti iza beskrajnih izgovora kojima sebi uskraćujemo sebe i druge. Možemo da naučimo da radimo i da govorimo i onda kad se plašimo na isti način kao što smo naučile da radimo i da govorimo kad smo bile umorne. Vaspitali su nas da više poštujemo strah nego sopstvenu potrebu za jezikom i definicijom. Dok čuteći budemo čekale taj konačni luksuz neustrašivosti, teret tog čutanja će nam doći glave.

Činjenica da smo se mi ovde okupile i da ja izgovaram ove reči predstavlja pokušaj da se to čutanje prekine i da se premoste neke od naših različitosti; jer ne koči nas ta različitost, već čutanje o njoj. Mnogo je čutanja koja treba prekinuti.

Elizabet Jang- Bril Anatomija predrasuda

Nadamo se da će ova knjiga uskoro izaći, jedan deo se prevodi u Zenici, jedan u Zagrebu i jedan u Beogradu.

Šaljemo Labrisu eksluzivno Epilog, kao prilog za Gay Pride 2002.

Monik Vitig je prevela Suzana Pavlov, Odri Lord Dragana Starčević a deo "Anatomije predrasuda" iz kojeg je Epilog Tamara Slišković.

EPILOG

Unutar američkih društvenih grupa žrtava ideologije želje ili oreaktivnih predrasuda (op.prev., onih vezanih uz žudnju/želju), danas postoji sklonost separatizmu ili izolaciji kao i pragmatična sklonost koja nameće usredotočenost na primarne ciljeve grupe, kao što su reforma ili ispravljanje nepravdi. Grupama pod velikim pritiskom je teško ne pribjeći samoobrambenom stavu; oni se opiru razmišljanju o potencijalno razjedinjujućoj etničkoj, rasnoj ili rodnoj raznolikosti svojih pripadnika i nerado izgrađuju potencijalno krhke koalicije sa drugim grupama. Barbara Smith, afroamerička lezbijska aktivistkinja, nedavno se tako mogla požaliti da se muški homoseksualni i lezbijski mainstream aktivizam bavi uglavnom zakonima o građanskim pravima, ne revolucijom, dok se radikalniji homoseksualni aktivizam bavi isključivo homoseksual-

nim pitanjima: "rasizam, spolno ugnjetavanje i ekonomska eksploatacija ih ne zanima, unatoč činjenici da tu grupu čine većinom obojeni, žene ili pripadnici radničke klase." Ipak, jake struje, osobito unutar feminističkih i muških homoseksualnih grupa, podržavaju pridavanje pažnje raznovrsnosti i izgradnji koalicija. Brojne publikacije mnogih subkultura koje čine homoseksualnu subkulturu zalažu se za poštivanje raznovrsnosti unutar homoseksualne zajednice i za saveze sa ostalim manjinskim grupama.

Većina ugnjetavanih grupa, pokušavajući se organizirati i boriti protiv ugnjetavanja, naglašavaju jedinstvenost svoje povijesti i svog iskustva. Oni stavljaju predrasudu kojoj su izloženi u središte svog teorijskog svijeta. Ova sklonost dovodi do nerazumijevanja i izolacije. Židovi su pokušali, na primjer, shvatiti rasizam prema modelu antisemitizma, a crnci su pokušali shvatiti antisemitizam kao poseban oblik rasizma, i oba pogrešna shvaćanja su doprinijela teorijskom otuđenju, uz već postojeće oblike otuđenja koji karakteriziraju odnose između crnaca i Židova od 1960-ih. Do nerazumijevanja također dolazi i kad ugnjetavane grupe pokušavaju stvoriti koalicije, i mislim da za to postoje teorijski razlozi, uz sve one specifične razloge različitih interesa, nespojivih načina rada grupa, i sukoba karaktera koji mogu razjedinjavati potencijalne saveznike.

Teorijska zbrka također sprečava ostvarenje jednog cilja koji je zajednički svim ugnjetavanim grupama, bez obzira na to koje ih društvene, političke i kulturne razlike razdvajaju: svi žele i smatraju neophodnim da obrazovanje o predrasudama bude dio nasljeđa svake nove generacije. Feministkinje raznovrsnih identiteta mogu imati mnogo poteškoća u dogovoru oko ciljeva koji bi ih mogli ujediniti i pokriti cijeli spektar zvan "seksizam-rasizam-klasizam", ali sve žele da povijesti i analize predrasuda postanu dio obrazovanja. Međutim, na temelju onoga što su društvene znanosti proizvele u okviru Istraživanja predrasuda, čak i stručnjaci za obrazovanje unutar grupa žrtava su ili shvaćali predrasude u jednini, prepostavljajući da su sve predrasude iste, ili su analizirali određenu predrasudu bez ikakve svijesti o njenoj specifičnosti u odnosu na ostale predrasude.

Većinu obrazovnih pothvata za borbu protiv predrasuda odredila su i oblikovala dva početna pitanja koja su uvela upitnici i ankete u istraživanjima društvenih znanosti – da li ispitivani ima predrasuda? koliko su one izražene? (pitanja su postavljena tako da ustanove stupanj predrasude kod pojedinca ili da utvrde povećanje ili smanjenje predrasude u društvu). Međutim, problem postavljanja pitanja o predrasudama danas nije ništa manje složeniji nego što je to bio slučaj kad se, poslije Drugog svjetskog rata, svim snagama započelo sa cijelim pothvatom društvenih znanosti, o čemu svjedoči nedavni članak iz *The New York Review of Books*. U članku "Da li antisemitizam izumire?", Arthur Hertzberg, plodni povjesničar i analitičar židovskog pitanja, prvo se zapitao kako da postavi

pitanje. Da li bi kod odluke o tome da li osoba ima predrasuda i procjene stupnja te predrasude trebalo uzeti u obzir činjenicu da se zna ili sumnja da je ta osoba član antisemitičke organizacije? da je sudjelovala u antisemitičkim incidentima ili zločinima mržnje? Da li treba uzeti u obzir njene odgovore u anketama i upitnicima o antisemitičkim uvjerenjima? ili možda, mišljenje reprezentativnog uzorka Židova? Po Hertzbergovom mišljenju, samo zadnja procjena bi dala neki jasni rezultat. Većina Židova u Americi i Evropi – sedam od deset u anketama – izjavljuje da je antisemitizam u porastu. U isto vrijeme, većina nežidova na isto pitanje odgovara da se antisemitizam smanjuje ili da nije jako važan.

Isti rezultat se dobija u anketiranju Afroamerikanaca i bijelaca o rasizmu. Kad se 1994. godine obilježavala 40-godišnjica odluke *Brown protiv Odbora za obrazovanje*, na primjer, američke novine i časopisi bili su puni tekstova o stanju u američkim školama, u kojima danas često ponovo pojavljuje segregacija, iako je u prošlosti ukinuta. Neki analitičari se usuđuju pitati da li je ta ponovna segregacija rezultat održanja, čak i porasta, rasizma. Ili se rasizam u zemlji zaista smanjio, a do segregacije u školama je došlo zbog drugih razloga? Odgovori na ova pitanja ovise, naravno, o tome što se procjenjuje, kako se shvaća rasizam. Većina bijelaca nabraja na koje su sve načine izborene pobjede za građanska prava kao *Brown protiv Odbora za obrazovanje* omogućile integraciju, a većina crnaca ističe prekršena obećanja i ukazuje na sve gore stanje u getoima. Većina bijelaca smatra značajnim postojanje prilično mnogobrojne crnačke srednje klase, dok je za većinu crnaca, strahovit stupanj porasta siromaštva crnaca važniji problem od cijelog područja rasnih odnosa.

Procjenu zastupljenosti predrasuda u današnjem društvu također čini složenijom i to što se one pojavljuju u novim oblicima, karakterističnima za nove komunikacijske mogućnosti i nove oblike društvene interakcije. *The New York Times*, na primjer, pisao je o rastućoj potražnji na tržištima Austrije i Njemačke za video-igricama kao što je "KZ Manager", u kojoj korisnik mora upravljati koncentracionim logorom Treblinika. Igrač organizira kontrole rada i prodaje zlatne plombe i zaslone na svjetiljkama da bi zaradio novac za kupovanje otrovnog plina i gradnju plinskih komora u logoru za ubijanje ne samo Židova, već i Turaka, glavne populacije Židovima sličnih useljenika u današnjoj Njemačkoj. Seksizam se također dobro uklopio u novu tehnologiju, posebno u one oblike koje pružaju onaku vrstu seksa koji je, tako reći, san svake narcisoidne osobe – virtualni seks, seks bez tijela koje bi moglo na bilo koji način poremetiti narcisoidnu jednospolnu fantaziju.

Oni koji procjenjuju današnje okolnosti i uvjete za širenje predrasuda ili predrasude moraju uzeti u obzir očit porast nacionalizma i pararelnih etno-centrizama širom svijeta, kao posljedicu svršetka supermoćnog hladnog rata i raspada velikih carstava 20. stoljeća. Zbog toga što

ne postoje jasno definirane razlike između etnocentrizma i ideologija želje, mnogi prepostavljaju da povećanje etnocentrizma znači i povećanje predrasude općenito. Međutim, čak i oni koji shvaćaju da antisemitizam, na primjer, nije isto što i etnocentrizam, ipak brišu razliku. Nedavni izvještaj Instituta za židovska pitanja u Londonu o stanju u Evropi zaključio je da "antisemitizam ni u kojem slučaju nije primarni oblik slijepih i neutemeljenih uvjerenja očitih u današnjem društvu. Rasnim predrasudama i nasilju su najjače izloženi crnci, Turci, Romi, Muslimani, Azijci i druge etničke manjine, kao i strani radnici, useljenici, izbjeglice i ljudi koji traže azil." Ovaj popis obuhvaća iznimno različite fenomene, od kojih se svaki mora istraživati na način koji je za njega primijeren, i time se stvara opći dojam da se svugdje pojavljuje jedan jedini fenomen, opća predrasuda. U izvještaju nije zastupljeno mišljenje da neki od nabrojenih fenomena – kao što su predrasude prema Turcima u Njemačkoj – pripadaju istom tipu predrasuda kao i antisemitizam, i mogu, na način na koji to čine opsesivne predrasude, zamijeniti antisemitizam u određenom društvu. Antisemitizam se može smanjiti, dok će istovremeno razina opsesivne predrasude ostati ista ili će se povećati. Pojedinac može imati antisemitičke stavove dok ga rastuća populacija Turaka u njegovom gradu ne uvjeri da su stvarnu zavjeru za preuzimanje vlasti skovali Turci, a ne Židovi.

Ove vrste teorijskih zbrki prenose se direktno u odluke u obrazovanju. Unutar židovske zajednice u suvremenom društvu, na primjer, došlo je do velikog neslaganja o tome kako se boriti protiv antisemitizma. To neslaganje uzrokovoano je spornim pitanjem uzroka te predrasude. Većina istraživanja suvremenog antisemitizma ukazuju na to da kršćanska doktrina i ustaljeni kršćanski antižidovski načini mišljenja i djelovanja nisu od presudne važnosti najglasnijim i javnosti najpoznatijim antisemitima, uključujući neonaciste različitih nacionalnosti. (Istraživanja su dovela do toga da se posumnjalo u ideju da je pozadina kršćanske doktrine bila od presudnog utjecaja kroz cijelu povijest političkog antisemitizma, to jest, od prijelaza iz 19. u 20. stoljeće.) Ova istraživanja pokazuju da je mnogo važnija mržnja koju antisemiti osjećaju zbog svoje nesigurne ekonomске situacije, osjećaj da su prevarenici i da im prijeti opasnost od nacionalnih i globalnih gospodarskih kriza i depresija. Usprkos tome, velik broj Židova shvaća antisemitizam kao kršćansku bolest, stvar kršćanske doktrine utemeljene Novim zavjetom. Oni ne razlikuju etnocentrizam i antisemitizam, kao ni društveni i politički antisemitizam.

Očekuje se da iz analiza uzroka proizađu upute o tome što raditi. S jedne strane, oni koji suvremenim antisemitizam u prvom redu pripisuju dugoj kršćanskoj tradiciji predrasuda vjeruju da su obrazovne kampanje usmjerene prema kršćanima, posebno mladim ljudima,

i javne rasprave o kršćanskoj doktrini i praksi ključne za ublažavanje antisemitizma. Velik broj vođa židovskih organizacija zalažu se ovaj smjer djelovanja i ukazuju

na uspješna židovska nastojanja da natjeraju Svjetsko vijeće crkava i Vatikan na osudu antisemitizma.⁵ S druge strane, oni koji se usredotočuju na društvene i ekonomske nemire i nezadovoljstvo vjeruju da će samo oslobođanje ljudi njihovih društvenih i ekonomskih tjeskoba spriječiti te ljudi da za svoje nevolje okrivljuju Židove. Ovi teoretičari ističu da službeno priznanje odgovornosti kršćanske crkve za antisemitizam nije imalo učinka na rastući val antisemitizma u Istočnoj Evropi i bivšem Sovjetskom Savezu.

Potpuno se slažem sa onima koji se usredotočuju na društvene i ekonomske okonlosti koje potiču antisemitizam. Sprečavanje depresije ili straha od depresije je najbolji način za sprečavanje porasta predrasuda koje se šire u sindromu koji sam nazvala depresija i razočaranje. Međutim, obrazovanje o predrasudama je također od presudnog značaja – ali ne obrazovanje koje je usmjereni u prvom redu na kršćansku doktrinu i praksu. Kršćani sa predrasudama će bez sumnje koristiti kršćansku tradiciju mržnje prema Židovima za oblikovanje svojih predrasuda, ali će oni također koristiti i druge kulturne predodžbe i simbole, kao što su to učinili i nacisti na svoj paganski teutonski način. Obrazovni i terapeutski pristup mora biti sveobuhvatniji i ne smije biti primijenjen samo na antisemitizam, već na antisemitizam kao opsesivnu predrasudu. Analiza opsesivne dinamike mora postati opće poznato shvaćanje: konstrukcija grupe koja ulazi i prodire u društvo, pripisivanje krivice za ekonomsku katastrofu kontroliranu od strane države, element zavisti i oponašanje moćne društvene grupe koja navodno želi zavladati svijetom, sadistički i, na kraju, genocidni nagon.

Kada opsesivna predrasuda postane politička i kada se usmjeri prema vladama, za koje se misli da su pod kontrolom židovske ili neka druge vrste zavjere, mora doći do izravnijeg političkog djelovanja. Na primjer, za vrijeme američke predsjedničke kampanje 1992. godine, Amerikanci su trebali razotkriti stvarnu prirodu prijedloga Rossa Perota: napad na vladu iza koje se skrivaju strane lobističke zavjere. Oni su trebali dovesti u vezu njegove stavove sa specifično antisemitičkim napadom na vladu koji je bio središnja točka kampanje velečasnog Pata Robertsona, napad koji on prilično jasno opisuje u svojim knjigama, posebno u *Novom svjetskom poretku/The New World Order* iz 1991. godine, propovijedi o internacionalnom židovskom bankarstvu kojom se pokušava opravdati buduće preuzimanje vlasti u Americi od strane Kršćanske koalicije. Ove dvije kampanje su utjecale na stvaranje paranoičnog nepovjerenja otuđenog američkog biračkog tijela prema vladu. Zbog poticanja okolnosti pogodnih za širenje antisemitizma, one su također bile mnogo opasnije od bilo kakve akcije Islamske nacije, kojima tisak posvećuje toliko mnogo pažnje. Iako antisemitička, Islamska nacija je separatistička organizacija bez planova za svrgavanje vlade. Retorika kao što je ona usmjerena protiv Vlade cionističke organizacije, proizvoda mašte pristaša Bijelog arjevskog otpora, je, naravno, također antisemitička, ali ima mnogo manje utjecaja

na okolnosti koje potiču antisemitizam i druge opsešne predrasude nego što to imaju masovne mainstream nacionalne kampanje usmjerene protiv vlade.

Analiza rasizma kao histerične predrasude na sličan način dovodi do usredotočenja na obrazovanje i političko djelovanje. Ako je glavni psihosocijalni cilj rasista očuvati dvoslojnju strukturu obitelji, bilo unutar uže obitelji, lokalne zajednice ili u obitelji shvaćenoj na nacionalnoj razini, da bi spriječili grupu inferiornih ljudi da se oslobodi iz svog položaja i da bi ih imali na raspolaganju za iskoristavanje i fantazije o njima kao neincestuoznim seksualnim bićima ili zamjenama za odnose suparništva sa braćama ili sestrama, tada ovaj motivacijski kompleks mora postati središnja tema obrazovanja o rasizmu. Politički cilj rasista je učiniti svoje vlade sredstvima za održavanja "prirodne" obitelji superiorne rase sa njihovim inferiornim kućnim robovima; oni su skloni državnom rasizmu. Tako žarište političkog djelovanja mora biti usmjeren protiv svakog pokušaja da se rasizam ozakoni, protiv svakog Jim Crow zakona (op.prev., zakoni koji podržavaju praksu ili politiku segregacije ili diskriminacije protiv crnaca, na javnim mjestima, u javnom prijevozu ili pri zapošljavanju) ili zakona čiji je cilj uskraćivanja građanskih prava. Promjene u zakonodavstvu su barometar. Održavanje kasta – ili, jednostavnije rečeno, održavanje rasno-određenog siromaštva – je glavno zakonodavno područje rasista, iako se ono može nazvati reformom socijalne skrbi ili kritikom pozitivne diskriminacije.

Feministkinje su pokušale obrazovati ljude o seksizmu i utjecati na škole da budu manje seksističke, ali njihov program je naišao na ogromno protivljenje. Obrazovanje o seksizmu skoro da i ne postoji osim na najpovršnijoj razini ponašanja, jer ova predrasuda ima mnogo razina i povezana je na složen način sa strukturom obitelji i općim društvenim strukturama, a uz to, ta predrasuda je narcisoidno sveobuhvatna, od pojedinstvenosti ponašanja sve dalje do kozmoloških vizija. Više nego u slučaju antisemitizma i rasizma, seksizam prožima svaki aspekt života jednog seksista, i tako ne ostavlja, tako reći, prostora za uvid. Ta predrasuda je ego sintonička u najjačem značenju tog termina, to jest, ona predstavlja ideal ega seksista.

U praktičnom političkom smislu, kod seksizma ne postoji nijedan jedinstven obrazac odnosa prema državi. On nije niti antidržavni kao opsesivne predrasude, čiji je cilj uništiti "iskvarenu" vladu i stvoriti naddržavu sa superobranom, niti teži preuzimanju države kao histerične predrasude, koje žele državu pretvoriti u hijerarhijsku obitelj. Sintagma "osobno je političko" ukazala je na feminističko shvaćanje da seksizam prožima sve vrste institucija, od onog što je Kate Millet nazvala "osnovnom razinom spolnih odnosa" – dominantne konvencije seksualnog ponašanja – preko zakona koji propisuju čak i te konvencije spolnog ponuštanja. Seksisti se ne organiziraju da bi preuzele vlast i proveli državni seksizam; ali oni koriste zakone da bi bili sigurni da narcisoidnosti utemeljenoj u sferi privatnosti ne prijeti opasnost od zakona koji podržavaju

oslobodenje žena.

U skladu sa razlikama između predrasudama, razlikuju se, i moraju se razlikovati, strategije obrazovanja i djelovanja grupa žrtava. Međutim, njihova nastojanja se mogu uskladiti i mogu se stvoriti koalicije, ako se uzmu u obzir i objasne razlike među njima. Grupe koje dozvoljavaju veliku raznolikost među žrtvama i koje pridaju pažnju različitim iskustvima ugnjetavanja žrtava mogu postati modeli ostvarene – a ne potencijalne – solidarnosti. Kako sam pokušala pokazati, to su grupe današnjih predvodnika u analizama i iskustvu, intelektualaca koji su nam potrebni za stvaranje novog svijeta društvenopolitičkih struktura na kraju 20. stoljeća, kao i masovnih pokreta ili rekonfiguracija.

kultura - film

Suzana Tratnik

SEDAMNAESTI FESTIVAL LEZBEJSKOG I GEJ FILMA¹

Ovogodišnji festival lezbejskog i gej filma, sedamnaesti po redu, nedvosmisleno svedoči o svojoj istrajanosti i čvrstini – uprkos nesigurnoj finansijskoj potpori svake godine. Iako je festival deklarisan kao promovisanje drugačijeg filma, brojni ovogodišnji filmovi i sami su prepletani različnostima, koje se ne odnose samo na polove i polnu usmereneost, već i kulturne, verske, rasne, klasne i još kakve slične nesimpatične razlike.

Savremeni lezbejski i gej film se, zapravo, ne bavi više pričom o velikom otkriču iste polne usmerenosti (coming out-u). Nemački režiser Jirgen Brining (Jürgen Brüning) kaže: *Mržim priče o otkriću*. Njegov film, **Zapad jebe Istok**, govori o tri zapadnonemačka geja, čiju priču preinačava suočavanje sa gejovima sa bivšeg Istoka. I novi neopterećeni gejovi moraju se u novoj sezoni engleske serije *Kvir As Folk 2* (Queer As Folk 2) uhvatiti u koštač sa netrpeljivim šefovima, roditeljima i okolinom, što je i posledica iskustva pisca serije Rasela T. Dejvisa, koji se po prvoj sezoni morao suočiti sa homofobičnom svakodnevicom. **Metrosexualnost**, još jedna uspešna i zabavna gej serija u produkciji Čenel 4 (Channel 4), a u režiji Rikija Bedl Blejra (Rikkija Bedle-Blaira), predstavlja proširenju gej porodice 21. veka; junak serije je sedamnaestogodišnji Kvame, heteroseksualac, kojeg su vaspitali gej roditelji.

Dokumentarcu **Trembling Bifor Dži-Di** (Trembling Before G-D), američkog režisera Sendija Simke Dubovskog (Sandi Simcha DuBowski), žiri

1. festival gej i lezbejskog filma, održan je u Ljubljani, od 2.12. do 9.12.2001.

ovogodišnjeg berlinskog festivala dodelio je *Tedi* (Teddy). Film osećajno i potresno govori o jevrejskim gejevima i lezbejkama. Kako je moguće – zapravo – kako je nemoguće – udružiti, odnosno pomiriti jevrejstvo i homoseksualnost, dva međusobno isključujuća identiteta, bez sumnje je tema koja prevaziđa jednoznačnu i društvenu izolovanost otkrića, jer se sudara, kako se tradicionalizmom tako i modernim paradigme queer identiteta i kulture.

Lezbejski film, **Kad bi zidovi imali uši 2**, dići se poznatim glumačkim imenima, kao što su Vanesa Redgrejv, Šeron Ston, Klo Sevinji i Elen de Dženeris. Tri ljubavne priče režiserki Džejn Anderson, Aleks Sičl i Ane Heč čine intiman pogled na lezbejsko iskustvo u Americi u različitim društvenim i političkim okolnostima počev od šezdesetih do početka novog milenijuma. Teškoće zbog nasleđa posle partnerkine smrti, konflikt lezbejskih identiteta i pitanje oplodavanja biomedicinskim putem za lezbejke... Kad bi zidovi govorili, rekli bi: već četrdeset godina slušam isto.

I ove godine živeće će nam zatezati dva lezbejska trilera. Nemački triler, **Nepoznata prijateljica** u režiji Norvežanke Ane Heg Kron (Anne Hoegh Krohn) otvara susret nekidašnjih prijateljica. Elen, koja se upravo vratila iz zatvora, traži Katrin, koja se smestila u berlinskom noćnom klubu. Naravno, sve je počelo neke davne noći u kući pored jezera... Bivša zatvorenica je i Korki iz kriminalke Veza (Bound), koju su režirala 'holivudska' braća Endi i Leri Vahovski. Svetla se sa komšinicom Violet, inače devojom mafiza. Devojke nisu samo partnerke u ljubavi već i u zločinu. I junakinja Violet se ne bavi otkrivanjem svog lezbejstva, već prvenstveno kako zadržati devojku i ukrasti dva miliona dolara.

Festival će nas opet vratiti Endiju Vorholu, večnoj ikoni pop kulture i gej kampa

koju ne može ignorisati nijedna generacija. A slično je i sa konstantnim pitanjem side, mada je francuska 'road' komedija, **Smešni Feliks** rasčistila sa patetikom, koja okružuje ljude sa virusom HIV-a i sidom.

Režiser Olivije Dikastel i Žak Martino (Olivier Du-castel i Jacques Martineau) su nenametljivim razmatranjem bolesti, ksefobije i netrpeljivosti, zaslužili na gradu *Tedi* na berlinskom festivalu 2000. godine.

Portugalski režiser, Žoao Pedro Rodrigeš se u svom prvcu, **Utvara** latio nenasitih želja i fantazmi. Njegovom gej junaku nisu potrebna otkrića, jer je sasvim osamljen u svom vlastitom fantazmičnom svetu. Smetlar je u urbanoj pokrajini i nevidljiva utvara koja odstranjuje otpatke drugih. Ljubav je njegova opsesija.

Prevela sa slovenačkog: Dušanka Založnik

ISPOD NJENE KOŽE

Karson Hanter¹ se u L.A.-u sastala sa Melisom Etridž i postavila joj par ličnih pitanja.

Ona izgleda... pa, ona izgleda kao rok zvezda. Džins, čizme, retro majica, džins jakna i zanimljiva torbica kojom bi se i Dženis Džoplins ponosila. Telefonira uvek prisutnim mobilnim – mali, ravan i srebrn. Ali ono što je najuočljivije kod Melise je manjak tog uobičajenog stava rok zvezde. Ulazi u kafić – veličine kutije za cipele – neprimetno i naručuje kafu. Uvek pristojna, takođe i obazriva, rečita i ozbiljna dok priča o skorijim dešavanjima u svom životu. Sve dok se ne nasmeje. Smeje se lako i često, i kada se nasmeje oči joj zabljestaju.

Došla je da bi pričale na bilo koju temu. Ni jedno pitanje nije previše teško i ništa nije previše lično, mada odbija da u detalje priča o svojoj deci. Nemam problem sa tim. Sve ostale teme su otvorene, od raskida njene dvanaestogodišnje veze sa Džuli Sajfer, preko njenih stavova o seksualnoj orientaciji, do toga da li je umorna da predstavlja idolkinju lezbejskog pokreta. Melisa iskreno veruje da "će te istina oslobođiti". I dosledno tome, njen moto je "govori istinu". I tokom jednog i po sata je to i potvrdila.

Nije se ni štrecnula kada sam je pitala o raskidu sa Džuli Sajfer: "Nije u pitanju bila neka druga osoba. Nije se pojavio neki novi muškarac u njenom životu. Bilo je to zbog... Ne mogu da kažem da je bila samo jedna stvar u pitanju, kao da smo raskinule iz A, B, ili C razloga. Nije bilo tako. Više je bila kombinacija svega toga." Etridžova negira da je neka treća osoba odgovorna ali priznaje sledeće: "Čak ni ne znam sa kim je sada u vezi. Ne znam ništa. Ni ne želim da budem informisana o tim stvarima. Ali me ne bi začudilo da je u vezi sa muškarcem. Ne bi me začudilo ni da je u vezi sa ženom. Iskreno verujem da je ona biseksualka. Mislim da naša veza nije uspela iz mnogih razloga, neki su bili u vezi sa mnom, neki u vezi s njom. Jako je komplikovano i nije lako to objasniti u par reči."

Iako se po njenom prošlom albumu *Breakdown* moglo videti da postoje problemi u njihovoј vezi, Etridžova je tada to negirala. Sada kad gledamo nazad to je lako primetiti. Kada sam je podsetila na reči kojima je opisivala album – da je u pitanju samo 'normalan' rad na vezi koji svaki par mora da uloži - Melisa se u šali pretvara, polako i tiho, da udara glavom o sto. "Vidiš, svima sam izgleda iznela situaciju na videlo! Niko me nije slušao! Svi su bili taaaako šokirani!"

Melisa izgleda uživa u intervjuu i na svako pitanje odgovara kompletno i promišljeno. Kao da koristi svako

¹ Karson Hanter je žurnalistkinja u Los Andelesu.

pitanje da nastavi sa samoanaliziranjem, i da pogleda u sebe i utvrdi da li je i dalje iskrena prema sebi. "Evo me ovde. Sedim ispred tebe, razmišljam, lečim svoje rane, ali istovremeno ti pričam o svemu tome. Da li će za godinu dana da se osvrnem i kažem: *Ne mogu da verujem da sam joj sve to rekla!* Možda. Ali upravo sada, i upravo ovde, ovo su moji stavovi. I šta god da me pitaš, daću ti odgovor. Šta imam da krijem? Ako kriješ nešto, ljudi će samo još više kopati po tome."

Dosledna svom stavu da ne krije ništa, Melisa je izdala (svoju) knjigu, "Istina". Delom autobiografija i delom diskografija, knjiga pokriva i teme njene seksualnosti, veza i zlostavljanja koje je preživela od svoje sestre. Ipak, njena majka nije oduševljena zbog Melisineg javnog iznošenja porodičnih priča. "Ona misli da je pogrešno pokazivati svima prljav porodični veš: protivi se izdavanju te knjige i ne mislim da će joj se svideti." Melisa je odlučila da je vreme da prestane da krije istinu i da krene sa zaceljivanjem duševnih rana. Pisanje knjige je bio veoma važan deo tog procesa. "Svi se raspituju za moj život, svi. Mislim da sam poznatija po svom životu nego po muzici. Tako da sam samo odlučila da odgovorim na ta pitanja. I mislila sam da bih mogla da analiziram neke od svojih stihova i da pričam o tome. Nisam htela da napišem knjigu o svom životu, ni celu priču mog života, tako da sam počela da pričam priče iz svog života. Videla bih šta se u mom privatnom životu dešavalo u vreme kada sam napisala određenu pesmu i povezivala bih sva ta dešavanja sa stihovima. Pogotovo kada se Džulina i moja veza raspadala, pisanje mi je postalo deo terapije." Iako nikad ne koristi reč "uzor", očevidno je da je Melisa postala uzor gej i lezbejskoj zajednici. Mediji vole da naglase kako je gej i lezbejska zajednica daleko dogurala, ipak, Melisa je jedna od retkih javno deklarisanih lezbejki u svetu šou biznisa. Zato kad god je potrebno da neko poznat prisustvuje večeri u dobrotvorne svrhe, da pokret dobije medijsku podršku, za koji god događaj, ili kad god treba dati nečiji citat ili imati nečije prisustvo, svi traže Melisu: "Potrebna nam je lezbejka, nađi Melisu!" I u većini slučajeva Melisa velikodušno odvaja svoje vreme za te stvari. Pitala sam je da li joj ikada dosadi da non-stop predstavlja lezbejsku zajednicu. "Znaš šta, ne bih ništa menjala. Da, malo je suludo što stalno pričam o svom seksualnom životu. Ali to je oslobođajuće. I znaš šta, ako žele da me pozovu svaki put i pitaju: *Šta misliš o Eminemu?* i *Šta misliš o ovome ili onome?*, i ako žele da me citiraju... znaš šta, ako sam jedna od samo četiri osobe koje mogu da pozovu, onda će doći i odradiću to. Zato što me moja zajednica podržava, i na kraju, ne znam po čemu će me najviše pamtitи, ne znam. Ja samo želim da dobro proživim svoj život. Želim da imam slobodu da pravim greške, prolazim kroz neuspene, lekcije i prebolim sve to. Znam da će i drugi napraviti *coming out* i da će krenuti svojim putem. Ali za sada mi sve ovo ne smeta. Neću da se bunim."

Prevela sa engleskog: Nina Đ.F.

Izvor: "Lesbians On The Loose", avgust 2001.

DEČKO

Intervju sa urednikom gej magazina *Dečko*, Atilom Kovačem, aktivistom iz Novog Sada, vodila Ljiljana Živković.

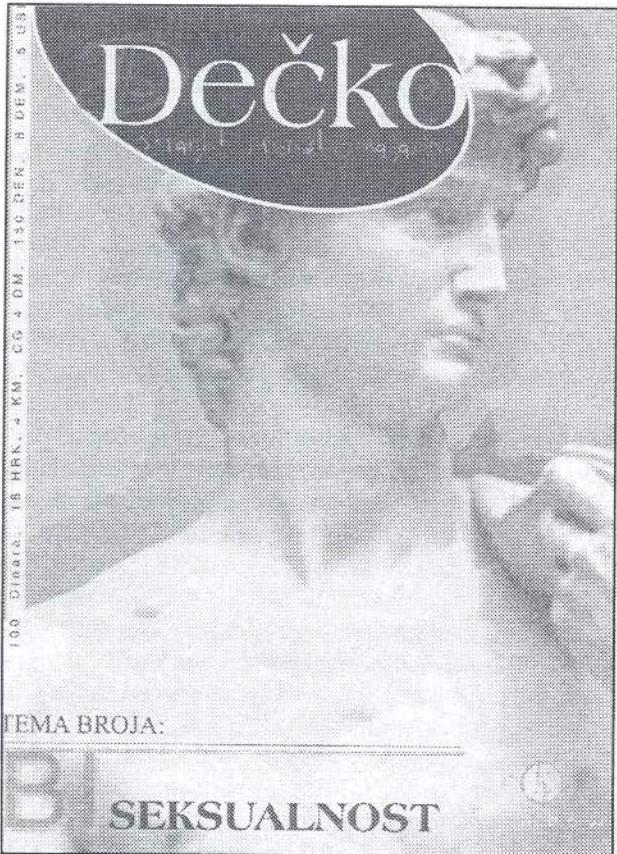
Magazin, Dečko je projekat gej- lezbejske grupe, New Age, iz Novog Sada. Realizacija uz podršku Švedskog Helsinskih Komiteta za ljudska prava. Sa kakvim očekivanjima ste započeli projekat, i kome je on zapravo namenjen?

Magazin je namenjem ne samo lezbo-gej populaciji, već i onima čiji su drugari/ce, poznanici/ce gej, ili ih samo zanima tema. Kad govorim o temi, mislim na nešto novo, gde se jedna strana čuje prilično glasno, a druga se jedva pojavljuje u medijima. Kod nas su to još uvek marsovci, ljudi – tuđi, a ne naši. Ideja je nastala prošle godine kada smo razmišljali kako se pojaviti u javnosti, a da negativan efekat i količina pljuvanja po nama bude minimalan. Pojavila se ideja da, ako nas napadaju populističkim frazama, da isti metod koristimo, ali ne za kontra udarac, već za način komunikacije. Cilj je bio da što manje manevarskog prostora date onome ko je antiprotivan, jer njima nekad i ne treba dobar argument kako bi smislio način zašto mu smetate. Jedna ptica ne čini proleće, ali ako se napravi dobar plan, lakše je nekog zaintrigirati, dati mu mogućnost da odluči šta i kada će pitati o lezbejkama i gej ljudima.

Kakva je reakcija ciljne grupe? Časopis se može nabaviti u Srbiji, Vojvodini i delu Crne Gore, ako se ne varam?

Mi smo sebe svesno definisali kao *strejt frendli* magazin, jer zaista mnogi su oni koji ne znaju ko smo mi. Dešava se da neko u njihovoj okolini je homoseksualac/ka, čuju priče o tome kako ONI nisu normalni ljudi, a sa druge strane vide nekog sa kim rade, ko im je drag/a kolega/nica, pa ih to kontraverzno stanje zbuni. Nas su sa jedne strane optuživali da smo "muška Jefimija", ili da smo slični Bazaru, Teen magazinima, što mi ne shvatamo kao negativno, već jesmo uradili populistički list; smaramo da na taj način lakše možemo doći do većeg broja pojedinaca, pošto je LGBT zajednica i ovako prilično zatvorena, prepuna strahova i nekad previše oprezna. Ako ih ne opterećujemo i ne nabijamo komplekse, kako svi moraju javno izaći na ulicu i reći to što jesu, njima će biti lakše da imaju nekoliko strana u listu za koji misle da govori baš njima i to na način koji im odgovara.

List se distribuira u skoro 40 gradova Srbije i Crne Gore, mada smo svesni toga da u malim mestima teško da će iko kupiti list, zbog straha. Mada, sa druge strane, jeste važno da se prodavci novina naviknu da ovaj list postoji, da ne treba staviti među pornografska izda-



nja, što smo se bojali da će se desiti. Srećom, izgled naslovne strane je doprineo tome da nas uvrste u modne revije, nekad među političke listove. Bilo je slučajeva da su na stavili na istaknuto mesto, da nas lako primete, a druga krajnost je bila da su sklonili negde sa strane, jer su se sami bojali da tako nešto prodaju. Potrebno je vremena da se sve veći broj ljudi navikne da smo se i mi pojavili, da smo jedan od štampanih izdanja u ovoj zemlji, da nas kupuje nekad i osoba koju zanima samo sport i moda, a lezbo-gej aktivaram ga se nimalo ne tiče.

Reci nam nešto više o sadržaju magazina, i uređivačkoj politici.

Mi smo se odlučili za jedan, možda sulud, koncept, ali izgleda da to ipak funkcioniše. Ako vas neko pita kakve veze ima horoskop sa ljudskim pravima, umesto odgovora će se svako samo nasmejati, očekujući neku šalu. Ako malo razmislite možete doći do sledećeg zaključka: ako neko ima predrasude prema vama, i sve što kažete prihvata sa velikom dozom rezerve, teško da će vas ozbiljno slušati ma koliko jaki bili vaši argumenti o zaštiti ljudskih prava svih manjinskih grupa. Magazin se uvek čita od kraja, dakle počinje sa horoskopom. Može se desiti da čitajući astrološke procene budućnosti, na trenutak zaboravite da u rukama držite *Dečka*. Kada listate dalje, videćete dečiju igru nalik na "Obucite Cicu" iz *Politikinog zabavnika*. Fenomen gej ikone, osobe koja je među lezbo-gej populacijom popularna, nema smislenog objašnjenja, ali jeste čijenica. Na taj način "lakim" temama

pripremate atmosferu da vas i dalje čitaju, jer "ovo je malo blesavo, pa da vidimo šta još ima". Možda ne u jednom dahu, ali svakako će vremenom neki od onih koji "mrze pedere jer svi tako kažu", pročitati ozbiljnije tekstove koji se bave ljudskim pravima, a da predrasuda koju su imali, polako splasne. Tada vas ne gleda od gore, kao osobe koje su "ispod" njega, već nešto, na istoj ravni sa njim.

Sa druge strane, ni samo gej ljudi se ne razlikuju od drugih čitalaca, pa i njih zanimaju razni segmenti života.

Tvoja omiljena rubrika? Ili, znam da voliš anegdote, možda neku da čujemo?!

Moja omiljena rubrika su portreti ljudi, gde u većini slučajeva predstavljamo poznate lezbejke i trans osobe. Ono što mi, pored toga, jeste važno je rubrika koju sada pokušavamo ustaliti, a odnosi se na COMING OUT priče. Najveći broj imejlova, poštanskih pošiljaka i SMS poruka se može svesti na jednu prostu rečenicu: "Dok vas nisam čitao, mislio sam da sam jedini, i da mene niko ne voli." Ta vrsta podrške, gde se govori o ljudima koji su na neki način slični nama, ma gde oni živeli na ovoj planeti, daje hrabrost onima koji su, možda, dan pre, ozbiljno razmišljali o tome da izvrše samoubistvo. Ako je list, koji je mešavina političkih revija, *Bazara*, *Tine i Politikinog zabavnika*, pomogao mladoj osobi iz okoline Vladičićnog Hana i mnogim neznanim osobama, onda ovo zaista ima smisla raditi dalje.

Pravi rezultat će se postići ako se u kaficu obratite konobaru sa "ej, dečko", a on vam kaže "nisam ja peder", to će biti jasan znak da smo iz podzemlja izšli i učinili prvi korak da bude mesta pod suncem i za nas.

Jedan komšija mi je rekao, nakon što je, pročitavši horoskop i modu, prelistao ceo magazin: "Bogte, od vas pedera se stvarno može nešto naučiti. Ma blesav si ti malo, komšija, ali nema veze, nije fazon da smo svi isti. Moja žena kaže da će vaše recepte probati i da se razumete u modu bolje od nas."

Ako bude više takvih komentara, možemo se nadati manjem broju incidenata, pa će gej parada i kod nas jednom postati "dobra fora".

Na kioscima se nalazi četvrti broj magazina. Rubrike se iz broja u broj menjaju - još istražujete - rekla bih da magazin čeka lepa budućnost!

Kad smo stavili na papir šta je najgore, što nam se može desiti, a šta nabolje, nismo bili sigurni kako će nas u ovoj zemlji prihvatiti. Kad smo videli gomilu pošte, punu svesku gde pišemo SMS poruke čitalaca, ogroman broj imejlova koji nam svaki dan stižu, bilo nam je draga da smo i mi uradili nešto što se pokazalo potrebnim. Pravi rezultat će se ostvariti ako saradnja sa drugim organizacijama bude još bolje sinhronizovana, kako bi se pokrio što širi sloj stvari koje su za nas jako važne.

INTERVJU SA URSULOM MARTINEZ – "SHOW OFF"

Tekst: Ursula Martinez i Mark Vajtlou

Režija: Mark Vajtlou

Igraju: Ursula Martinez i Carmen Cuence



rište i igru) i *British Council*. Nekolicini Labriskinja je, zahvaljujući CENPI-evoj dobroj volji, pogotovu Miljanu Lučiću, omogućen besplatan ulaz, kao i prilika da Zoe i ja (Karolina – Princeza od Monaka) intervjujemo ponovno umetnicu.

Ursula Martinez je ranije radila sa vodećim britanskim eksperimentalnim trupama: *Insomniac Productions*, *The Glee Club*, *Forced Entertainment* i takođe poznata po queer kabaretskom komadu *Viva Croydon!*, koji je od strane časopisa *Attitude* proglašen za jedno od najboljih i najoriginalnijih dela na kabaretskoj sceni Londona.

Pre dve godine, svoje eksperimentalno pozorišno iskustvo je iskombinovala sa kabareom i zajedno sa Mark Vajtlouom producirala "A Family Quoting", originalan, autobiografski šou, u kojem se pojavljuju i njeni roditelji. Ovaj komad je izведен uspešno na Edinburškom festivalu 1998. i obišao je ceo svet.

"SHOW OFF" je kombinacija elemenata kabarea, komedije, filma, video umetnosti, intimnog razgovora i ironične filosofske debate. Prezentovan kao "post – šou diskusija", praćen zabavnim striptizom / mađioničarskim trikovima, ovaj dekonstruisani komad referira na pojam identiteta, stvarnosti i obmane. I dok je u osnovi to priča o Ursulinom ličnom identitetu, on takođe referira i na pojam performansa u pozorištu i društvu uopšte. Postavljajući pitanja "da li je moguće izvoditi / glumiti i biti svoj/a" i "da li nas je današnje društvo sve načinilo izvođačima / glumcima", "SHOW OFF" se "igra" sa očekivanjima gledalaca oko toga šta pozorište zapravo može da bude.

Posle izvanrednog perfomansa, Zoe i ja smo, čekajući na intervju sa Ursulom, kratko popričale sa Karmen, koja u predstavi glumi Ursulinu bivšu devojku, a trenutno joj je scenska pomoćnica.

Intervju sa Ursulom smo obavile u društvu Karmen i dvojice njihovih kolega.

Prvo joj se zahvaljujemo na vremenu, zatim se ona nama zahvaljuje što smo došle na predstavu.

Nina: U predstavi ste ismejavali političke poruke, ali ako pogledamo situaciju ozbiljno - ukoliko želiš da

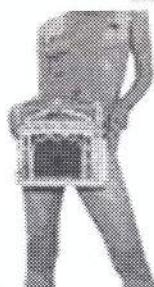
budeš ozbiljna - da li je predstava politička?



Ursula: Da li je predstava politička? Kada kažem da se ne bavim politikom, to je istina. Istina je da se ne bavim politikom. Istovremeno, to nije nešto na šta sam posebno ponosna. Tako da, na neki način, govorim da se ne bavim politikom i igram se sa nekim političkim pitanjima vrlo ironično. Na neki čudan, indirekstan, ironičan način to jesu, u stvari, politički komentari. Ja nisam aktivno politička osoba ... i to nije nešto na šta se ponosim... zato što zbog mnogih stvari mislim da bi trebalo da budem ... i ovo je moj ironičan način da se bavim političkim temama.

Nina: Da li si ikada bila aktivna u lezbejskom, gej i lezbejskom pokretu?

Ursula: Ne. To je odgovor na to pitanje.

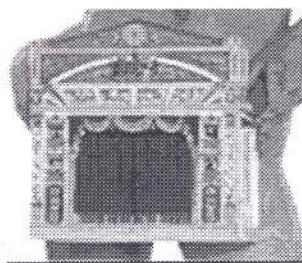


Nina: Negde sam pročitala da su tvoji roditelji učestvovali u jednoj od predstava, zar ne?

Ursula: Da, uradila sam jednu predstavu sa mojim roditeljima.

Nina: I kako su oni reagovali na ... Pretpostavljam da je ta predstava bila slična ovoj ...

Ursula: Bilo je slične estetike. Na neki način sam se isto kao sada poigravala sa pojmom stvarnosti – da li je ovo stvarno ili nije? Moji roditelji su bili na pozornici samnom i raspravljali smo se na sceni i publika nije znala da li je to deo predstave ili se mi stvarno raspravljamo. Ako se vratimo na pitanje politike, na neki način deo mog rada je o identitetu, i to jeste političko pitanje iz mnogo razloga. I u toj predstavi bio je jedan deo... pošto sam tokom predstave mojim roditeljima postavljala mnoga pitanja... i poslednje pitanje koje sam im postavila, baš na samom kraju predstave, je bilo: *Okej, oduvek sam htela ovo da vas pitam ... zname... a nikad vas to pre nisam pitala.. Šta vi stvarno mislite o tome što sam ja lezbejka? Da li je vama to okej?* I u predstavi moj otac kaže: *Izvini, zaboravio sam svoj tekst. Ne znam šta trebam da kažem.* I onda izvadi papire sa tekstrom i kaže: *A-ha, da, tako je ... Meni uopšte ne smeta što si ti lezbejka.* A onda moja majka kaže: *Sače-*



kajte malo.... šta je moj tekst? A-ha Ni meni to ne smeta.

Time pokazujem koliko je njihov odgovor i stav slojevit: da li njima to smeta ili im ne smeta? I to je bila jedna stvar sa kojom sam se poigravala. U suštini sam time postavljala pitanje da li i ostalim roditeljima to smeta. Pa, naravno da im smeta, ali ako te vole, nikada ti neće reći da im smeta. Reći će da te podržavaju.

Zoe: U toj predstavi, sa roditeljima, igraš, takođe gola i pozivaš gledaoce i gledateljke da te strastveno poljube?

Ursula: Ne.

Zoe: Da li si očekivala da će neka žena da dođe da te poljubi - u ovoj predstavi?

Ursula: Nekad se to desi ... da.

Zoe: Ovde? Večeras?

Ursula: Mislila sam da je veća verovatnoća da muškarci dođu da me poljube, ali je i to drugo definitivno moguće. U stvari, jedne večeri u Skoplju – Makedonija - žena je došla da me poljubi i to je bilo super, jer je publika odlično reagovala (aplauz i nавијање). Stvarno su uživali u tome.

Zoe: U predstavi si pomenula beogradski gej i lezbejski prajd, a znaš da je nacionalizam ovde veoma jak. Šta gej i lezbejska zajednica može da uradi kroz kulturu?

Ursula: Mislim da je gej pokret u Americi i Engleskoj brzo napredovao u poslednjih trideset godina. Ili kad god da je bio taj neki zvanični početak... *Stonewall*. Mislim da se sve dešavalo jako brzo, i mislim... Ja sam, na primer, napravila svoj *coming out* u Engleskoj u vreme kada je već dosta toga bilo ostvareno, i osećam se kao postpolitička lezbejka u Londonu. A ovde je to zaista nova stvar. Sama činjenica da ste imali svoj prvi Gej prajd, i da su ljudi bili pretučeni... samo to pokazuje koliko je dug put pred vama. I da ja živim ovde, apsolutno mislim da bih imala politizirano viđenje situacije i mnogo jača osećanja o tome. I mislim da je zaista važno da ljudi počnu da se bave tim pitanjem – to je stvarno važno. U Londonu se ne osećam kao da sam tlačena... Znaš, ima barova u koje možeš da izađeš; ja sam *out*, svi znaju da sam lezbejka: moji roditelji, kolege, mogu da izađem na pozornicu i kažem da sam lezbejka. Tako da se ne osećam kao da se borim za slobodu, ali da sam ovde, verovatno bih se osećala drugačije.

Zoe: I moje poslednje pitanje: šta misliš o feministkinjama ... feminizmu?

su se sve bitke već odigrale pre i došlo je do promena. Tako da sada osećam da mogu da zaboravim na feminism, jer mislim da su te bitke dobijene i došlo je do promena.

Kolega: ...U tvojoj kulturi ...

Ursula: U mojoj kulturi, u Londonu, gde već ...

Nina: Kakve su reakcije koje dobijaš putujući iz grada u grad sa ovom predstavom? Da li su to uvek dobre reakcije ili ponekad ... Da li se razlikuju?

Kolega: Da li je došlo do nekih ispada?...

Nina: Da li se desilo nešto skandalozno?...

Kolega: Da li publika uvek reaguje aplauzom...?

Ursula: Pa, ljudi cene predstavu, ali ponekad je šou sranje a ljudi i dalje aplaudiraju, iako umorno. Ponekad uradim predstavu koja je super i ljudi su oduševljeni. To zavisi od mnogo stvari. Ponekada odradim ovu predstavu u gej kontekstu, kao prošle godine. Bili smo u Sidneju za Mardi Gra i tu sam imala predstavu. Ponekad je predstava u kompletno strejt kontekstu, kao što je Edinburški festival. To je skroz strejt kontekst. Šou se ne menja na osnovu toga da li je publika gej i lezbejska ili strejt. Ono što ja radim se ne menja, ali mislim da publika reaguje drugačije. U stvari, mislim da je meni interesantnije da glumim za strejt publiku ... možda tako moja politička aktivnost dolazi do izražaja, zato što mi je mnogo interesantnije da igram pred strejt publikom i da kažem: *Okej, ja sam Ursula. Iz Londona sam. Polušpankinja sam i lezbejka. I ovo i ono ...* I samo im to bacim u lice. Iako kažeš strejt publici: *Ja sam lezbejka i to nije toliko velika stvar, to je isto toliko bitno kao činjenica da sam iz Londona, ili kao to što sam umetnica ili što imam trideset pet godina, ili šta već ...* Tako da sam zainteresovana da to pokažem strejt svetu, da im kaže da sam lezbejka i da to nije toliko bitno - u smislu "pa šta?".

Zoe i Nina se zahvaljuju na intervjuu i na vremenu.

INTERVJU SA NEBOJŠOM MAKSIMOVIĆEM

realizatorom projekta, Prva jugoslovenska anti-AIDS kampanja različitih seksualnih orientacija, i aktivistom Omladine JAZAS-a, vodila Ljiljana Živković.

U Beogradu je 19. aprila održana prva u nizu tribina pod nazivom "Seksualne različitosti i prevencija HIV-a", u organizaciji Omladine JAZAS-a, a u saradnji sa aktivistkinjama i aktivistima gej-lezbejskog pokreta.

Kada je nastala ideja o ovom projektu i kako je zamišljen? Ali možda pre toga ukratko o samom JAZAS-u.

Petar Ogrizović: Omladina jugoslovenske asocijacije za borbu protiv side – Omladina JAZAS-a – je nevladina, humanitarna organizacija koja se bavi borbom protiv side. Omladina JAZAS-a je osnovana 1994. godine kao podmladak organizacije JAZAS koju su osnovali lekari i stručnjaci koji su negde u svom radu našli na problem HIV-a i side. Shvatili su koliko je problem ozbiljan, ali isto tako su shvatili da u radu sa mladima mnogo bolji rezultati se postižu ako rade mlađi, po modelu vršnjačke edukacije – mlađi mlađima.

Omladina JAZAS-a se bavi primarnom prevencijom zaštite od HIV-a, i borbom protiv diskriminacije osoba koje žive sa sidom i HIV-om, u našem društvu. Na prvom mestu je prevencija i rad sa mlađima i pružanje psihosocijalne pomoći osobama koje žive sa HIV-om / sidom. Takođe, prvenstveno mlađim ljudima pokušavamo da objasnimo da zaraženi virusom nisu pretnja za društvo.

U našoj zemlji najveći broj inficiranih su se zarazili preko nesterilisanih igala i špriceva.

Omladina JAZAS-a ima 11 podružnica u Srbiji - Subotica, Kikinda, Novi Sad, Pančevo, Beograd, Požarevac, Valjevo, Kragujevac, Niš, od preključe Vranje – i u najavi je otvaranje dvanaeste, na Kosovu i Metohiji. U Podgorici postoji organizacija koja se zove CAZAS – to je prvobitno bila naša podružnica, ali se zbog političke situacije izdvojila u zasebnu organizaciju, no funkcionišemo kao jedna organizacija – i koja već ima svoje podržnice na primorju i brdskim predelima Crne Gore.

Nebojša: Kao što je Petar rekao, Omladina JAZAS-a se bavi i psiho-socijalnom pomoći. Kad smo počeli da je radimo, primećeno je da je velika potreba za iskorjenjivanjem diskriminacije u našem društvu. Ta diskriminacija se odnosila na HIV pozitivne osobe, ali se primetilo da se to odnosi i na marginalizovane grupe prema kojim se isti vidi diskriminacije upotrebljava od strane društva tako da smo to spojili u dva bratska projekta koji su u toku. Jedan je, "Stop diskriminaciji", a drugi je, "Prva jugoslovenska anti-AIDS kampanja različitih seksualnih orientacija". Oba projekta datiraju od prošle godine - ideja je verovatno postojala još ranije, ali tek je prošle godine napisan projekat, pronađeni su sponzori... Prvi projekat je podržala Norveška crkvena pomoć i holandska Vlada, a drugi HIVOS. Projekat je do sada realizovan u Beogradu, Požarevcu, Pančevu, Nišu, Valjevu, Subotici i Novom Sadu. Održće se još u dva grada. Planirani su i Kragujeva i Podgorica, ali morali smo to da izmenimo, jer smo našli na problem kojeg smo se realno i plašili na početku projekta, a to je odbijanje ljudi da nam izdaju prostor za tribinu, zato što nosi poruku o gejevim i lezbejkama - što po meni u našem društvu još nije pravilno prihvaćeno. Nije prihvaćena istina da ti ljudi žive sa nama.

Koja su bila njihova obrazloženja? Da li su davali otvorene odgovore....

Nebojša: Jednostavno da ne žele da podstiču... Jer, za njih je to vid podsticanja homoseksualizma. Međutim, ni sami nisu shvatili naziv tribine koji je: "Seksualne različitosti i rizici od HIV-a i AIDS-a".

U anti-AIDS kampanjama su marginalizovane grupe predstavljane kao jedini prenosoci AIDS-a. Oni to shvataju kao promovisanje njih, odnosno samih tih grupa. Naš cilj nije bio promovisanje homoseksualizma, već da se prikaže koje sve seksualne različitosti postoje, da se prikaže da su one normalne iz ugla ljudi koji su iz te populacije i da se ukaže na rizike koje mogu da dovedu u slučaju rizičnog ponašanja.

Pričaš o seksualnim različitostima. Koje su seksualne različitosti obuhvaćene ovim tribinama?

Nebojša: Uzeli smo kao reper heteroseksualizam, homoseksualnost, transdžender, biseksualnost, jer na ranijim predavanjima bila su najčešće postavljana ta pitanja. Dakle: Da li se lakše prenosi hetero, homo odnosnom, analnim, vaginalnim, oralnim putem... tako da smo mi to sad pokušali da spojimo u jedan projekat.

Ali i da objasnimo ljudima koji dođu iz tih populacija, različitih od heteroseksualne, da shvate kakvi stvarni rizici od HIV-a i AIDS-a postoje, da bi znali koji su načini zaštite.

Kakva je bila posećenost tribina. Vi ste u određenim gradovima pozivali određenu publiku.... Koliko sam razumela, u Požarevcu je prisustvovala

Vojška i srednjoškolci...

Nebojša: Svuda gde smo pozivali, pozivali smo preko Omladine JAZAS-a iz mesta gde imamo svoje podružnice. Tako smo i organizovali gradove gde ćemo organizovati tribine. Zašto devet gradova... Zato što smo tada mogli samo na taj način da pokrijemo celu Jugoslaviju. Tribine su bile namenjene opštoj javnosti. U Nišu se recimo pojavilo 90% studenata zato što je tribina bila na Medicinskom fakultetu. Bilo je studenata Mašinskog fakulteta, srednjoškolci, bio je čak i jedan profesor Medicinskog fakulteta, epidemijolog. Obaveštenja su išla preko medija, radija i televizije, i ljudi sa kojim Omladina JAZAS-a najčešće sarađuju.

Da se vratimo na probleme oko organizacije tribina o koji si pričao... Kako ste ih prevazišli? Izabrali ste druga dva grada....

Nebojša: Da, tu nam se poklopilo, jer smo pre dva dana otvorili podružnicu u Vranju, tako da ćemo tamo iskoristiti tu priliku. Tamo je, recimo, kompletno stanovništvo dosta zainteresovano za rad Omladine JAZAS-a. Sve što smo radili tamo je dobilo veliki odziv. Kod nas je postojao strah... Kad smo razgovarali sa vlasnicima mesta gde smo nameravali da organizujemo tribine, tražili smo neki vid zaštite zbog nekih grupa koje mogu da budu agresivne, tipa, skinhedsi, Obraz... U Novom Sadu nas je zatekla cedulja na stolu: *Smrt pederima. Srpski četnički pokret.*

Mi, kao organizatori, smo osećali odgovornost za predavače i auditorijum. Tako da smo prvo to hteli da prevaziđemo. Druga stvar koja nam se dešavala je da neki ljudi nisu hteli da se u njihovim objektima dešavaju tribine, odnosno, promovišu prava gejova i lezbejki, kako su oni mislili.

Ali koristili ste i prostorije državnih institucija... Znači odgovor je zavisio i od nekih direktora...

Nebojša: Da. Negde je zavisio od upravnika... Zavisno ko upravlja prostorom.

I kakvo je bilo obezbeđenje na tribinama?

Nebojša: Ne znam. Ja ga nigde nisam video. (smeh)

Ko je obezbeđivao zaštitu? Upravnici, vlasnici...

Nebojša: Da.

Znači nije bilo policije...

NEBOJŠA: Jeste. Policija u civilu. Za Beograd i Niš sam siguran da će biti neuniformisana policija. Iskreno rečeno, nigde nije bilo nikakavih ispada, osim u Novom Sadu, ali samo je neko ostavio poruku i otisao. Za sada nismo imali problema tog tipa. A, zašto? Ne mogu da tvrdim da ga niko neće imati, jer mi smo ipak nastupali

kao Omladina JAZAS-a koja se bavi tim problemom. Nisu nas identifikovali kao organizaciju koja se bavi gej i lezbejskim pravima. Ne znam ni koliko su bili informisani da će biti na tribini neko iz gej-lezbejskih organizacija. A i mi smo stavili takav naziv tribine...

Spomenuo si koje su vam grupe bile moguća pretrņa, ali da li ste razmišljali o verskim zajednicama? Da li je Omladina JAZAS-a bila nekad u svom radu u konfliktu sa verskim zajednicama, jer znamo kakav stav imaju u odnosu na začeće, na seksualne odnose... Znači, tu možemo da se zadržimo samo na heteroseksualnim odnosima.

Nebojša: Mi smo sarađivali sa Srpskom pravoslavnom crkvom, i od Patrijaraha Pavla imamo blagoslov za naš rad. Znači, samim tim što smo dobili blagoslov, odlično sarađujemo.

Zvanična Pravoslavna crkva ne podržava abortus i to je jasno zbog čega. Oni žele da unaprede srpsko društvo, i žele da nas bude što više i da budemo što snažniji.

Da, ali zaštita koju vi prezentujete, podrazumeva i kontracepciju...

Nebojša: Podrazumeva ali ne u svakom obliku. Podrazumeva u obliku gde su nepoznati partneri. Mi pričamo o rizičnim odnosima. Stalnim partnerima preporučujemo testiranje na AIDS i razne druge prenosive bolesti, i ako je sve u redu mogu da se oslobole kondoma. Ne bavimo se začećem i organizovanjem porodice.

Da li možemo sad malo o tvoji ličnim zaključcima rezultata tribina. Pošto nemate još zvanični izveštaj...

Nebojša: Bez obzira kolika posećenost bila – da li manja ili veća, uvek su se vrtela neka slična pitanja. Pitanja za homoseksualizam. Pitanja, da li je to bolest ili ne. Pitanja o usvajanju dece, brakovima, oko analnih odnosa kod gej muškaraca... Samo jednom je bilo postavljeno pitanje zaštite pri lezbejskom seksu.

Moje mišljenje je da ljudi koji su dolazili na tribine nisu bili opredeljeni za diskriminaciju. Mislim da i samim tim što su došli, oni su verovatno malo i oslobođeni tih predrasuda. Međutim, samo predstavljanje tog problema može da isprovocira u čoveku reakciju i da on postane na neki način malo jasniji u toj diskriminaciji prema različitim seksualnim manjinama. Što se tiče samog naučnog stava, to im je svima bilo jasno, jedino im nije bilo jasno zašto se menja zvanični stav po pitanju homoseksualnosti: da je li nasledna, da li je pronađen gen koji određuje homoseksualnost, da li je patologija... Ni sada nije jasno deklarisano šta je i kako nastaje, tako da je to malo zbunjivalo ljudi. Mislim da su se svi slagali na tribini – a i meni se učinilo - da su ljudi koji su govorili o pravima gejeva i lezbejki svoje stavove iznosili oštro. Bilo je komentara: *Ne moraš tako agresivno i arogantno da nastupaš, mi tebe ovde ne osuđujemo.* Mislim da ti ljudi koji su došli na tribinu,

su došli sa idejom da treba podržati uništenje diskriminacije.

Kakvih je još bilo pitanja?

Nebojša: Interesantno je to da je svuda pomijljana Gej prajd. Ljudi su pitali: čemu to? Zašto? iako je parada, zašto u tanga gaćama?

Tanga gaćama?!

(Smeh)

Nebojša: Dobro, možda ljudi ne znaju...

Neki ljudi nisu podržali tu akciju, neki jesu... Neki su smatrali da se kroz Paradu vidi promovisanje homoseksualizma, i onda: *Sva naša zdrava deca treba da bace u homoseksualizam, ja ne znam kako ćemo imati zdrave porodice...* To je stav bio nekih ljudi. Ili: *To je OK, ali možda nije tebalo na taj način.* Neki ljudi koji verovatno nisu bili na paradi shvatili su to kao da je neko od muškarac u tanga gaćama i da je to u stvari nekog drugog isprovociralo, i onda kao: *Verovatno bi i mene isprovociralo...*

Hiljadu slučajnih prolaznika....

(Smeh)

Nebojša: Da, slučajnih prolaznika i navijača...

Znači parada se na svim tribinama spomiljala. Postavljali su razna pitanja: *Da li je bila nedovoljno obezbeđena? Da li bilo mnogo isprovocirano? Da li je bilo suviše rano?* Niko nije davao neke oštire komentare iz publike, samo ih je interesovalo da čuju odgovore: šta se tu ustvari desilo. I: *Da li su sami homoseksualci organizovali te batine da bi se dobile pare iz sveta na osnovu gej i lezbejskih prava? Da li to sve urađeno u saradnji sa nekim homoseksualnim lobijem?*

Ali ljudi su na neki način imali i poštovanje i nisu neka provokativna pitanja postavljali, međutim, ako ih je neko od strane predavača gejeva ili lezbejki provokativno isprozivao zbog nekih drugih stvari, onda su se ljudi opuštali pa su i neke bezobraznije stvari pitali.

Kao na primer?

Nebojša: Na primer: *Da niste vi samo uzeli pare na osnovu tih gej prava u Srbiji? Ko vas ovde maltretira osim toga što se desilo na paradi? Možete da se zaposlite, imate svoje klubove, da li vas neko bije svaki dan na ulici, da li vas neko čeka posle posla?* Znači, nije ko u Teheranu.

Na tribinama su učestvovali aktivisti i aktivistkinje za gej i lezbejska prava, aktivisti Omladine JAZAS-a, i psiholog. Tema je bila "Seksualne različitosti i prevencija HIV-a". Da li su se pitanja više bazirala na samu zašti-



tu ili prava lezbejki i gejeva?

Nebojša: Pitanja su više bila upućivana aktivistima i aktivistkinjama za gej i lezbejska prava, ali interesovalo ih je fenomen homoseksualnosti: odakle po-

tiče, kako se javlja, zašto... nešto na tu temu. O samoj zaštiti i gej-lezbejskim pravima se nije puno pričalo, osim na tribini u Beogradu, na kojoj je govorila Lepa Mlađenović.

Da li su mediji ispratili neku od tribina?

Nebojša: Ne. Tribine smo najavljujivali preko medija, ali medije nismo specijalno zvali.

Kakvi su komentari realizovanih tribina među članicama i članovima Omladine JAZAS-a u drugim gradovima?

Nebojša: Nije bilo prvo problema ni oko ideje o tribinama, a što se tiče samih tribina, mislim da su mišljenja individualna. Niko se nije ni u svoje lično ime niti kao predstavnik/ca Omladine JAZAS-a eksponirao u uskraćivanju prava homoseksualcima, ili bilo kome drugom. Oni su uglavnom ostavljali prostora drugim ljudima da postavljaju pitanja.

Kako su ocenili tribine?

Nebojša: Kao interesantne, i kao tema o kojoj se do sada nije pričalo u njihovim gradovima, ili se malo pričalo.

Na tribinama na kojim je bilo manje ljudi atmosfera je bila intimnija i slobodnije se pričalo, otvorenije, iskrenije... Tu su se ljudi više uključivali u diskusiju, ne samo da su postavljali pitanja.

Da li ćete nastaviti sa ovim projektom ili sličnim?

Nebojša: Ovo je bio pilot projekat, i nešto novo za Omladinu JAZAS-a. Da li ćemo nastaviti zavisno od rezultata projekta i odluke upravnog odbora.

Koji je tvoj lični stav?

Nebojša: Mislim da narod ovde to još uvek ne može da prihvati. Možda im je servirana loša priča. Što se tiče samih prava, mislim da ljudi ne žele da ih osporavaju, da žele da prihvate homoseksualce, ali u slučaju da se ponašaju kao i ostali ljudi. Meni lično nikad nisu smetali, ali smeta mi onaj trenutak kada me neko gura u ono što ja ne želim, jer ja sam heteroseksualac.

U društvu postoje problemi. Ljudi još uvek

ne prihvatau realnost – oni shvataju da postoje homoseksualci, ali ih ne vide u svom okruženju. Postoji i distanca, odnosno, ljudi ne žele da se to dešava ovde. Ja lično ne vidim da su homoseksualcima zakonski uskraćena prava osim u segmentu braka i usvajanja dece. Zakon ne zabranjuje da se zaposliš, da se šetaš ulicom, da ideš u bioskop, da glasaš... Ne vidim represeje osim uskraćenog prava na brak.

Na skupu nevladinih omladinskih organizacija i političkih podmladaka u organizaciji Saveznog sekretarijata za sport i omladinu, bio sam u grupi koja je pričala o prava na porodicu. Mi, članovi Omadine JAZAS-a, smo postavili pitanje šta je sa gej i lezbejskim pravima, šta je sa stupanjem u brakove i usvajanju dece. Žena iz ministarstva je rekla da o tome uopšte ni ne razmišljaju. Čak ni ne razmišljaju, a kamoli da su počeli nešto da rade po tom pitanju.

Moj predlog će ipak biti da se sačeka, jer javnost još nije spremna za prihvatanje takvih stavova, ali mi ćemo u svom radu nastaviti da podjednako pričamo o svim seksualnim različitostima.

Zaključak sa ovih tribina je i bio da gejevi i lezbejkice imaju prava, odnosno da nema ugroženosti, konkretno od ljudi koji su prisustvovali tribinama.

Zaključak tribina je da nema diskriminacije?!

Nebojša: Pa ni na jednoj tribini se nije pominjalo da postoje zakonske diskriminacije, osim uskraćivanje prava na brak i usvajanje dece. Ali postoje diskriminacije u odnosima među ljudima, jer još uvek ne žele da private homoseksualce kao članove koji su tu pored njih. Oni su svesni da oni postoje u društvu, ali ne vide ih i ne mogu da shvate da su tu. Isto kao i prema HIV pozitivnim ljudima. Oni su svesni da su tu, ali kad ih vide, onda se uplaše. Kad vide geja – možda je to privuklo lude koji su došli na tribine da nešto čuju od njih, da vide kako izgleda. Naročito ljudi u manjim gradovima, jer se tamo retko ko izjašnjava kao gej. To je nešto novo za njih – kao neko čudo. Mislim da treba da prođe još dosta vremena da postanu gejovi i lezbejkide vidljivi. Vi treba da radite na vidljivosti.

Koji je bio krajnji cilj projekta?

Nebojša: Senzibilisanje javnosti u odnosu na predrasude prema gejovima i lezbejkama i zaštita od HIV/AIDS-a.

lesbian & gay pride

Kris Korin¹

PONOSOM PROTIV PREDRASUDA Zagreb, 29. jun 2002.

Gej prava su trijumfovala nad fašističkim pretnjama i suzavcem. Otvorena, prijateljska lica osoba koje su stajale iza transparenta ponosa i ljubavi, su bila u kontrastu sa zverskom mržnjom koja je bila na licima fašističkih, reakcionara i huligana koji su vikali: "Pedere u koncentracione logore!" Iako su članovi/ce organizacionog komiteta (Kontra – lezbejska grupa i Iskorak – grupa za promociju i protekciju različite seksualne orientacije) bili tužni što moraju da potroše veći deo svojih fondova na osiguranje skupa, ipak se pokazalo da je to bila veoma mudra odluka. Policija je bila prisutna u velikom broju, obučena u uniforme za ulične nerede, da bi zaštitili učesnike/ce parade, i čak je i ministar unutrašnjih poslova dao kratak govor podrške onima koji su marširali kako bi mogli da zauzmu svoje mesto u hrvatskom društvu.

Bilo je puno hrabrih lezbejki i gejeva iz LGBT zajednice koje/i su pričale/i na raznim pres-konferencijama i manifestacijama tokom nedelje koja je prethodila Prajd paradi. Tog dana su dve mlade osobe počele paradu: Danijel Šurjan i Sanja Juras, oboje su se pojavljivali na televiziji, radiju i na pres-konferencijama i preuzeli su veliki rizik time što su sebe predstavili kao deo LGBT zajednice koja još nije potpuno dobrodošla u hrvatskom društvu! Sestra Rut je iskazala neke strahove koje katoličanstvo ima po pitanju braka i svetosti porodice, dok je na ramenu nosila statuu Madone (Devica Marija) i učesnicima/ama parade vikala: "Zig Hajl". Tokom dana su govore držali i podržavaoci/teljke iz ženskog, mirovnog i ljudskopravaškog pokreta, kao i predstavnici vlade i internacionalni podržavalaci.

Vraćajući se u Kontra centar, gde je planirano održavanje mnogih manifestacija, shvatili smo da je bilo strašnih momenata, i da je sa odlaskom policije i telohranitelja moguće da će bande fašista želeti osve-





tu zato što su bili sprečeni u svojim nasilnim namerama. Oko petnaest ljudi je na različitim delovima grada napadnuto tokom večeri, i napadnut je gej-frendli klub "Mama". Prajd komitet će nastaviti saradnju sa policijom kako bi pratili šta se dešava sa hapšenjima, podnesenim tužbama i kako bi planirali buduće saradnje na obezbeđenju.

Za razliku od dešavanje u Beogradu 2001., fašisti nisu uspeli da učesnicima/ama uniše Dan ponosa i cela manifestacija je sadržala mnoge momente sreće i slavlja. Poseban momenat je bilo prisustvo aktivistkinja sa prošlogodišnjeg beogradskog prajda, kao i onih iz Slovenije i Bosne i Hercegovine koji/e su došli/e da pokažu solidarnost.

Novinski izveštaji su bili jednakо podeljeni između onih koji su se fokusirali na policiju opremljenu za ulične nerede i na suzavac, i onih koji su iskreno diskutovali o pitanju istopolne ljubavi naspram organizovanog nasilja. Pošto sada postoji inicijativa da se promene porodični zakoni u Hrvatskoj kako bi se omogućili istopolni brakovi i usvajanje, kampanje koje je zagrebački Prajd najavio će nastaviti da se progresivno razvijaju u hrvatskom društvu. Time što ćemo im pružiti našu najtopliju podršku mi možemo da nastavimo da pokazujemo internacionalno interesovanje za ove dobrodošle promene u Hrvatskoj. Živeo zagrebački Prajd!

Prevela sa engleskog: Nina D.F

¹ Kris Korin
LGBT podržavateljka iz Glazgoa, Škotska

Roman Kuhar

DRŽAVO, DA LI ZNAŠ KOJE SU TVOJE OBAVEZE?

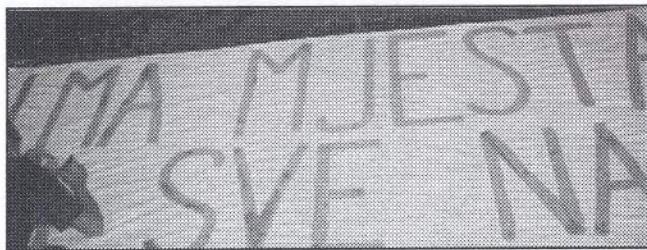
(Druga LGBT parada ponosa u Ljubljani, Slovenija)

"Da li se protest mirno završio; da li je bilo nekih nereda?", bilo je prvo što je reporter komercijalne televizije POP pitao reportera koji je izvještavao uživo sa prve slovenačke GL parade ponosa, pod nazivom "Protest protiv homofobije", koja se desila prošle godine u starom dijelu Ljubljane. Reporter ga je razočarao zato što je prva slovenačka parada, za razliku one u Beogradu koja se desila nedelju dana prije naše, prošla bez ikakvih kontra-protesta i napada skin-hedsa. Parada u Ljubljani je bila rezultat skandala kada dvojici gej muškaraca nije bilo dozvoljeno da uđu u, nekadašnji gej frendli kafe bar *Galerija*. Tjelohranitelj na ulazu je rekao da "treba da se naviknemo na činjenicu da ovaj bar više nije mjesto za 'takvu vrstu ljudi'".

Kako smo sv/i/e bili/e šokirani/e onim što se desilo u Beogradu i kasnije ove godine u Zagrebu, miran ishod prošlogodišnje parade ponosa u Ljubljani nas je osnažio i uvjerio da će ovogodišnja parada ponosa, pod nazivom "Marš za toleranciju 2002", proći u isto tako mirnoj i tolerantnoj atmosferi. Tako je i bilo. Na prvu godišnjicu parade "Protest protiv homofobije" druga slovenačka GLBT parada ponosa se odigrala 6. jula na ulicama i trgovima Ljubljane. Za razliku od prošlogodišnje parade, koja je bila mala ali efikasna politička manifestacija, ovogodišnja parada je bila veća, više poput karnevala i neke parade sa zapada – ulični šou sa pet kamiona živopisnih boja (koji prikazuju scene lezbejskog vjenčanja i gej marinaca) i oko 200 ljudi koji su šetali većim gradskim ulicama.

Na svu sreću, parada nije bila bez političkih poruka. Na Prešernovom trgu, glavnem trgu u Ljubljani, odrgravala se jednoipočasovna politička manifestacija pod nazivom "Državo, da li znaš koje su tvoje obaveze?". Prešern je najpoznatiji slovenački slovenački romantičarski pjesnik 19. vijeka, a sam naziv manifestacije je blaga aluzija na stih jedne od njegovih pjesama, "Državo, da li znaš koje su tvoje obaveze?". Naziv je nosio jasnu poruku neispunjениm obećanjima iz 1991. kada je Slovenija, na svom prvom demokratskom rođendanu, obećala da će biti mjesto u kojem će svi ljudi biti jednaki bez obzira na seksualnu orientaciju (ili bilo koju drugu različitost). Da sve bude još očiglednije, promijenili/e smo poznati evropski slogan, "Svi/e različiti/e, svi/e jednaki/e", u "Mi različiti/e, vi jednaki/e" i štampali/e ga na pozivnicama, u dugim bojama, za paradu. Bez obzira na vrućinu i jako sunce, oko 250 ljudi se pridružilo paradi na skveru, tako da nas je ukupno bilo oko 450 (150 više nego prošle godine).

Prošle godine smo namjerno odlučili/e da



budemo na neki način radikalniji/e i subverzivniji/e, tako da nismo pozivali/e političare/ke da nas podrže, dok je ovogodišnja parada bila komercijalnija. Gradonačelnica Ljubljane, gospođa Vika Potočnik, je sponzorisala paradu. U svom govoru istakla je da sponzoriše paradu, ne zato što je to na neki način postalo moderno u evropskim gradovima, već zato što zaista podržava naše napore i ciljeve. "Volite se i volite Ljubljjanu", bile su poslednje riječi njenog govora. Paradu je podržalo nekoliko slovenačkih nevladinih organizacija. Govorili/e su i aktivistkinje organizacija Lori iz Rijeke, Labrisa iz Beograda, Tatjana Greif u ime ILGA-e i Arjos Vendrig, koordinator COC iz Holandije, najstarije g/l organizacije u Evropi. Takođe, prisutni/e su bili/e aktivisti/kinje iz italijanske g/l organizacije, Arcigay, kao i gospodin Franko Gilini, član italijanskog parlamenta i predsjednik Arcigay-a. On je podvukao važnost borbe za prava GLBT osoba i izrazio je želju za čvršćom saradjnjom i povezanošću između slovenačkih i italijanskih GLBT organizacija. "Neka ovaj pokret bude jači i veći svakim danom i neka konačno izgradi pravednu i slobodnu Evropu", naglasio je. Bilo nam je drago što se i ambasador Ervan Fuere, predsjednik delegacije Evropske komisije u Sloveniji, pridružio paradi. On je istakao da je "borba za toleranciju maraton kome nema kraja. Ali vi koji trčite maraton znate da ćete 'snagom u srcima i krilima u nogama' dostići cilj, dostoјanstveno i ponosno." On je čak uspio da nauči i nekoliko slovenačkih riječi i govor je završio na slovenačkom: "Neka veća tolerancija i odsustvo diskriminacije ostanu ne samo u srcu slovenačkog društva već kao evropski ideal".

Svi ovi govorovi su, naravno, privukli veliku pažnju medija i dobili/e smo finu podršku od slovenačke političke sfere za ciljeve kojima težimo. Ali, svakako, ne možemo se vjenčavati niti dobijati "partnerov/kin kredit" u banci ako imamo samo obećanja i podršku. Potrebna su nam djela. Kako Miha Lobnik ističe u ime slovenačkih GLBT organizacija: "Dosta nam je fraza i praznih obećanja. Danas smo jasno iznijeli/e svoje zahtjeve i u bliskoj budućnosti biće jasno koji/e pojedinci/ke i političke partije nas zaista podržavaju u našoj borbi za bolje i pravednije društvo. Danas smo srećni/e zbog svih riječi podrške, danas su snovi dozvoljeni, ali sutra je novi dan i sutra će se računati samo djela."

Parada se uveče nastavila u alternativnom kulturnom centru u Metelkovoj. Kao parodija na dodjele Oskara i sličnih nagrada i kao način da proslavimo one koji/e naporno rade na polju GLBT prava, aktivizma i kulture, slovenačke GLBT organizacije (sa izuzetkom lezbejske organizacije LL i organizacije za mlade GLBT, Legebitra, koje nisu podržale ideju) su dodijelile nagradu Flamingo nekim pojedincima/kama i organizacijama. Između ostalih, učesnicima/cama prve GLBT parade ponosa u Beogradu je dodijeljen Flamingo u kategoriji "coming out godine".

Tako je sve to bilo. Još jedan šou za posmatrače/ice sa trotoara, još jedan naporan posao i uspjeh onih koji/e su pripremali/e paradu, još jedna prilika za

one koji/e se još uvijek kriju i stide se da konačno naprave coming out, još jedna bina za političare/ke i njima slične da pokažu podršku (nadamo se jednom i djela), još jedan test tolerancije za Ljubljjanu i slovenačko društvo i, definitivno, još jedan korak naprijed u istoriji borbe za prava GLBT osoba. Čini mi se da bi trebalo da poskačem od sreće, uzbuđenja i ponosa. Zaista bi trebalo. Ali sprečava me sjećanje na prošlogodišnju paradu. Tu prvu, koja se nikad ne zaboravlja! Prošle godine smo uspjeli/e da transformišemo bijes unutar nas samih u pozitivnu poruku. Tog popodneva smo uspjeli/e da uspostavimo jednu posebnu energiju koja se osjećala u uskim ulicama starog dijela Ljubljane. Bila je to energija (ili kako god je zvali/e), koja nas je bukvalno podigla iznad staze kojom smo hodali/e; magičan trenutak ponosa zato što prvi put hodamo ulicama, dok zviždimo, držimo se za ruke i ljubimo. I pripadamo. Ovogodišnja parada je bila tek puka repriza. Što je, mislim, sasvim u redu.

Prevela sa engleskog: Radenka Grubačić

Stefan Markunova prima nagradu Flamingo dodeljenu učesnicama/učesnicima prve Parade ponosa u Beogradu



Vedrana

IZVEŠTAJ SA EUROPRAJDA U KELNU

Petog jula održana je velika konferencija *Amnesty Internationala* sa ciljem da se šira javnost upozna sa problemima koje imaju LGBT osobe u zemljama Istočne Evrope. Učestvovali su predstavnici/e iz Moldavije, Rusije, Belorusije, Poljske, Ukrajine i Srbije.

Olga Zhuk iz Rusije je govorila o opasnosti ponovnog kriminalizovanja homoseksualnosti za koji se zalažu neki ruski političari. Svima nam je poznata priča o Žirinovskom, koji želi da i lezbejke uključi u krivično gonjenje i da zatvorska kazna bude od 1-5 godina.

Priča Maksa iz Moldavije je nešto posebno. Moldavija je bivsa Sovjetska republika koja je nezavisnost dobila 1991. i u kojoj je još uvek komunistički režim. U Moldaviji se uglavnom sva pošta otvara. Kao grupa, imali su problem da se registruju, pa su morali uzeti neko relativno neutralno ime (ime njihove grupe je Genderdoc-m), i naznačiti da se bave "gender", a ne LGBT pitanjima. A kako lezbejke i gejevi žive, videćete iz tri lične priče, tri autentična iskustva:

Ona ima 22. godine i rekla je majci da je lezbejka. Majka je zvala policiju i rekla im da dodu da je uhapse i da rade sa njom šta hoće. Ona je provela u policiji pet dana, gde su više puta pokušali da je siluju, ali je na kraju uspela da pobegne.

On ima 17 godina i voli da ide po parkovima jer u Moldaviji ne postoji nijedan gej klub. Neki momci su mu prišli i pitali ga šta tu traži, a onda su ga prebili i silovali. On ima samo 17 godina, a već su ga silovali tri puta u protekle 2 godine.

Ona je jednom otišla sa društvom u striptiz bar. Striptizeta je igrala sa njom, a ona joj je jasno pokazala da voli žene. Striptizeta ju je pozvala da odu kasnije do njenog stana. Kada su stigle, čekali su ih dvojica muškaraca koji su uzeli flašu, umotali je u peškir i počeli da je udaraju. Rekli su joj da će sada videti šta miško može da joj pruži. Uspela je nekako da im pobegne i skočila je sa trećeg sprata zgrade.



Užasnuti onim što se prošle godine desilo u Beogradu, aktivisti ovih zemalja odlučili su da ne organizuju Gej prajd parade jer su prepostavljali da bi im se desilo isto što i nama.

Video snimci sa beogradskog Gej prajda prikazan je na konferenciji, kao i detaljan izveštaj o svim pojedinostima u vezi sa organizacijom parade, profilom ljudi koji su tukli učesnike/ce, izjavama policije, vlasti, medija, crkve itd. Takođe je predstavljen i istorijat LGBT grupe u Srbiji i rad grupe Labris. Uglavnom su pitanja iz publike bila vezana za problem reagovanja tj. nereagovanja policije na beogradskom Gej prajdu.

Posle konferencije, dat je intervju za feministički časopis Emma i nemačke radio i TV stanice WDR i Deutsche Welle.

Ko je sve prisustvovao konferenciji:

Belorusija

Vyacheslav Bortnik, AI Belorusija, LGBT koordinator,

Aniskou Aliaksandr, AI Belorusija,
Engleska

Brian McDonnell, AI Engleska,
Moldavija

Maxim Anmehgichean, grupa *GenderDoc-M* Moldovija
Nemačka

Michele Marie Bonnarens, AI Nemačka,
Jan Hutta, AI Nemačka,

Colin de la Motte-Sherman, AI Nemačka, ILGCN

Ruth Schneider, AI Nemačka,

Friedhelm Zsack, AI Nemačka

Poljska

Marcin Lakomski, AI Poljska, član borda,
nekadašnji LGBT koordinator

Adam Pruss, AI Poljska, LGBT koordinator

Portugal
Teresa Claudia Tavares, AI Portugalija,

Rusija
Olga Zhuk
Srbija

Vedrana, Labris, grupa za lezbejska ljudska prava
Švajcarska

Laurent Seematter, AI¹ Švajcarska

Pierre Fankhauser, AI Švajcarska

Claude Bregnard, AI Švajcarska

Hans Herren, AI Švajcarska

Ukrajina

Vironika Antonets, AI Ukrajina,

06. jula prisustvovala sam konferenciji gde je Klaudija Rot (članica Evropskog parlamenta, koja je prva pokrenula LGBT pitanje u parlamentu), govorila o problemima koje ima LGBT populacija posle usvajanja registrovanog partnerstva u Nemačkoj. Reč je o tome da u Bavarskoj oblasti, LGBT osobe ne mogu da se venčaju, jer u opštinama vlada ogromna homofobija i ljudi koji tamo rade prosto ne žele da registruju LGBT parove. Klaudija Rot zatražila je hitno reagovanje nemačkih zvaničnika. Ona je takođe osudila jednog nemačkog homofobičnog katoličkog sveštenika koji proklamuje heteroseksualne porodične vrednosti, a ni sam nema porodicu.

07. juli - PARADA

Sa više od 100 000 LGBT građana, Keln se često naziva gej metropolom Nemačke. Keln je u velikoj meri liberalan i tolerantan grad, a gej i lezbejska zajednica je veoma jaka. Gej prajd u Kelnu organizovan je prvi put 1991., a posle toga svake godine, pri čemu se broj učesnika povećavao od 3 000 učesnika i posetilaca do 750 000 prošle 2001. godine.

Ove godine Keln je domaćin Europajda. Broj se popeo na 1 500 000, što predstavlja do sada najveći Europajd ikada održan. Europajd 2002, takođe poznat i kao CSD (Christopher Street Day- Christopher street je ime ulice gde je izbila Stonewallska pobuna u Njujorku), zvanično je počeo 15. juna i završio se 07.jula velikom karnevalskom paradom.

Po celom Kelnu vijorile su se zastave dugih boja, a u srcu Kelna, u okolini poznate katedrale (Dom) postavljeno je nekoliko bina na kojima su se danima održavali koncerti, pozorišne predstave, performansi...Na jednoj od bina nastupila je i slovenačka drag queen grupa Sestre, koja je učestvovala na Evroviziji ove godine.

Glavni vikend počeo je 05.07. pod nazivom "Pride village". Pored katedrale postavljeni su štandovi na tzv. Village squareu, gde se mogao uzeti program svih dešavanja (a kojih je bilo toliko da ne znate gde pre da odete), i gde ste mogli pitati za sve informacije u vezi

sa Europajdom. Stari deo grada bio je pun štandova gde su razne LGBT grupe delili svoj materijal, prodavali se suveniri, kape, majice itd. sa LGBT oznakama. Bio je to

jedan veliki LGBT vašar, jedna neverovatna atmosfera.

U nedelju, 07. jula, parada je krenula s jednog kraja grada, preko velikog mosta na reci Rajni, ka centru, sve do katedrale sa više od 150 kamiona sa platformama.

Posle parade, na glavnoj bini, organizatori CSD-a (Christopher street day) uručili su Europride Award prošlogodišnjem beogradskom prajdu. Nagradu su primili predstavnik grupe Gayten-LGBT i predstavnica Labrisa - organizatori prošlogodišnje parade u Beogradu. Milion LGBT osoba osudilo je zvižducima nasilje koje se desilo u Beogradu 30. juna 2001. Nakon uručivanja nagrade, Joška Fišer -ministar spoljnih poslova Nemačke - održao je govor u znak podrške LGBT populaciji.

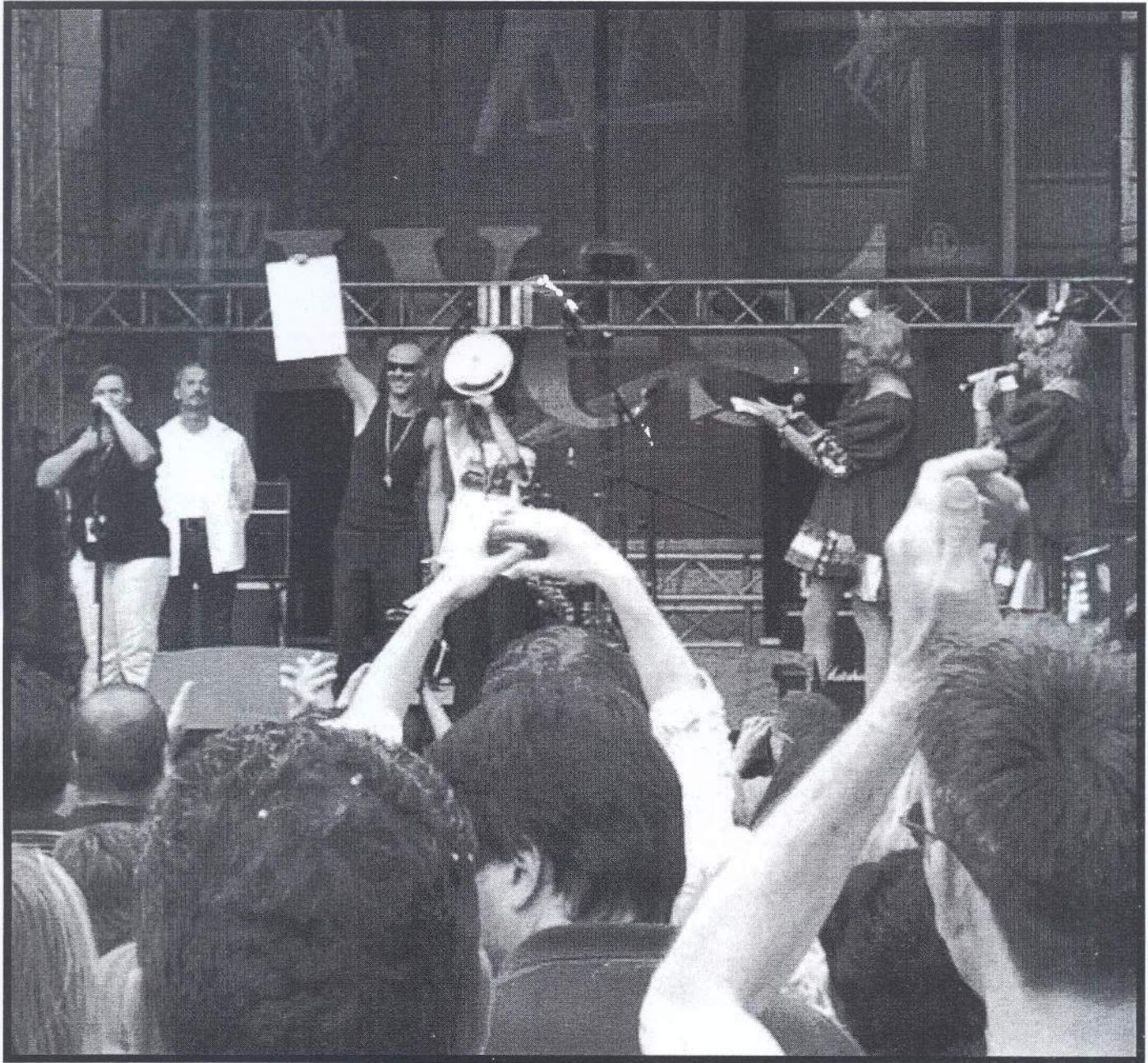
Najavljen je i sledeći Europajd koji će se održati u Mančesteru.

Moto ovogodišnjeg prajda bio je "Učinimo Evropu mestom za sve nas". Organizatori CSD-a poručili su da iako je u Nemačkoj ostvareno registrovano partnerstvo, postoje zemlje u Evropi gde su LGBT osobe diskrimisane i kojima je potrebna pomoć i podrška.

U povratku, u autobusu, me je zaplijusnuo talas "srpske" realnosti. Devojka pored mene je čitala Bibliju, a žena ispred komentarisala je sa vozačima jučerašnji prajd puna homofobije. Vozači su pustili neku kasetu sa seksističkim vicevima. Polako smo krenuli ka Beogradu, a ja sam zračila ponosom i optimizmom...

Drage žene, ima još toliko toga što se rečima ne može iskazati, a to je naći se među toliko ljudi koji se slobodno ljube, drže za ruke, koji slobodno iskazuju svoju ljubav.

Biti na mestu gde jedna manjina postaje većina.



Posle parade, na glavnoj bini, organizatori CSD-a (Christopher street day) uručili su Europride Award prošlogodišnjem beogradskom prajdu. Milion LGBT osoba osudilo je zvižducima nasilje koje se desilo u Beogradu 30. juna 2001.

